

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Ochotnické divadlo v Lomnici nad Popelkou
Kateřina Morávková

Bakalářská práce
2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina MORÁVKOVÁ**

Studijní program: **B7105 Historické vědy**

Studijní obor: **Kulturní dějiny**

Název tématu: **Ochotnický divadelní spolek v Lomnici nad Popelkou**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

I. ÚVOD-proč jsem si vybrala téma ochotnického divadla jakou metodu použiji (archív, almanachy ochot. divadla) II. POČÁTKY OCHOTNICKÉHO DIVADLA III.HISTORIE MĚSTA LOMNICE NAD POPELKOU IV.SPOLKOVÝ ŽIVOT V LOMNICI NAD POPELKOU V.VZNIK OCHOTNICKÉHO SPOLKU V LOMNICI NAD POPELKOU VI. BUDOVY VII.OSOBY OCHOTNICKÉHO DIVADLA VIII.REPERTOÁR XI.SPOLUPRÁCE S OSTATNÍMI OCHOTNICKÝMI DIVADLY X.ZÁVĚR

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BENEŠ Jiří, Včerejšek, dnešek a zítřek ochotnického divadla, Praha 1965
BERNARD Jan, Co je divadlo, Praha 1983
CÍSAŘ Jan, Cesty českého amatérského divadla: vývojové tendence, Praha 1998
CÍSAŘ Jan, Nástin metodiky amatérského herectví, Praha 1982
ČERNÝ František, Kapitoly z dějin českého divadla, Praha 2000
ČERNÝ František, Kalendárium dějin českého divadla, Praha 1989
ČERNÝ František, Měnívá tvář divadla, Praha 1978
ČERNÝ František, Za divadlem starým i novým, Praha 2005
HOFFMAN Bohuslav, České drama a divadlo ve druhé polovině 20. Století, Praha 1992
CHALOUPKA Adolf, RICHTER Leo, Ochotnické divadelnictví, Praha 1922
NERUDA Jan, České divadlo V., Praha 1966
PROCHÁZKA Miroslav, Znak dramatu a divadla, Praha 1988
SOCHOROVÁ Ludmila, Člověk a lidové divadlo-lidové divadlo v životě člověka, Brno 2005
VALENTA Jiří a kol., Bibliografie českého amatérského divadla, Praha 1999
ŠRÁMKOVÁ Vítězslava, VALENTA Jiří, Místopis českého amatérského divadla, Praha 2002
Kolektiv autorů, Dějiny českého divadla. 3. díl, Činohra 1848-1918, Praha 1977
Jiné prameny: Lomnické noviny sborníky Z Českého ráje a Podkrkonoší prameny ze spolkového archívu, Kroniky ochotnického spolku Městské muzeum v Lomnici nad Popelkou, MASTNÍK Jaromír, 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou, Sdruž. ROH, 1985
KUBÁT Ladislav, 170 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou, Divadelní spolek J.K. Tyla, Lomnice n. Pop., 1995
databáze českého amatérského divadla, <http://www.amaterskedivadlo.cz/>

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Marie Macková, Ph.D.
Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2008

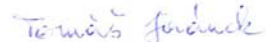
Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlášení:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména skutečnosti, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně

V Pardubicích dne

Poděkování

Chtěla bych touto cestou poděkovat své vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Marii Mackové, Ph.D. za trpělivé poskytnutí cenných rad. Poděkování patří i členům Divadelního spolku J.K.Tyl v Lomnici nad Popelkou. Především trpělivému Petru Štěpánovi.

ANOTACE

Práce je věnována vývoji ochotnického divadla v českých zemích. Zaměřuje se převážně na Divadelní spolek J. K. Tyla v Lomnici nad Popelkou od jeho počátků v první polovině 19. století až do současnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

amatérské divadlo, Lomnice nad Popelkou

TITLE

Amateur theatricals in Lomnice nad Popelkou

ANNOTATION

The work deals with development of amateur theatricals in Bohemia. It focuses on „Divadelní spolek J. K. Tyla“ in Lomnice nad Popelkou from its beginnings in the first half of the nineteenth century to the present.

KEYWORDS

amateur theatricals, Lomnice nad Popelkou

Obsah

I.Úvod.....	9
II.Ochotnické divadlo v českých zemích	11
2.1. Vývoj českého divadla v době národního obrození	11
2.2. České ochotnické divadlo v 19. století.....	14
2.3. 20. století v českém ochotnickém divadle.....	18
2.4. Druhá světová válka v ochotnickém divadle.....	20
2.5. Období 50., 60., 70.let.....	21
2.6. Normalizace v ochotnickém divadle	24
2.7. Současnost.....	25
III.Historie města Lomnice nad Popelkou.....	26
IV.Vznik ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou	28
4.1. Počátky ochotnického divadla.....	28
4.2. Divadelní představení povoleno.....	30
4.3. Divadlo v nové radnici	31
4.4. Stanovy.....	33
4.5. Nové Tylovo divadlo.....	36
4.6. 1930 - 1948.....	39
4.7. Poválečná léta.....	41
4.8. Bouřlivá doba šedesátých až devadesátých let.....	42
4.9. Současnost.....	46
V.Budovy	51
5.1. Hostinské sály	51
5.2. Nové jeviště na radnici.....	52
5.3. Divadelní sál v nové radnici.....	53
5.4. Tylovo divadlo	55
VI.Osobnosti ochotnického divadla v Lomnici.....	57
6.1. Manželé Pštrosovi	57
6.2. Zdeněk Štěpánek	57
6.3. Divadelní kronikáři	58
6.4. Členové spolku.....	59
VII.Repertoár.....	60
7.1. Tradiční repertoár	60

7.2. Repertoár nového divadla.....	62
7.3. Přírodní divadlo.....	64
7.4. Rozporuplnost v hodnocení.....	65
7.5. Současné hry	66
VIII. Spolupráce s ostatními ochotnickými divadly.....	67
8.1. Cyranův kord.....	67
8.2. Oblastní přehlídka Jizerské oblasti.....	68
8.3. Lomnické hudební léto.....	72
IX. Závěr	77
X. Obrázková příloha.....	76
XI. Literatura.....	83

I. Úvod

Jak je možné, že se v divadle dokáží sejít často tak rozdílní lidé? Co je spojovalo tenkrát i dnes? Co dokáže občany různého sociálního a společenského postavení i politického přesvědčení spojit, aby připravili a nacvičili divadelní představení, vystoupili na jeviště a přinesli obecenstvu radost, poučení a přiměli ho k zamyšlení, úsměvu a také třeba k soucitu i pláči? Co je to, co dokáže postavit vedle sebe váženého podnikatele, intelektuála a dělníka, aby si sami ze sebe dokázali udělat legraci pro pobavení druhých?¹

Je to jeviště i zákulisí, ta zvláštní atmosféra, kde jsou slyšet hlasy odjinud, kde se srdce svírá, kde lze prožít jiný život a proniknout do jiných světů, kde se otevře nitro, až to mrazí, kde opravdu lze prožít bláznivé štěstí, bolest i strach, radost i pláč. A potom? Potlesk a pocit štěstí, nebo také ticho a zklamání. To všechno dohromady vytváří tu zvláštní atmosféru, ty prožitky, které lákají, a na které se nezapomíná, i když je prožijete jen jednou za život. To všechno jsou ta „prkna, která znamenají svět“.

„Divadlo jest školou života, v níž ostří se rozum a mysl, šlechtí srdce a kráslí duše, musí každý vzdělaný člověk uznati a to pochopili naši občané již dříve.“²

„Ochotnické divadelnictví je u nás tak rozšířeno, jako snad v žádné jiné zemi evropské.“³

„Divadlo učí spořádat cesty mezi myšlením a řečí, i stavět mosty a spoje mezi hledištěm a jevištěm a dál mezi lidmi.“⁴

Fenomén, jako je ochotnické divadlo, byl už popsán v mnoha odborných publikacích. Ve většině publikací se však autoři dotýkají dějin ochotnického divadla pouze okrajově. Nelze izolovaně popisovat amatérské divadlo jako samostatný útvar, ale je nutné hledat jeho kořeny v celkovém vývoji divadelnictví.

Inspirovala jsem se především u mladších autorů, kteří píší o dějinách divadelnictví. Jedná se zejména o Františka Černého, který vyniká svým širokým zájmem o vývoj divadelnictví v rámci střední Evropy. Z jeho děl jmenuji např. *„Za divadlem novým i*

¹ KRČEK, Jaroslav. *Almanach 180let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-2005*. Divadelní spolek J. K. Tyl 2005, s. 4

² Josef František Vlček-lomnický divadelní kronikář. Archiv Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou.

³ CHALOUPKA Adolf, RICHTER Leo, *Ochotnické divadelnictví*, Praha 1922. s.5.

⁴ ČERNÝ, František. ČERNÝ, František, *Za divadlem starým i novým*, Praha 2005.

starým“, „*Měnivá tvář divadla*“, „*Kapitoly z dějin českého divadla*“.⁵ Mezi další autory patří Bořivoj Srba se svým dílem „*Řečí světla*“ a Jan Císař s „*Přehledem dějin českého divadla II*“ nebo s dílem „*Cesta českého amatérského divadla, vývojové tendence*“.⁶

Významnou prací, vydanou na počátku tohoto století ve dvou dílech, která se orientovala zejména na amatérské divadlo a jeho vývoj v jednotlivých krajích, je bezesporu „*Místopis českého amatérského divadla*“.⁷ Za pomoci místních regionálních autorů vznikl ucelený soupis, kde je zaznamenána ochotnická divadelní aktivita v 6314 místech celé České republiky od nejstarších dob do současnosti. V rámci tohoto rozsáhlého podniku vznikla také internetová databáze amatérských divadelních spolků, která je dostupná široké veřejnosti.⁸

Cílem mé práce je zmapovat především vývoj ochotnického divadla v malém městě, v Lomnici nad Popelkou, popřípadě zjistit, jaký mělo význam pro region. Vývojem amatérského divadla v Lomnici nad Popelkou se ještě nikdo nezabýval takto uceleně. Pojem ochotnické divadlo je samozřejmě zmíněn už v několika studiích o Lomnicku, ale všechny se tímto tématem zabývají pouze okrajově.⁹ Mým cílem je především postihnout vývoj ochotnického divadla od úplného začátku v roce 1825, kdy jsou první zmínky o představení pro diváky.¹⁰ Pokračovala jsem přes bouřlivé národní obrození, kdy ani lomničtí občané nezapomínali na své češství. Vždy to nebylo tak lehké, začínali hrát v hostinských sálech, kdy kulisy museli na každé představení stavět a zase bourat.¹¹ V sále ve staré radnici, zažili ničivý požár, který jim ale přinesl i něco dobrého. Při výstavbě nové radnice se vybudoval i nový sál, který sloužil už jen pro divadelní ochotníky a jejich představení. Na přelomu 19. a 20. století si ochotníci vzali na sebe velké břímě, když si za pomoci milovníků divadelního umění postavili vlastní Tylovo divadlo.¹² Dodnes je to kulturní centrum v Lomnici nad Popelkou. Spolek pokračuje ve své činnosti i přes nepřízně osudu, jako je vytvoření protektorátu na území Československa, vláda komunistů, až do současnosti. Vždy se nesnažili o co největší přízeň z řad diváků, kterým chtěli předat radost, zábavu i poučení.

⁵ ČERNÝ, František, *Kalendárium dějin českého divadla*, Praha, 1989. ISBN 80-85096-02-1.

⁶ CÍSAŘ, Jan a kol. *Cesty českého amatérského divadla, vývojové tendence*. Praha, 1998. ISBN 80-7068-129-2.

⁷ ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava, VALENTA, Jiří. *Místopis českého amatérského divadla*, Praha, 2002. ISBN 80-7068-144-6.

⁸ databáze českého amatérského divadla, <http://www.amaterskedivadlo.cz/>

⁹ FUČÍK, Josef. *Lomnicko n. Pop: vlastivědný sborníček pro školu a dům*. Lomnice nad Popelkou, 1920.

¹⁰ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, *Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou*. s.7.

¹¹ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, *Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou*.s.14

¹² MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou. 1985.s.10.

Pokusila jsem se popsat za pomoci dostupných pramenů a materiálů jejich repertoár, jejich organizační činnost, prostory, ve kterých hrávali a hlavně to, jak se tento spolek zasloužil o kulturní úroveň a rozvoj tak malého města

II. Ochotnické divadlo v českých zemích

2. 1. Vývoj českého divadla v době národního obrození

Ve dvacátých letech 19. století se ochotnické aktivity velmi rozšířily. Velký význam přinesl začátek hraní her v českém jazyce, což se stalo důležitým prvkem v rámci vzrůstajícího národního uvědomování si. Ochotnická divadla nechtěla jen bavit, ale dala si za úkol také posilovat český jazyk a národní vědomí Čechů. *„Divadlo je veřejnou školou mravnosti a dobrého vkusu, ochotníkům stačila malá jeviště primitivně vybavená, s hledištěm pro hrstku diváků a s dekoracemi malovanými na papíře.“*¹³

Ve druhé vlně se velké oblibě těšila tzv. domácí divadla, připravovaná v bytech pro nevelký rodinný a přátelský divácký okruh. Soukromé hraní divadla se na počátku 19. století stalo jednou z nejoblíbenějších zábav, jakousi módou, a u některých lidí přímo vášní. Byla to záležitost ryze privátní, které se účastní jen členové rodiny a jejich nejbližší přátelé. Ochotnická divadla nesledovala jen zábavné cíle, ale chtěla i posilovat český jazyk a národní vědomí Čechů, měla v úmyslu je sdružovat, morálně vychovávat a kultivovat jejich vkus.

Tzv. třetí vlna ochotnického divadelnictví spadá do třicátých a čtyřicátých let 19. století. Období revoluční bylo velmi výnosnou půdou pro divadlo. V té době se už divadlo hrálo česky ve více než 120 českých městech a kromě toho i někdy na vesnicích. Stalo se tu dobu v mnoha obcích nejen místem oblíbené zábavy, ale i tribunou sílícího českého národního hnutí, které spojovalo jeho členy, posilovalo jejich národní vědomí a zušlechťovalo český jazyk. Díky podpoře stavby především kamenných divadelních budov vznikaly profesionální soubory s pevným a stálým působištěm.

Nejen v Praze, ale i na venkově tkvěla v lidu láska k divadlu, zatímco studenti vysokoškoláci pořádali divadelní představení o vágacích (srpen, září), domácí ochotníci hrávali v měsících zimních. Všichni toužili po svobodě jednání a volnosti projevu, měli národnostní sebevědomí, které nepokrytě dávali najevo, mluvili výhradně česky a žádali

uplatnění české řeči na poli co nejširším.¹⁴ Praha byla stále inspirací pro menší města. Mimo Prahu byla divadelní kultura téměř výlučně jen v rukou ochotníků.¹⁵ Práce ochotníků už v mnoha představeních vědomě sledovala politické cíle, podílela se na prosazování národnostních zájmů a demokratických, tj. protifeudálních postojů. Divadelníci si kladli velké cíle. V souvislosti se silícím vědomím, především měšťanstva, sloužit rozvoji českého jazyka, připomínat velkou českou minulost a pokusit se vychovat diváka v duchu svého osvíceneckého světového názoru.¹⁶

Co se týče jazykové úrovně, předpokládá se, že lepší jazykovou vybavenost měli ochotníci, protože šlo ve většině případů o rodilé Čechy, pocházející z lidových vrstev. Jan Neruda byl přesvědčen, že špatná úroveň češtiny v českém divadle je důsledkem malé národní uvědomělosti a také nedostatečné vzdělanosti herců. „*Těch, kteří dovedou správně napsat dvě věty české, spočítal bys při českém divadle na prstech jedné ruky...*“¹⁷

Ne ve všech oblastech českých zemí se ochotnické divadlo v českém jazyce prosadilo stejně. Výrazně menší divadelní život v českém jazyce byl na Moravě. Nejvýraznější ochotnická aktivita v tomto období je doložena z Podkrkonoší a Podorlicka, dále se rozšiřovala do středních Čech. Silně rozvinutý český divadelní život byl zejména v Berouně, v Hradci Králové¹⁸, Kolíně, Litomyšli, Polné, Rakovníku a ve Vysokém nad Jizerou. Nejčastěji se hrálo v českých městech polozemědělského charakteru, která byla vzdálena větším kulturním centrům.¹⁹ Nejvýznamnější divadelní soubory byly ve střediscích domácí textilní malovýroby.

Teprve za národního obrození se divadlo vymanilo z ideologického vlivu církve a tím se i změnil repertoár představení. Až v šedesátých letech 19. století, kdy byl vydán v habsburské monarchii spolkový zákon, si herci z ochoty začali vytvářet občanskou spolkovou činnost. Až do dvacátých let se převážně hrávalo v bytech, později přibývala představení ve veřejných objektech, jako jsou hostince, sály na radnicích nebo školy, v nichž byla zřizována příležitostná jeviště. Herecké sdružení tvořili převážně měšťané, v čele souboru stál obyčejně zámožnější měšťan. Tito lidé, kteří obětovali svůj volný čas lásce k divadlu, byli kulturně vyspělí a cítili skoro jako svoji povinnost, předávat a šířit český jazyk

¹³ VONDRÁČEK, Jan. *Dějiny českého divadla, Doba Předbřeznová 1824-1846*. Praha, 1957, s.98.

¹⁴ Tamtéž, s.104.

¹⁵ ČERNÝ, František a kol. *Dějiny českého divadla II. Národní obrození*. Praha, 1969, s. 180.

¹⁶ ČERNÝ, František. *Kapitoly z dějin českého divadla*. Praha, 2000.

¹⁷ NERUDA, Jan. *České divadlo V*. Praha, 1966, s. 422.

¹⁸ Kde působil profesor Václav Kliment Klicpera

¹⁹ ČERNÝ, František. Ochotnické divadlo Českého národního obrození. In CÍSAŘ, Jan a kol. *Cesty českého amatérského divadla, vývojové tendence*. Praha, 1998. ISBN 80-7068-129-2

a kulturu. Dramaturgie byla hodně ovlivněná repertoárem českého divadelního souboru v Praze. Velmi oblíbené byly singlšpíly²⁰, historické hry a veselohry ze současnosti. Převážně to byly hry J. N. Štěpánka, V. K. Klicpery, A. Kotzebua, později J. K. Tyla. Po značném rozmachu v revolučních letech, přišel v padesátých letech úpadek zaviněný bachovským absolutismem, cenzurou a novým přísným divadelním řádem vydaným v roce 1850. Po obnově ústavních svobod v šedesátých letech nastal znovu rozkvět českého ochotnického divadla. Začaly vznikat řádně registrované spolky, to bylo umožněno díky novému zákonu o právu spolčovacím a shromažďovacím z roku 1867.²¹ Ochotnické spolky, ustanovené pro posilu vlasteneckého vědomí a české řeči, se později staly základnami, z nichž byla šířena česká kultura a české umění. V sedmdesátých letech si ze svých příjmů začali ochotníci budovat městská divadla nebo stálá jeviště a zdokonalovali jevištní zařízení. Část z výtěžku z představení byla dána na dobročinné účely a pak především na stavbu Národního divadla. „*O tuto prvořadou kulturně politickou akci 19. století se zasloužilo ochotnictvo též obětavým organizováním sbírek a zábav ve prospěch stavby.*“²²

Hereckou základnu tvořili drobní měšťané. V čele spolku však stáli obyčejně zámožnější a kulturně vyspělejší měšťané. Na hraní divadla se podíleli krajští, městští, vrchnostenští, celní, vojenští i jiní úředníci, lékaři, právníci, lékárníci, apod. Mezi „herce z libosti“ patřili pláteníci, soukeníci, valcháři, nožíři, cvokaři, řezníci, perníkáři, krejčí, voskáři, hodináři, hospodští, obchodníci, kupci atd. Menšími rolemi byli pověřováni i různí zaměstnanci. Po celou dobu byly problémy s obsazováním ženských rolí, protože proti hraní divadla ženami, zejména vdanými, byl v části měšťanstva dlouho silný odpor.²³

I tato činnost nebyla bez problémů a překážek. Státní administrativa dokonce centrálně nařizovala, aby jejich činnost byla omezována. Za těchto podmínek se českému divadlu příliš nedařilo. V roce 1804 vydaly české úřady první administrativní zákaz představení v češtině, jež se ještě podařilo odvrátit.²⁴

Divadelní představení přesto bývala pro obyvatelstvo událostí, často i svátkem. V hledišti se scházela různorodá společnost, především měšťané a inteligence. Obecenstvo na měšťanských představeních se čím dál více zužovalo na střední vrstvy. Političtí i hospodářští představitelé města divadlo téměř nenavštěvovali. Valnou většinu diváků tvořily prý ženy.

²⁰ Činohra se silným podílem hudby

²¹ KLOOSOVÁ, Ljuba. Ochotnické divadlo v letech 1848-1886. In CÍSAŘ Jan a kol. Cesty českého amatérského divadla, vývojové tendence. Praha, 1998. ISBN 80-7068-129-2

²² Tamtéž, s. 59.

²³ ČERNÝ, František. Ochotnické divadlo Českého národního obrození. In CÍSAŘ Jan a kol. Cesty českého amatérského divadla, vývojové tendence. Praha, 1998, s. 47. ISBN 80-7068-129-2

²⁴ CÍSAŘ, Jan. Přehled dějin českého divadla I. Od počátku do roku 1861. Praha, 2004. s. 35.

Vedle ochotnického divadla v české řeči žilo na českém území i německé ochotnické divadlo. V poněmčených oblastech, převážně v Podkrkonoší a v Podorlicku, hrávaly německé ochotnické společnosti. V těchto souborech někdy vystupovali i Češi. Německé ochotnické divadlo však nedosáhlo na území Čech, Moravy a Slezska takové intenzity a významu jako české.

Za národního obrození byly také položeny základy k mimořádně husté síti ochotnického divadelnictví, která dodnes patří k nejhustší na světě. Zejména se však tehdy vytvořilo pojetí ochotnického divadla jako závažné společenské instituce.²⁵

2. 2. České ochotnické divadlo v 19. století

Obyvatelé českých měst 19. století toužili po zábavě, kultuře a umění. Všechno to bylo spojeno s rozvojem komunikací a tedy snazší dostupností. Objevuje se množství dostupných knih, do měst a na vesnice přijíždějí profesionální i ochotnické soubory, loutkáři, recitátoři a další umělci. Základem zábavy obyvatel českých měst byly obřady a zvyky spojené s celoročním rytmem a s církevními svátky, které měly často divadelní ráz.

U ochotnických divadelníků byl kladen důkaz na ušlechtilou zábavu a osvícenecké myšlenky, kdy se snažili působit na lidi, docílit národního vědomí a zdokonalit řeč. Osvícenci brali divadlo spolu s vysokou školou za nejvýznamnější instituci ve městě.²⁶

Na konci 40. let došlo k velkému rozmachu divadel. Po celé zemi vznikala ochotnická divadla. Divadlo se stalo veřejnou školou mravnosti a dobrého vkusu. Ochotníkům stačila malá „jevišťátka“, primitivního vybavení, malované dekorace na papíře a hrstka diváků, kteří se zaujetím sledovali připravenou hru.²⁷ Divadlo na venkově nebylo záležitostí uměleckou, ale podprůměrnou institucí, jak to ostatně vysvětluje ze žádostí o uvedení her. Vedle podpory lidem, chtělo ochotnické divadlo poskytovat zábavu a šířit český jazyk. Stánka umělecká byla na posledním místě, byla-li vůbec brána v úvahu. Ale tím nikterak nemůžeme význam ochotnického divadla na venkově snižovat.²⁸

Na mnoha místech se projevuje rozmach ochotnického divadla. Vzniká zdravá řevnivost, nastává plodná soutěživost, kulturní český život se rozrůstá, lidé se už nespokojují jen tak se vším, co dříve bylo dobré. Už ve 30. letech se prosazuje stále rychlejší růst

²⁵ DOČEKAL, Jan. *Československé amatérské divadlo*. Praha, 1979.

²⁶ ČERNÝ, František. *Kapitoly z dějin českého divadla*. Praha, 2000, s. 107.

²⁷ VONDRÁČEK, Jan. *Dějiny českého divadla. Doba předbřeznová 1824-1846*. Praha, 1957, s. 98.

ochotnického divadelnictví na českém venkově a tento růst pak ještě sílí v dalších desetiletích. Podporou je mocně silící vlastenecké uvědomění, které se silněji projevuje v ohledu jazykovém. Mateřština přichází víc a víc ke cti a tak usnadňuje i vznik ochotnických družin, které se už v mnoha případech neseskupují pouze k provedení jedné či dvou her, nýbrž k soustavnější práci.²⁹

Po značném rozmachu, který vyvrcholil v letech 1848-1849, zápasili měšťanští ochotníci v padesátých letech znovu o svou existenci, protože bachovský absolutismus a divadelní řád³⁰, vydaný roku 1850, ochromil amatérskou divadelní činnost. Mělo to ale i světlejší stránku. Prosadil se větší počet kočovných divadelních společností. První, Prokopova, vznikla roku 1849 v Chrudimi, další např. Zollnerova a Kullasova, jejichž uměleckým vedoucím by Josef Kajetán Tyl.³¹

V šedesátých letech, kdy povolila sevřenost ústavních svobod, nastal rozkvět českého ochotnického hnutí. Amatéři se začali sdružovat do spolků, které na mnoha místech navazovaly na činnost ochotnických družin z doby předkonstituční. Vydané zákony z roku 1867³², daly této činnosti právní subjektivitu, takže v řadě českých měst mohly působit řádně registrované spolky. Po těchto úpravách již divadlo nezastupovalo přímý politický boj, ale přesto se stále značně podílelo na účasti v životě společnosti a podporovalo národní hnutí. „...byl konečně vytvořen předpoklad ke vzniku ochotnických i jiných- spolků. I když ochotníci v řadě měst již vlastně dlouho tvořili jakýsi spolek, řídící se případně i určitým řádem (stanovami), teprve nyní bylo možno takové spolky de iure ustanovit.“³³

Při příležitosti slavnostního kladení základního kamene k Národnímu divadlu se sešla v Karlíně v roce 1868 valná schůze zástupců ochotnických spolků z Čech a Moravy a založili Divadelní jednotu, organizaci jenž měla na podkladě jednotlivých stanov vnést řád do živelně narůstajícího hnutí. Druhý sjezd ochotníků se konal v Praze roku 1880. Tehdy založená Matice divadelní nevyvíjela prakticky žádnou činnost, a proto byla roku 1885 nahrazena Ústřední maticí divadelních ochotníků československých (ÚMDOČ).³⁴

V ÚMDOČ bylo roku 1895 organizováno asi sto ochotnických jednot, ačkoliv jich v českých zemích tehdy hrálo přibližně pět až šest set.

²⁸ Tamtéž. s. 119

²⁹ Tamtéž. s.258

³⁰ V listopadu 1850 podepsal J. Bach nový divadelní zákon. Ochotnická i profesionální představení povolovaly státní úřady pro bezpečnost, na představeních býval policejní úředník. Z těchto podmínek bylo možné postihovat herce, principály, ředitele a podnikatele za cokoli.

³¹ ČERNÝ, František. *Kapitoly z českého divadla*. Praha 2000. s. 107.

³² Zákon o právu spolčovacím a shromažďovacím

³³ ČERNÝ, František. *Kapitoly z českého divadla*. Praha 2000. s. 106.

³⁴ ČERNÝ, František a kol. *Dějiny českého divadla. Činohra 1848-1918*. Praha 1969 s. 176.

V tomto období byly také položeny základy k historiografii českého ochotnického divadla zásluhou J. M. Boleslavského (Divadelní almanach 1826) a F. J. Turnovského a J. V. Frice (Almanach Matice divadelní, 1881), kteří jako první shromáždili zprávy o činnosti nejstarších a nejagilnějších amatérských spolků.³⁵

V ochotnickém sdružení se nejvíce angažovala místní demokraticky cítící inteligence, notáři, lékaři, lékárníci, úředníci, studenti. Méně se už zapojovali kněží a učitelé. Dokonce v roce 1873 bylo učitelům úředně zakázáno veřejně vystupovat na jevišti. S ochotníky spolupracovala i řada osobností, např. v Hronově se v šedesátých letech začal v ochotnickém divadle uplatňovat student Alois Jirásek, v Semilech Antal Stašek a třeba v Pardubicích Josef Štolba.

Výtěžky z představení byly většinou věnovány k dobročinným účelům, nejvíce na školství nebo na stavbu Národního divadla. Ze zbytku si ochotníci začali stavět stálá jeviště a zdokonalovali svá divadelní zařízení.

V ochotnických souborech se školil nový divadelní dorost, z něhož se doplňovaly soubory stálých divadel v Praze a v jiných městech. Pro profesionály ještě neexistovala žádná divadelní škola a tak na prknech ochotnického divadla získávali první zkušenosti. Mnohem dříve než profesionálové měli ochotníci praktické kurzy a výjimečně i dramatické školy (Turnov 1865, Poličky 1880, Rychnov 1888). Praxi i teorii zde vyučovali zasloužilí členové spolku.

V šedesátých letech 19. století je možno mluvit o počátcích dělnického ochotnického hnutí. Přibližně od této doby se také datuje postupné vydělování dělníků z dosavadních ochotnických souborů, které tím dostávají měšťačtější ráz. Amatérská činnost dělnictva byla diktována dvěma aspekty, výchovným a hospodářským. Dělničtí amatéři nehrávali loutkářské parodie a travestie, předpokládali umělecky vyspělejší obecnost.³⁶ Tyto spolky získávaly pořádáním deklamatorních, pěveckých a tanečních představení potřebné obnosy, aby mohly pomáhat nemocným nebo nezaměstnaným členům.

Divadlo bylo běžnou součástí života české společnosti po celou druhou polovinu 19. století až do vzniku Československé republiky a bylo provozováno ve všech společenských vrstvách a u všech profesionálních skupin. Největšího významu divadlo dosáhlo tam, kde nešlo jen o zábavu a charitativní účely, ale kde se formovala česká měšťanská společnost se značnou vzdělanostní úrovní a se silícím společenským a

³⁵ Tamtéž s. 178.

³⁶ ČERNÝ, František a kol. *Dějiny českého divadla. Činohra 1848-1918*. Praha, 1969, s. 194.

ekonomickým postavením, společnost, která spontánně spojovala proces sebeuvědomění s veřejnou kulturní reprezentací, sledující často i cíle primárně politické.³⁷

Na konci devatenáctého století se do zájmu dostaly dvě ne příliš známé produkce. Je tím myšleno amatérské ztvárnění opery a operety. Nejvíce se rozšířily tyto produkce na území, kde měly nějakou divadelní a hudební tradici. Byly to především severovýchodní Čechy (Pardubice, Hradec Králové, Chrudim, Litomyšl atd.), střední Čechy (Kolín, Kutná Hora, Nymburk atd.), jižní a jihozápadní Čechy (Tábor, Písek, Klatovy, Plzeň). V období první světové války se nejvíce dařilo operetě. Opereta byla velmi významným ekonomickým faktorem zajišťujícím nejen jeden soubor. V operetě se sice neodrážela politická témata, ale na druhou stranu posilovala návrat k zábavě. Pěvecké a divadelní spolky uváděly často ještě jednu skupinu hudebně-dramatických děl, která bývala střídavě označována za parodické nebo satirické opery či operety. Byla to početná dílka výhradně domácích, obvykle regionálních amatérských skladatelů. Do rámce této dramaturgie patřily také kabaretní produkce, které se v ochotnickém prostředí rozvíjely rovněž v osmdesátých letech 19. století.³⁸

Na konci 19. století a v období od roku 1900 do sklonku první světové války se české ochotnické hnutí podobně jako profesionální divadlo dále kvantitativně rozvíjelo a složitě společensky a umělecky diferencovalo. Nestejný kulturně-politický význam a umělecká hodnota ochotnické činnosti byla způsobena jednak živelným růstem ochotnických spolků a družin, jednak komplikovanými společenskými vztahy, kterými český národ prošel v tomto více než třicetiletém období.³⁹

Na přelomu století se od ochotnické činnosti začali distancovat i spisovatelé a jiné výrazné kulturní osobnosti, které dosud leckde byly hybnou pákou tohoto hnutí. Také obecnostvo měšťanských představení se čím dál tím více zužovalo na střední vrstvy. Političtí i hospodářští představitelé města divadlo téměř nenavštěvovali. Valnou většinu diváků tvořily ženy, pro které bylo ochotničení jednou z mnoha platforem veřejného působení, protože se podle spolčovacího zákona z roku 1867 nesměly stát členkami politických organizací.

Ochotnická činnost v letech 1885-1918 není z hlediska české společnosti a kultury zanedbatelná. Ačkoliv živelný rozmach někdy vedl i k profanaci umění, vyskytly se i soubory vyšší úrovně, jak mezi měšťanskými, tak i mezi dělnickými amatéry. Umělecká produkce

³⁷ŠTEFANIDES, Jiří. *České ochotnické operní a operetní divadla v letech 1860-1918*. In CÍSAŘ, Jan. *Cesty českého amatérského divadla*. Praha, 1998. s. 67. ISBN 80-7068-129-2

³⁸ Tamtéž, s. 73.

³⁹ Tamtéž, s. 79.

většiny těchto souborů byla sice odrazem profesionální scény, ale někdy se projevila i osobitým způsobem.⁴⁰

2. 3. 20. století v českém ochotnickém divadle

Ke konci 19. století bylo v českých zemích na tři tisíce divadelních ochotnických souborů, buď jako samostatných spolků nebo jako divadelních odborů Sokola, hasičských jednot atd. V ochotnickém hnutí v Čechách i na Moravě v letech 1885-1918 vystupovaly výrazně do popředí dvě sociální skupiny obyvatel, studenti a dělnictvo, které přinášely nový vzruch a impulsy do soudobé ochotnické práce. Dělnické divadelní spolky vznikaly především v oblastech, kde už k tomu byly měšťanským ochotnickým i profesionálním divadlem vytvořeny podmínky. Byla to většinou moderní průmyslová centra. Od počátku 20. století žádali funkcionáři dělnických divadel samostatné ústředí. Proto byl v létě roku 1911 na první dělnické výstavě v Kladně přijat návrh na založení Svazu dělnických divadelních ochotníků československých (DDOČ).⁴¹

V několika odborných časopisech mohli ochotníci nalézat poučení a rady na toto téma. Některé byly přímo orgány ÚMDOČ (Česká Thálie, Thálie, Divadelní listy aj.) Nejdéle vycházel časopis Divadlo (1903-1914). V těchto odborných časopisech se referovalo o stálých profesionálních scénách i o nejlepších amatérských inscenacích. Kromě toho řada divadelních středisek měla už také vlastní regionální kritiku.

Velké procento ochotnického repertoáru tvořila od počátku 20. století opereta a nechyběly ani produkce kabaretní. V činohře převážilo původní drama a veselohra. Klíčová díla české realistické dramatiky (L. Stoupežnického, A. Jiráska, bratři Mrštíků, J. Štolby aj.) se dostávala na měšťanská jeviště s neuvěřitelnou rychlostí. Realistická dramatika tvořila od devadesátých let až do roku 1918 nejpočetnější složku ochotnického repertoáru. Zahraniční psychologické drama zastupoval na českých amatérských jevištích především H. Ibsen, L. N. Tolstoj, G. B. Shaw.

Nejen v repertoáru, ale i v inscenacích ochotnických divadel, převládala snaha o maximální iluzi skutečnosti, o pravdivé zobrazení života, charakterů i dějiště. Nejprve

⁴⁰Tamtéž. s. 96.

⁴¹ Svaz byl založen na návrh Antonína Zápotockého, Edvarda Hegera, Emanuela Furta a Františka Adolfa Šubrta. Měl pro potřeby členstva vlastní knihovnu, vydával vlastní časopis Věstník a pořádal občas vzorová představení na větších scénách s vybranými ochotníky. Za první světové války však jeho činnost téměř ustala.

pronikaly tyto tendence do herecké tvorby. Úlohy byly amatérům přidělovány podle jejich naturelu, aby v interpretaci bylo dosaženo co největší přirozenosti. Z tohoto hlediska byl ideální společensky i věkově co nejrůznější soubor, v němž se pro každou profesi, stav i charakter našli odpovídající představitelé.

Za první světové války činnost ochotnického divadla téměř ustala. Mužští příslušníci souborů museli narukovat, veřejné sály a sokolovny byly přebudovány na lazarety, repertoár byl pod ztřeštěným cenzurním dohledem. Teprve koncem války se začínalo leckde znovu hrát.

V samostatné Československé republice byla velmi rozsáhlá soustava ochotnických divadel. Byla velmi různorodá jak sociálně, tak také částečně i z hlediska příslušnosti k uměleckým směrům. Přestože se legislativní podmínky nezměnily, vývoj po 28. říjnu 1918 se především týkal změn funkcí souborů ochotnického divadelnictví, tak jejich organizační základny a umělecké orientace. Divadelní ochotnictvo už nemělo za úkol rozmnožovat český kulturní život ani prosazovat právo českého národa na politickou samostatnost. Divadlo opět mohlo uplatňovat svoji první a základní funkci – zábavu, poskytovat umělecký zážitek a vyplnit volný čas, jak hercům, tak i divákům. Nejčastěji ovšem fungovalo amatérské divadlo jako instituce doplňující soustavu divadel profesionálních.

Ve vedení ÚMDOČ byl dlouholetý starosta František Herman. Ve dvacátých letech narůstal počet jejich členů. V roce 1918 zastřešovala 459 spolků a v roce 1924 už 1421 a o necelých deset let později dosáhl jejich počet maxima. V roce 1931 už to bylo 1681 spolků, které spadaly pod instituci ÚMDOČ. ÚMDOČ se prohlašovala za organizaci zásadně nepolitickou a odmítala, aby bylo divadlo dáváno do služeb stranických vyhraněných ideologických programů. V roce 1919 převzala pod svou redakci časopis *České divadlo*, začala pořádat divadelní kurzy a dramatické školy. Ve dvacátých letech navázala styky s obdobnými organizacemi u jiných evropských národů a dala popud k uspořádání prvního mezinárodního ochotnického sjezdu v Praze v roce 1926, z něhož vzešlo založení organizace „Comité International pour les Théâtres Populaires“ se sídlem v Praze. ÚMDOČ zaujímal pozici hlavní a oficiálně nejuznávanější organizaci ochotnictva.

Činoherní představení byla nejvýznamnější částí tvorby ochotnických spolků. Uváděly se české klasiky. Výběr autorů a her na reprezentativní přehlídky byl dán z největší části tradicí. Mezi nejčastěji hrané patřily hry Tylovy a Jiráskovy, dostalo se ale i na ostatní autory realistického zaměření (Stroupežnický, Mrštíkovi, Preissová, Vamberk aj.). Samozřejmě součástí repertoáru byli i současní autoři, jako například Jiří Balda, Václav Bárta, Adolf Bogner, Richard Branald, František Cumlat, Karel Fořt a další.

V meziválečném období se za velké podpory ochotnických divadelníků postavily divadelní budovy v mnoha městech. Některé z nich vznikly dokonce výlučně jejich úsilím. Ochotnické spolky spolupracovaly při projektování, budování a financování všech těchto budov. První divadelní budova vznikla v roce 1923 v Jičíně pro divadlo Český ráj.

2. 4. Druhá světová válka v ochotnickém divadle

Tak jako profesionální divadla doplatila na rozpínavost velkoněmecké říše a na vytvoření protektorátu na našem území, postihlo to i ochotnická divadla. Okupanti stíhali především ty soubory, které produkovaly představení, jež chtěla být něčím víc než jen pouhou zábavou. Bohužel jejich útlak pocítily i ty soubory, které zůstaly v rezistenci. Přestože ochotnické divadelnictví utrpělo velké ztráty, byl to za „druhé republiky“ ještě stále velký široce rozvětvený celek. Ke dni vpádu okupantských vojsk na naše území, k 15. březnu 1939, působilo v českých zemích 7000 ochotnických divadelních souborů. ÚMDOČ sdružovala přibližně asi 1700-2000 souborů.⁴²

Okupanti se pokusili ovládnout českou ochotnickou obec prostřednictvím tzv. Národního souručenství. Tento pokus ztroskotal. Proto se rozhodli v dubnu 1941 zastavit činnost všech sokolských a orelských jednot a jejich divadelních souborů. Především se snažili oslabit soubory spjaté s existencí politických hnutí a organizací. První na řadu šla levicově orientovaná ochotnická obec Dělnického divadelního ochotnictva československého (DDOČ). V říjnu 1941 ČOS i Orla rozpustili a jejich majetek zabavili. Do poloviny roku 1941 byla zastavena činnost u více jak 60% ochotnických divadelních souborů. Pozastaveno bylo vydávání divadelních časopisů i toho nejvýznamnějšího, *Českého divadla*, který byl vydáván od roku 1917. Největší zbraní, kterou okupanti používali na ochotníky, byla cenzura. Cenzurními zásahy byly vyřazeny z repertoáru celé skupiny divadelních her. Povolovala se jen ta představení, která schválila Veřejná osvětová služba (VOS). Předpokladem pro uvedení představení byla naprostá politická spolehlivost, ale také umělecká vyspělost všech členů souboru. Jejich způsobilost a vyspělost byla totiž přezkušována Ministerstvem lidové osvěty.

Navzdory velkému utlačování a všem těm hrůzným činům druhé světové války se některé divadelní soubory snažily udržet svou činnost pořád při životě. Souborů velmi ubylo, stejně i jejich členů (mnozí odešli do exilu, nebo byli nacisty nasazeni na nucené práce, nebo

⁴² SRBA, Bořivoj. *České ochotnické divadelní hnutí v letech německé okupace a druhé světové války*. In CISAŘ, Jan a kol. *Cesty českého amatérského divadla*. Praha 1998. s. 151 ISBN 80-7068-129-2

dokonce odvečeni do koncentračních táborů). Spolky, které se udržely, byly daleko více životaschopnější a zaznamenávaly příliv nových, zejména mladých členů. Bohužel se zde začal projevovat generační rozpor. Mladí ochotníci se začali vydělovat jako samostatný generační celek, který se ostře distancoval od stávajících ochotnických divadel.⁴³

Počet divadelních souborů v ÚMDOČ za okupace byl podle statistických údajů kolem 2200. Ani po totálním zákazu pořádání veřejných divadelních představení na počátku září 1944 mnohé ochotnické spolky neustaly v činnosti. Vývoj ochotnického divadelnictví dále pokračoval, ačkoli byl těžce narušen novým ideologizováním smyslu divadelní tvorby a celkovými dobovými podmínkami limitujícími tuto tvorbu. V tuto dobu vystoupila do popředí společenská funkce divadla. Ochotnické divadla nabylo významu politické zbraně v boji o národní sebezachování.⁴⁴

Po skončení bojů a osvobození Československa se skoro současně obnovila činnost profesionálních i amatérských souborů. Přestaly platit zákazy a ostatní překážky, které omezovaly divadelníky. Soubory se předháněly ve slavnostních zahajovacích představeních. Na tyto slavnostní chvíle si většina souborů připravila hry z české klasiky (K. Čapek). Už 18. srpna 1945 se pořádal velký divadelní festival 15. ročník Jiráskův Hronov. Velký význam pro amatérské divadlo mělo přijetí divadelního zákona v březnu 1948. Zákon zrušil možnost soukromého podnikání v divadelní oblasti a mimo jiné stanovil, že ochotnické divadlo je rovnocenným partnerem divadla profesionálního, protože obě mají stejný smysl a cíl.

2. 5. Období 50., 60., 70.let

První poválečné divadelní sezony byly zkušebními sezonami jak pro profesionální, tak pro ochotnické divadelní soubory. Velké nadšení ze znovuzahájení činnosti pomalu vyprchávalo a v souborech se začal projevovat neklid pramenící z vnitřních rozporů, způsobených proměnami společenské situace. Existence souborů byla proměnlivá, řada ochotnických herců se dostala k profesionálnímu divadlu. Mnozí odešli posilovat ochotničení do pohraničí. Řada tradičních souborů zanikla nebo se dostala do krize.⁴⁵

⁴³ Tamtéž.s155

⁴⁴ Tamtéž. s. 171-172

⁴⁵ ČERNÍKOVÁ-DROBNÁ, Jarmila. *Ochotnické činoherní divadlo v letech 1945-1969*. In ČERNÝ, Jan a kol. *Cesty českého amatérského divadla*. Praha 1998. s. 190 ISBN 80-7068-129-2

V únoru 1948 vznikl Ústřední akční výbor českého divadelního ochotnictva, na jehož platformě se sešli zástupci všech druhů ochotnické umělecké činnosti. Divadelní odbor byl nejpočetnější, ale bohužel také velmi roztržštěný. Bylo doloženo téměř 10 000 souborů a počet jejich členů byl kolem čtvrt milionu. V 50. letech přicházely různé organizační změny a nevyhnulo se to ani divadlu. Konkrétní podobu zásadní reorganizace dostala idea politického sjednocení v červenci 1950 na sjezdu osvětových pracovníků v Soběslavi. Soběslavský plán naprosto změnil organizační model českého ochotnického divadla. Soubory ztratily právní subjektivitu včetně práva hospodaření se svým majetkem (často šlo i o budovu divadla) a musely se stát součástí některé společenské masové organizace, jako např. ROH, ČSM (Československý svaz mládeže), JZD (Jednotné zemědělské družstvo). I soutěž ochotnických divadel Jiráskův Hronov byla „znárodněna“.

Vytvořily se seznamy her, které se měly hrát. Sto doporučených her na aktuální témata, jako je boj za mír, plnění úkolů pětiletky, pronikání socialismu na venkov, dějiny dělnického hnutí apod. V roce 1953, kdy nastoupila měnová reforma, se projevila v profesionálních i ochotnických divadlech návštěvnická krize. Proto se divadelníci uchylovali ke starému osvědčenému repertoáru. V šedesátých letech se opět repertoár rozšířil a začala se hrát česká i světová klasika, operety, dramatizace literárních předloh, pohádky pro děti, ale i současná dramatika. Hodně se objevuje kopírování dramaturgie profesionálních scén. Nejoblíbenější je u ochotníků veselohra. V druhé polovině 50. let roste náročnost inscenací, bohužel to ale kvalitně neodpovídá předloze. Inscenace vyžadovaly plné vypětí souboru a tím docházelo k napětí a krizím v souboru. Velmi se omezil počet premiér, které soubor nastudoval za rok.

Na podzim roku 1957 byl vytvořen nový divadelní zákon, který ochotnické divadlo stavěl na stejnou pozici, jakou mělo profesionální divadlo. Podle zákona mělo ochotnické divadlo ještě více přispívat k výchově občanů a šířit zájem o divadlo.⁴⁶ Ochotnické divadlo je nedílnou a svou masovostí i dosahem významnou složkou naší národní kultury vedle divadla profesionálního.

V 60. letech nastala částečná přeměna repertoáru. Více se začala objevovat současná dramatika, především česká a naopak nastal odklon od klasiky, a to jak české, tak zahraniční. Po mnoha letech se české divadlo začalo zaměřovat na evropské trendy a tendence. Novými tématy byla rodina, výchova, problémy inteligence, citový život atd. Postavy byly hlouběji psychologicky prokresleny, objevila se větší žánrová pestrost. Rok 1961 byl podle statistik

⁴⁶ Tamtéž. s. 194

rokem největšího rozvoje divadla. Statisticky, jen tak pro srovnání, uvádí, že v roce 1954 bylo odehráno 11 418 ochotnických představení a v roce 1961 to bylo už 14 757 představení.

V roce 1962 propukla počínající krize i na divadlo. Zapříčinila to územní reorganizace, která zrušila krajské domy osvěty a tím i krajské poradní sbory pro divadlo. Tím byla přerušena možnost ochotníků podílet se na spoluúčasti řízení ochotnických divadel. Další krize přišla z důvodu malé návštěvnosti. Divák měl už možnost sledovat televizi a divadlo se muselo snažit o větší úroveň, což mnohdy ochotníci nebyli schopni.

Ke konci sedmdesátých let se řada problémů přestala řešit a ustalo i svolávání konferencí či aktivů. V tento čas se projevila řada obětavých, schopných a rozumných amatérů, kteří si dokázali ve spolupráci se zaujatými odborníky poradit. Na návrh Jiřího Beneše⁴⁷ se ustanovil Svaz amatérských divadelníků, jako zájmová organizace českých a slovenských amatérských souborů a jednotlivých ochotníků. Koncem ledna 1968 se pak sešla k poradě pracovní skupina, která se zabývala přípravou vytvoření organizace amatérského divadla. Vůle založit samostatnou amatérskou organizaci, přispívala také k začlenění amatérského divadla do „fenoménu“ šedesátých let. Ustavující konference Svazu divadelních ochotníků, který byl krátce předtím úředně registrován, se jako vyvrcholení tohoto úsilí konala 10. srpna 1969 na 39. Jiráskově Hronově a zvolila první řádný ústřední výbor Svazu i jeho předsedu.⁴⁸

Období normalizace se u divadla projevovalo různými paradoxy. Státní a politická vůle chtěla ochotnické divadlo podrobit absolutnímu dohledu a naprosté regulaci. Přesto si určitou nezávislost amatérské divadlo zachovalo a tím dopomohlo k tomu, že začala ochotnická divadla plnit svou historickou funkci a tím svébytně přispěla k formování celé české kultury.

Vytvářely se nové cesty, především šlo o nový typ divadelního jazyka, jenž se výrazně odkláněl od tradičního divadelního jazyka činohry a jemuž se dostávalo různých názvů (divadlo malých jevištních forem, divadlo malé, divadlo autorské). Všechny tyto typy spojovalo to, že byly alternativou vedle jazyka tradiční činohry. Proto je pro tento proud nejvhodnější pojmenování alternativní divadlo.

⁴⁷ Redaktor časopisu *Amatérské scény*

⁴⁸ ČERNÍKOVÁ-DROBNÁ, Jarmila. *Ochotnické činoherní divadlo v letech 1945-1969*. In ČERNÝ, Jan a kol. *Cesty českého amatérského divadla*. Praha 1998. s. 222 ISBN 80-7068-129-2

2. 6. Normalizace v ochotnickém divadle

Rokem 1971 začal v amatérském divadle proces normalizace. Činnost amatérského divadla nejvíce ovlivňovaly národní výbory. Jako každá jiná organizace i amatérská divadla dostala důrazné politické a ideologické směrnice, podle kterých se musela řídit.

Dramaturgie se také proměnila, hrávaly se převážně vážné žánry. Komédie se staly doménou souborů, které hrávaly pouze pro své publikum.

Zájem o vzdělávání členů amatérských souborů rostl a byl velmi spontánní. Členové amatérských souborů si kromě samotné účasti na vzniku představení oblíbili i kolektivnost, která lidi sdružovala. Navíc také amatérské divadlo poskytovalo určitý stupeň svobodomyšlnosti, která lidi v době nesvobody velmi lákala.⁴⁹

V sedmdesátých letech se pořádaly různé přehlídky a festivaly amatérského divadla. Nejznámější z nich jsou např. od roku 1974 Festival současné divadelní tvorby v Úpici a nebo Šrámkův Písek v Písku.

Amatérské divadelní soubory, které předváděly své umění v zahraničí, měly se svými představeními velký úspěch.⁵⁰ Vystupovaly skoro ve všech evropských zemích, ale nejvíce se svými představeními navštěvovali Spolkovou republiku Německo.

Na proměňování divadelního jazyka amatérské činohry mělo velký vliv i alternativní divadlo. Převážně „autorské“ alternativní divadlo. Do amatérského divadla vstupují lidé, kteří mají dramatické vzdělání. Tito lidé chápou divadlo výlučně jako prostředek k výpovědi o naléhavých tématech a jsou přesvědčeni, že divadlo mají hrát jen ti lidé, kteří mají co říci. V osmdesátých letech se v divadle nejvíce uplatnily principy z „postmodernismu“.⁵¹

Velká část alternativního divadla vědomě před listopadem 1989 kritizovala společnost a stavěla se proti oficiální politice. Díky této skupině začalo amatérské divadlo plnit funkci estetickou a uměleckou jako jednu z hlavních funkcí. Největší síla amatérského divadla

⁴⁹ CÍSAŘ, Jan. *Amatérské činoherní a alternativní divadlo 1970-1989*. In CÍSAŘ Jan a kol. *Cesty českého amatérského divadla, vývojové tendence*. Praha 1998. s.319 ISBN 80-7068-129-2

⁵⁰ Jedinou možností souboru vycestovat do zahraničí bylo prostřednictvím centrální instituce ÚVKČ.

⁵¹ CÍSAŘ, Jan. *Amatérské činoherní a alternativní divadlo 1970-1989*. In CÍSAŘ Jan a kol. *Cesty českého amatérského divadla, vývojové tendence*. Praha 1998. s. 320 ISBN 80-7068-129-2

spočívala v bohaté diferenciaci. Na ní mohlo české amatérské divadlo stavět, díky ní mohlo plnit své četné tradiční funkce v místní kultuře i přejímat funkce profesionálního divadla.⁵²

2. 7. Současnost

V polovině ledna 1990 založili amatérští divadelníci Fórum amatérských divadelníků. Byla ohrožena existence řady souborů. Proto se jednalo o vytvoření demokratické organizace, která by navázala na někdejší Ústředí matice divadelních ochotníků československých. Zastřešovala by dění v amatérském divadle v celé České republice. Proto byla ustanovena v březnu 1990 Amatérská divadelní asociace, jejímž cílem bylo hájit zájmy, sjednocovat amatéry a podporovat jejich činnost. To se ale bohužel nepodařilo. A už o rok později vznikala další zájmová sdružení. Např. v Hradci Králové Východočeské volné sdružení amatérských divadelníků.⁵³

Polistopadová doba byla velmi bouřlivá. Amatérské divadlo zaznamenalo jak vzestupy, tak pády. Po prvních listopadových komunálních volbách stanula v čele obecních a městských zastupitelstev řada amatérských divadelníků. Léta 1991 - 1993 byla nejvíce obdobím divácké krize, která se samozřejmě netýkala pouze amatérského divadla. Nezájem obecnstva se snažily soubory překonávat tím, že měnily dramaturgii z velkých témat k zábavnosti. Další problém vyvstal, když začali hledat odpověď na otázku smyslu této aktivity. Zdálo se, že amatérské divadlo jako občanská aktivita ve svobodné společnosti ztrácí smysl.⁵⁴

Naštěstí v dalším desetiletí se české amatérské divadlo ustálilo. Mělo fungující organizační struktury a znovu nacházelo samo sebe, svůj smysl, své poslání. Členy amatérského divadla byli nejčastěji mladí lidé a děti, avšak k této aktivitě se postupně vraceli i mnozí „pamětníci“, kteří divadlo opustili kvůli podnikání nebo politice.

České divadlo bylo samozřejmě také součástí mezinárodního společenství a svou aktivitou k tomu přispívalo České středisko AITA /IATA, v němž byla zastoupena všechna občanská sdružení s celostátním působením. Mezinárodní organizace amatérského divadla, jejímž heslem je „porozumění a výchova prostřednictvím divadla“, pořádá festivaly, kurzy,

⁵² Tamtéž, s. 322.

⁵³ LÁZEŇOVSKÁ, Lenka. *Dovětek 1990-1997*. In CÍSAŘ Jan a kol. *Cesty českého amatérského divadla, vývojové tendence*. Praha 1998, s. 353. ISBN 80-7068-129-2

dílny a další typy vzdělávacích akcí, konferencí, symposia, koordinuje akce v oblasti amatérského divadla hraného dětmi a mládeží.

Dnes přibývá souborů, které si chtějí hrát po svém a nezajímají je přehlídky. Na druhé straně, jak dokládají regionální a národní přehlídky, existuje stále dostatek souborů, které programově usilují o divadelní kvalitu. Tento rozpor je přirozeným důsledkem návratu českého amatérského divadla k jakémusi ryzímu amatérismu a existuje ve všech zemích, kde je amatérské divadlo rozvinutou aktivitou.⁵⁵

III. Historie města Lomnice nad Popelkou

Lomnice nad Popelkou se rozkládá v malebné krajině na rozhraní Českého ráje a nedalekých Krkonoš. Nachází se v západní části Podkrkonoší, v širokém úvalu říčky Popelka, která pramení na úbočí pahorku Babylon (630 m. n. m.) západně nad Lomnicí, v nadmořské výšce 478 m. n. m. Spolu s okolními obcemi má přibližně 6200 obyvatel a je třetím největším městem v okrese Semily⁵⁶. Lomnice sousedí s okresními městy, jako jsou na severu Semily, na jihu Jičín a nedaleko je i Jilemnice, Nová Paka a Turnov. Lomnice je také někdy nazývána „Severní brána“ do Českého ráje.

V Lomnici nad Popelkou žilo vždy obyvatelstvo převážně české národnosti.

První písemná zmínka o Lomnici nad Popelkou je už v Dalimilově kronice, díky příhodě s tatarským mužikem, kterého má dodnes Lomnice v městském znaku. Lomnice nad Popelkou získala status města už v roce 1392. Je to poklidné městečko se zámekem a krásným náměstím, které prožívalo v raném novověku velký rozkvět.

Po reformách v roce 1781 dochází ve městě k oživení výroby. V první polovině 19. století vznikají v Lomnici četné výrobní, které později přerůstaly v továrny a průmyslové podniky, z nichž některé opět zanikly. Rozmohly se textilní obory, z nichž nejznámějšími továrnami jsou P. A. Šlechta a syn, Horných a synové. Strojní výroba byla v rukou Josefa Horáka a roku 1810 byla založena výrobní lomnických sucharů, které se staly za Josefa Jíny proslulými i v cizině⁵⁷.

⁵⁴ Tamtéž. s. 356.

⁵⁵ Tamtéž. s. 370.

⁵⁶ Okolní obce jsou Chlum, Hrádka, Košov, Mocinov, Nouzov, Nové Dvory, Plouznice, Rváčov, Skuhrov, Tikov, Želechy.

⁵⁷ Počátky této firmy jsou už v roce 1810, v domácí pekárně u Jínu, v roce 1877-1901 zavedl Hynek Jína moderní stroje, v roce 1901 se stal Josef Jína a výroba Lomnických sucharů dostala celosvětový význam. Ve dvacátém století se stala lomnická továrna součástí podniku Průmysl trvanlivá pečiva Praha, pak se zrušil a

V roce 1826 vzniklo v Lomnici nad Popelkou z iniciativy Antonína Šlechty ochotnické divadlo, roku 1862 byl založen zpěvácký spolek Bořivoj a v roce 1870 vznikla tělovýchovná organizace Sokol. V červenci 1871 působil v Lomnici nad Popelkou Bedřich Smetana, jehož pobyt ve městě připomíná mramorová deska na budově radnice.

Železniční trať spojuje Lomnici nad Popelkou s ostatním světem až od roku 1905. První železniční trať vedla po trase Mladá Boleslav - Dolní Bousov – Sobotka a v příštím roce pak byla vystavěna trať Sobotka – Libuň - Lomnice nad Popelkou - Stará Paka. Tak se postupně původně poklidné maloměsto proměnilo v jedno z nejprůmyslovějších měst v Podkrkonoší.⁵⁸

Během 20. let došlo díky nově nabyté svobodě k rozvoji zájmových činností, a to zejména ve sportu. Rozšiřovala se členská základna Sokola, byl založen Lyžařský sportovní klub. Ve 30. letech se v Lomnici nad Popelkou postavilo mnoho významných veřejných budov, například budova základní školy T. G. Masaryka, spořitelna a divadlo. Po válce se všichni občané znovu s chutí pustili do práce, všude zavládlo nadšení z osvobození. Byl velký nedostatek, vedení podniků se ujala Národní správa. Od roku 1947 docházelo k rekonstrukci a obnově hospodářství v tzv. dvouletkách, do nichž se zapojily i lomnické podniky. Po roce 1948 byly významné lomnické firmy znárodněny, později došlo k zestátnění i u drobných živnostenských podniků.⁵⁹

Po sametové revoluci v listopadu 1989 se i Lomnice snaží „vstoupit do Evropy“. Domy na náměstí i mimo něj dostaly novou fasádu, město má snahu opravovat a budovat odpovídající infrastrukturu.

Ve městě se za podpory Městského úřadu a řady dalších sponzorů často konají zajímavé akce sportovního a zejména kulturního charakteru. Velký podíl na lomnickém kulturním životě má Městské muzeum a galerie, Divadelní spolek J. K. Tyl, dále Galerie Půda pana Bárty a hlavně Dům dětí a mládeže s informačním centrem.

Město bylo a je na dobré kulturní úrovni. Velkou zásluhu na tom mají v neposlední řadě Divadelní spolek J. K. Tyl a Informační a poradenské středisko KIS.

vznikly takzvané „Čokoládovny“. V 90. letech 20. století byli z akciovky společností Opavia a v Lomnici nepřestali cukrovinky vyrábět.

⁵⁸ FUČÍK, J. O vzniku a vývoji našich obcí. In: FUČÍK, J. (ed.). *Lomnicko n. Pop: vlastivědný sborníček pro školu a dům*. Lomnice nad Popelkou, 1920 -22.

⁵⁹ Tamtéž. 53

IV. Vznik ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou

4. 1. Počátky ochotnického divadla

Divadelní spolek J. K. Tyl je druhým nejstarším ochotnickým spolkem v semilském okrese a také jedním z nejstarších v Čechách. Jeho „rodová“ linie se vine až od samých počátků roku 1825. Spolek vznikl rok 1825 a v současnosti je pořád aktivní.

Na úplném začátku se hrávaly biblické hry o stvoření světa, o Josefu Egyptském, o narození a umučení páně. V našem kraji se pašijové hry velice ujaly a dlouhou dobu se udržovaly.⁶⁰ V městské kronice je první zmínka o hraní biblických her už v letech 1756. V té době zde působil nový farář, který po tři léta pořádal na Velký pátek velikonoční procesí, při kterém se hrávala hra o umučení Krista. „...*na nákladných a skvostných lešeních představovaly, což tak slavné bylo, že lid mnoho mil k slavnosti přicházel.*“⁶¹

Světské hry se v Lomnici začaly hrát na začátku 19. století. Už v roce 1817 se hrála v Lomnici hra s názvem „Štěkavec“.⁶² Byla to hra dramatika Jana Štěpánka, která byla vydána tiskem roku 1815.⁶³

Počátky lomnického ochotnického divadelnictví se datují od roku 1825 - 1827. Velkou zásluhu na tom měli lomničtí studenti. Ale často také vypomáhali studenti z jiných měst, kteří o vracích⁶⁴ přicházeli do Lomnice.⁶⁵

V této době hrály v Lomnici německé divadelní společnosti, i když lidé na vesnicích neuměli německy, hojně tato představení navštěvovali. Přicházely i české herecké společnosti, které působily na lomnické půdě. Občas se stalo, že jim chyběli herci a tak jim ochotní lomničané vypomohli a divadelní představení sehráli s nimi. V roce 1836 zde působila

⁶⁰ Tyto hry vznikaly ve středověku z předčítání evangelia. Často přerostly do velkých divadelních představení, kde hrávaly až stovky lidí. Ve 14 -15.století byl jejich největší rozmach na vesnicích, kde se udržely nejdéle a postupně se z nich staly tradice.

⁶¹ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou. s.8

⁶² MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou, 1985, s.3

⁶³ Jan Nepomuk Štěpán (1783-1844), dramaturg a dramatik Stavovského divadla v Praze; narozen v Chrudimi

⁶⁴ Letní prázdniny

⁶⁵ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou, 1985, s.4

německá divadelní společnost, která hrála i několik divadelních kusů česky. Proto se stávalo, že se lomničtí ochotníci k těmto divadelním společnostem přidávali a sehráli spolu několik divadelních her. Tak tomu bylo i v letech 1842 až 1850, kdy v Lomnici působila německá divadelní společnost, přezdívaná „Šmídova“. Převážně s touto divadelní společností si někteří členové lomnického ochotnického spolku rádi zahráli. „Zpravidla ale málo který z ochotníků uměl svoji úlohu nazpaměť a tak nečasto přihodilo, že místo hry prováděla se na jevišti švanda, která obecnstvo taktéž dobře pobavila, protože se při tom užívalo místních vtipů a narážek“⁶⁶

V 60. letech 19. století byl poprvé vysloven nápad na své vlastní divadlo. Snaha lomnických ochotníků byla veliká, velkou zásluhu na tom měl ředitel spolku Alois Kabeláč. Pod jeho vedením se zakoupilo „malé divadélko“⁶⁷ z Prahy a hrávalo se několik let v sále hostince Ludvíka Cermana. Poprvé se na tomto jevišti 1. ledna 1859 hrála hra „Bratr Horák“, v níž právě titulní roli vytvořil ředitel spolku Alois Kabeláč.⁶⁸ Díky mnoha stavění a zase bourání se za chvíli stalo „divadélko“ nefunkční.⁶⁹ Přesto se v roce 1859 sehrálo neuvěřitelných 8 představení.

Lomničtí ochotníci toužili mít stálé jeviště na pevných základech. Díky tehdejšímu úřadujícím radním, kteří ochotnický divadelní spolek v kraji velice podporovali, se tento nápad stal skutečností. Staré místnosti na radnici k ničemu nesloužily, a tak byly za pomoci ochotníků a spoluobčanů zrekonstruovány a na několik let se z nich staly prostory sloužící lomnickým ochotníkům.

Poprvé se hrálo v místnostech staré radnice už v prosinci 1859. První uvedenou hrou na stálém jevišti byla „Svéhlavost“, kde si zahrála přední česká herečka tehdejší doby Barbora Černá. Získáním vlastní scény se zvýšila činnost ochotnického spolku. V následujícím roce bylo sehráno 11 představení, z nichž ty známější byly, „Paličova dcera“ nebo „Čech a Němec“. Na tomto prvním stálém jevišti v Lomnici nad Popelkou bylo od roku 1859 až do roku 1862 uvedeno ochotníky 27 představení.

Poslední hra uvedená v místnostech staré radnice se jmenovala „Starý manžel“. Čtyři dny po představení, dne 29. srpna 1862 vypukl v Lomnici na náměstí požár, který zachvátil i radnici. Pod plameny skončila bohužel i první stálá divadelní scéna v Lomnici nad Popelkou. Z divadla se zachránilo jen několik kulis a opona, ale i ty byly ohněm značně poškozeny. Po

⁶⁶ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou s.14.

⁶⁷ Pár kulis a technických věcí k vytvoření představy jeviště.

⁶⁸ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou, 1985, s.4

⁶⁹ V sále Ludvíka Cermana byl hostinec, proto se muselo po každém představení divadlo skládat.

požáru spolek na nějaký čas zanikl. Přestože to byla velká rána pro divadelní spolek, už v roce 1863 činnost spolku byla obnovena.

Ale touha po divadelnictví v tomto kraji byla veliká, a tak kdo si chtěl zahrát, mohl se přidat k jiným ochotníkům v kraji, nebo si zahrát doma pro přátele. Díky touze se pomalu vytvářel nový kroužek ochotníků, kteří hrávali po domech svých přátel. Stačilo jim k tomu pár prken a prostěradel.⁷⁰ Hrávali si tak pro vlastní zábavu a potěšení. Z počtu her je vidět, že ochotničtí divadelníci nepozbývali chuti k práci, že nadšení nevyprchalo. Ještě v roce 1863 sehráli 9 představení, mezi nimi také známou hru „*Berounské koláče*“ od dramatika J. N. Štěpánka.

4.2. Divadelní představení povoleno

Od začátku ochotnického divadelnictví se muselo žádat o povolení ke každé divadelní hře, kterou chtěli uvést. Divadelní knížky obsahovaly přesný scénář hry, postavy a jejich obsazení. Divadelní knížky se žádostí se posílaly prostřednictvím tehdy c. k. okresního úřadu, který byl v Lomnici a c. k. krajského úřadu k místodržitelství v Praze.⁷¹ Žádost podal městský úřad Lomnice s uvedenými důvody: „*Každý výtěžek jednotlivých představení bude přesně a svědomitě zkoumán a po zjištění nejnnutnějších výloh vždy výhodně uložen, aby znenáhla získal se kapitál, jehož by se k založení dětské opatrovny, anebo k jiným dobročinným účelům použilo.*“⁷² Na místodržitelství v Praze podléhaly hry cenzuře, někdy byla vyškrtána jen slova či řádky, ale mnohdy v nich byly vyškrtány i celé stránky. Posílalo se většinou větší množství divadelních knih najednou, z důvodu vleklého povolování her. Každá divadelní hra musela projít cenzurou, i když se třeba právě hrála v Praze. To však nebyla jediná překážka stavěná v cestu českého divadelnictví. Každé povolené představení se jednotlivě muselo hlásit na okresní úřad, kam byl také posílán přesný seznam herců, a jak se rozdělí získané peníze z vybraného vstupného. Velkou část divadelníci museli odvádět na dobročinné čely. Povolení byla vždy psaná v němčině.

V prosinci 1883, si chtěli lomničtí ochotníci zahrát historické drama ředitele Národního divadla Františka Adolfa Šuberta „*Probuzenci*“. Ale než byla na lomnickém jevišti hra uvedena, předcházelo tomu spousta překážek. Okresní hejtmanství ji nakonec povolilo,

⁷⁰ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou s.28

⁷¹ Zkratka c.k. pro *císařsko-královský* – používala se pro označení v titulu orgánů rakouské části monarchie (v letech 1804–67 se používala pro celé území habsburské říše);

⁷² Archív Divadelního spolku v Lomnici nad popelkou. Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou. s.22

ale s velmi krutými podmínkami. „V textu zaměnit jméno Karel hrabě Dejm ze Strítěže za jméno Martinic, hrabě Michna - hra vrhá špatné světlo na vynikající osoby českého stavu, jehož potomci dosud na živu jsou.“ V textu vypustit 18 stránek - přesně označených atd. Tím byla hra okleštěná až do úplné nesrozumitelnosti. Odvolání na místodržitelství se neseťkalo s úspěchem. Spolek si stěžoval přímo u autora.⁷³ V dopise F. A. Šubrt lomnickým ochotníkům píše: „...lituji jen, že byla kniha pro Lomnici ztížena tímtež osudem jako pro Národní divadlo. ... Nezbyvá, leč abyste jakous takous souvislost v textu opatřili. . .“⁷⁴

4.3. Divadlo v nové radnici

Roku 1864 se v Lomnici nad Popelkou začala stavět nová radnice, kde se už předem počítalo s divadelními prostory. Starosta Vincent Mastný si kladl podmínku, že v nové radnici musí být velký divadelní sál. Jeho přání bylo splněno a nový divadelní sál byl na tehdejší dobu velmi krásný a moderní. První představení s názvem „Svatojánský dvůr“ od S. Nosenthala se zde hrálo 15. dubna 1866. Slavnostní premiéře předcházela národní hymna a několik proslovů.⁷⁵ Nový divadelní sál sloužil ochotníkům plných 64 let, až do vybudování nynější budovy Tylova divadla. A tím nastal ochotníkům rušný život. Protože potřebovali splácet dluh, který vznikl s novým divadlem, studovali a hráli jedno představení za druhým. Hned v prvním roce v novém divadelním sále se hráli pět představení, v roce 1867 sedm, v roce 1868 bylo uvedeno dokonce devět představení a v roce následujícím jedenáct. Od zahájení činnosti v novém sále do roku 1869 se hráli lomničtí ochotníci 78 představení. Bylo to zřejmě novým prostředím, které tak mocně zapůsobilo na divadelní činnost. Oblíbenými divadelními kusy byly hry J. K. Tyla, jako například drama „Krvavé křtiny aneb Drahomíra a její synové“, „Bankrotář“, „Lesní panna“.

Jednou z významných událostí byly oslavy 70. narozenin Františka Palackého, které se konaly ve dnech 13. a 14. června 1868. Plakát na tuto oslavu zněl :

„Program

K oslavě 70. narozenin

*Otce národa, nejpřednějšího učitele a buditele národa československého, slavného
dějepisce království,*

⁷³ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou, 1985, s.6

⁷⁴ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad popelkou. Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou. s.71

*pana Dr. Františka Palackého
v městě Lomnici, kraje jičínského.*⁷⁶

Celý víkend se oslavovalo. Na osvětleném náměstí hrála hudba a vrcholem byl slavnostní průvod městem. V neděli pak se hráli představení lomničtí ochotníci, kteří, k tomuto významnému jubileu, uvedli hru s názvem „*Husitská nevěsta*“ od dramatika J. Veselého.

Po dobu dalších několika let činnost ochotnického spolku vzrůstala. Ale čas je neúprosný a divadelní sál za svých 20 let fungování potřebovalo opravit. Proto byly pořízeny nové dekorace, zvýšen strop jeviště a lépe upraveno propadliště. První představení, které bylo uvedené na nově zrekonstruovaném jevišti na radnici 2. února 1886, neslo název „*Zlý duch Lumpáci vagabundus*“. Po úpravě jeviště činnost spolku velmi ožila. Ještě v téže roce bylo sehráno 16 představení a téměř každé bylo vyprodáno. Divadlo bylo hojně navštěvováno. Svou přízeň prokázalo i městské zastupitelstvo tím, že snížilo ochotníkům nájemné, což velmi pomohlo jejich finančním problémům. Díky velké popularitě tento divadelní spolek jen vzkvétal. Dokonce v roce 1889 bylo poprvé v divadelním sále použito elektrické osvětlení.

V roce 1888 nabídl továrník Josef Horák dodávku elektrického proudu divadelnímu spolku. Na instalaci bylo vynaloženo přes 700 zlatých a ještě z každého představení musel spolek odvádět dalších 5 zlatých. Prvním představením při elektrickém osvětlení byl „*Strakonický dudák*“ ve dnech 25. a 26. prosince 1889. Elektrické osvětlení divadla bylo velmi důležité pro zvýšení kvality představení a samozřejmě se to i projevilo na zvýšení návštěvnosti.

V osmdesátých letech vykazují lomničtí ochotníci bohatou činnost. Každým rokem počet představení stoupal a to až do roku 1890, kdy byl vytvořen rekord. Tehdy bylo odehráno 18 představení do roka a tento rekord nebyl překonán až do třicátých let dvacátého století.

Divadelní sál pomalu potřebovalo další rekonstrukci. Z důvodu neshod s továrníkem Josefem Horákem byla zrušena dodávka elektřiny a divadelníci byli nuceni přejít zpět na petrolejové svícení. To všechno mělo negativní vliv na návštěvnost. Naposledy se hrálo při elektrickém osvětlení 23. dubna 1893.

Proto vznikla koncem roku 1895 myšlenka postavit si vlastní divadelní budovu. Proto byl vytvořen fond pro stavbu divadelní budovy, jehož jmění bohužel rostlo velmi pomalu. Důvodem pomalého růstu byly malý zájem o toto umění. Jak z řad diváků tak sponzorů.

⁷⁵ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou, 1985. s.8.

⁷⁶ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad popelkou. Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou. s.36

4.4. Stanovy

Dne 15. listopadu 1867 ustanovila říšská rada „Zákon o právě spolčovácím“, jehož první část vymezuje, co je to spolek a jakým způsobem může vzniknout. Pro divadelní spolek je to důležitý dokument, který jim umožňuje stát se regulárními právními subjekty, se všemi výhodami i povinnostmi.

Na konci sedmdesátých let 19. století měli lomničtí ochotníci upravenou stálou scénu v tehdejší radnici. Díky rekonstrukci divadla na radnici se spolek zadlužil na dlouhá léta dopředu. Jedinou možností jak pomalu splácet dluhy, které vznikly, bylo co nejvíce hrát. Nastudovat tedy nové divadelní hry, pořídit nové rekvizity a zaujmout obecenstvo, aby začalo více navštěvovat divadelní představení.⁷⁷

V této době začaly bohužel ve spolku neblahé poměry. „*Není činnosti v žádném spolku tak obtížné, jako ve spolcích divadelních. Na členech se žádá práce, která sice baví, teší a vzdělává, ale vyžaduje hojně času, mnohé píle, často i nepohodlí a hmotných obětí...*“⁷⁸ Aby přiměli své členy k většímu plnění povinností a k větší činnosti, podali ochotníci koncem roku 1869 k potvrzení nové stanovy divadelního spolku. Chtěli se také více osamostatnit, aby mohli větší část svého výdělků dávat na dluhy. Místodržitelství návrh zamítlo s připomínkou, aby celý hrubý příjem z každé hry byl věnován k dobročinným účelům. To si divadelníci nemohli dovolit, a tak pokračovali ve své činnosti dosavadním způsobem. Během dalších let se poměry ve spolku zhoršovaly, bylo čím dál těžší obsazovat role. „*Nebylo opravdové ochoty, mnozí - zvláště dámy - hrály jen když chtěly, nebo když přidělená úloha měla mnoho listů. Obsadit vrácenou úlohu bylo opravdovým uměním.*“⁷⁹

Namísto neschválených stanov sestavili přední členové výboru divadelní řád a doufali, že se tím alespoň trochu napraví vztahy ve spolku. Nakonec byl divadelní řád schválen, ale nic se nezměnilo a tak v roce 1873 na valné hromadě spolek rozhodoval, zda bude ochotnický divadelní spolek pokračovat ve své činnosti nebo ne. Rozhodli se těžkou dobu překonat a pokračovat v činnosti. V těchto letech měli také spory s obcí ohledně placení nájmu za prostory divadla na radnici. Tyto spory trvaly téměř tři roky. Jednou z možností, jak

⁷⁷ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou, 1985. s.11.

⁷⁸ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, s.32

⁷⁹ Tamtéž, s.43.

překonat problémy, bylo znovu se pokusit sestavit nové stanovy a znovu požádat o schválení. Nový návrh stanov byl podán 1. září 1875 a 24. září téhož roku byl okresním hejtmánstvím v Semilech konečně schválen a přijat.

Nastala nová éra spolku divadelních ochotníků v Lomnici nad Popelkou.⁸⁰ Tímto zaniklo dosavadní Sdružení ochotníků, které mělo formálně předat inventář divadla Spolku divadelních ochotníků.⁸¹ Předávání inventáře bylo jen formalitou, protože šlo převážně o stejné členy.

Bohužel v tomto roce 1875 vyvrcholil spor s obcí. Obec z nepochopitelných důvodů nařídila předat inventář obci, přestože na to neměla žádný nárok. Spolek na to nepřistoupil a tak obec nechala zapečetit vchody do divadelního na radnici. Ještě téhož roku na podzim navrhuje ředitel spolku, aby se zřídilo nový divadelní sál v hostinci u Doležala. „*Dopisuje se obecnímu úřadu, že Spolek na místnosti v radnici více nereflektuje.*“⁸² Již 28. listopadu 1875 se na novém jevišti v hostinci u Doležala hrálo první představení za hojné účasti veřejnosti. Díky této alternativě se městský úřad a divadelní spolek po pár dnech usmiřují a přistupují na kompromis. Už 5. prosince se opět hraje v radničním divadelním sále.⁸³

V květnu 1878 skládá zasloužilý ředitel spolku Jan Raim svou funkci a členové rady mu jednomyslným návrhem udělují čestné členství v ochotnickém spolku.

Ve zprávě z roku 1878 o činnosti spolku se jednatel spolku Josef Doležal zmiňuje: „*...stálá netečnost, která zasluhuje pokárání. Zkoušky odbývají se ne proto, aby se členové v deklamací a mimice zdokonalovali, ale snad jen proto, aby se co nejvíce hloupostí natropilo. Mnohý člen je na to hrdý, může-li se ve druhé nebo třetí zkoušce pochlubit, že úlohu ještě ani nečetl.*“⁸⁴ Velmi těžké období prožívali ochotníci i díky okresnímu hejtmánství, které bylo pověřeno na dohlížení spolkové činnosti. Vyžadovalo se odvádění jedné třetiny z hrubého příjmu na dobročinné účely, sledovala se každá spolková činnost a hned se dávalo k vyšetřování, když hrál spolek pro své členy. Protože pokud bylo představení určeno pro své členy, nemusel spolek odvádět zmiňovanou jednu třetinu z hrubého příjmu. V roce 1879 to došlo tak daleko, že bylo nařízeno odvádět dvě třetiny z hrubého příjmu pod pohružkou: „,....

⁸⁰ 28. září byla svolána valná hromada, kde byli přečteny a vysvětleny všechny body stanov, zvolen nový výbor v čele s Janem Raimem. Nové stanovy podepsalo a novými členy se stalo 11 žen a dívek a 18 pánů.

⁸¹ Je zajímavé, že označení Sdružení se v kronice vyskytuje poprvé a jedině při této příležitosti.

⁸² Archiv Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou s.54

⁸³ Pozůstatky po pečeti na dveřích byly patny po celou dobu trvání divadla na radnici.

⁸⁴ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou, 1985. s. 10.

ani bych jinak podobné hry povolit nemohl!“⁸⁵ Přes všechny tyto neshody a problémy činnost spolku nezhálehla. Ale bohužel se pořád střetávala s úřady, které jim nedaly pokoj. „Brzy na to zase zarachotí hrom! Ve schůzi 27. května čte řed. Vlček formán okr. hejtmana, kterým se mu pod pokutou 10 zlatých nařizuje, aby ve třech dnech bylo hejtmanství oznámeno, v které valné hromadě nynější představenstvo zvoleno bylo a kdo toho vinu nese, že zákonným předpisům nebylo vyhověno, ani dle katastru poslední volba ohlášena byla r. 1875. Na přípis ten odpověděl ř. Vlček, že každoročně bývá valná hromada v zákonité lhůtě ohlášena, taktéž i volba nového výboru po valné hromadě.“⁸⁶

V roce 1878 na počest oslav 70. narozenin J. K. Tyla sehráli divadelníci jeho hru „Poslední desetník“. Náročnějším představením tohoto roku byla hra „Cesta kolem světa za 80 dní“. Toto představení už několikrát hráli jilemničtí divadelníci. „...a tak jsme se tam někdy kolem 10. července vypravili, byl to V. Horných, Josef Vlček a rež. Josef Petrák. Hra se nám svou efektností zalíbila.“⁸⁷ Proto si lomničtí ochotníci od nich odkoupili kulisy a všechny dekorace za 20 zlatých, obleky si vypůjčili z Prahy a slon byl zapůjčen od Turnvereinu z Hodkovic⁸⁸. Papírové dekorace museli pospravovat a nastavit jak na šířku tak na délku, jelikož lomnické jeviště bylo větší než v Jilemnicích. „Všechnu tuto práci provedl velmi ochotně František Jandourek, bratr našeho člena Jana Jandourka.“⁸⁹ Jedním z největších představení na obsazení byla hra „Píseň o zvonu“. Autorem této hry je německý básník a dramatik Friedrich Schiller a do češtiny byla přeložena slavným zakladatelem českého slovníku Josefem Jungmannem. Představení bylo odehráno v 10 obrazech a účinkovalo v něm až 60 osob. Hra byla uvedena bohužel jen dvakrát, ale za velké návštěvnosti.

Ve dnech 26. a 30. prosince 1883 bylo odehráno velmi úspěšné představení historického dramatu ředitele Národního divadla Františka Adolfa Šuberta „Probuzenci“. Než byla hra uvedena, předcházela tomu spousta problémů. Podmínky, které byly kladeny ze stany okresního hejtmana, byly velmi náročné. Například se muselo vypustit i několik stránek najednou nebo pozměnit postavy. Tím se stala hra zcela nesrozumitelná. Například: „V textu zaměnit jméno Karel hrabě Dejm ze Strítěže za jméno Martinic, hrabě Michna – hra vrhá špatné světlo na vynikající osoby českého stavu, jehož potomci dosud na živu jsou.“⁹⁰

Odvolání na místodržitelství se neseťkalo s úspěchem, a tak si spolek stěžoval přímo u autora

⁸⁵Tamtéž,s.12.

⁸⁶ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou,Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, str.67

⁸⁷Tamtéž, s. 64.

⁸⁸ Německý tělocvičný spolek

⁸⁹ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou,Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, str. 65

⁹⁰ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou,1985.s.12.

hry. František Adolf Šubert odpovídá lomnickým ochotníkům, že je mu to líto, ale že s tím bohužel nic nezmůže a doufá, že si s tím šikovní lomničtí ochotníci poradí. „...*lituji jen, že byla kniha pro Lomnici ztížena tímže osudem jako pro Národní divadlo. Žádal jsem totiž, aby do Národního divadla byl povolen celý text, ale i policejní ředitelství i místodržitelství žádost mou odmítlo, a učiní tak nepochybně i Vám. Nezbyvá, leč abyste jakous souvislost v textu opatřili. Přeji Vám ku představení všeho zdaru, znamenám s veškerou úctou oddaný.*“⁹¹

Samozřejmostí je, že členové spolku milovali divadlo a kulturu. Proto v květnu roku 1884 byl vypraven vlak do Prahy, kde navštívili dvě představení v Národním divadle a několik dalších pražských pamětihodností.

Po úpravách jeviště a celého interiéru divadelního sálu v radnici se znovu činnost spolku velmi zvedla. Za další rok bylo sehráno 16 představení a diváci jej začali v hojném počtu znovu navštěvovat. I městské zastupitelstvo projevilo svoji přízeň a snížilo spolku nájemné za prostory divadla. K tomuto kroku přispělo, že v té době byl starostou Josef Crha, velký příznivce divadla.

Od října 1887 se uvádějí na plakátech i jména herců.

Rok 1889 je pro lomnické ochotníky rokem osvětlení divadla. Prvním představením při elektrickém osvětlení byl „*Strakonický dudák*“ ve dnech 25. a 26. prosince 1889.

V osmdesátých letech 19.století se lomničtí ochotníci vykazovali bohatou činností. V letech 1886 - 1890 měli 71 představení a v posledním roce tohoto období sehráli dokonce až 18 představení, což byl tehdy rekord, který byl překonán až ve třicátých letech 20. století. Bohužel v dalších letech činnost spolku začala upadat. Dokonce v roce 1893 odřekl továrník Horák další dodávání elektrického proudu, a tak se muselo v divadle zase svítit petrolejem, což mělo za následek malou návštěvnost.

Dosud používané petrolejové osvětlení nemohlo vyhovovat zvyšujícím se technickým požadavkům, a tak se do divadla v roce 1902 zakoupil starší kotel na výrobu acetylénu. Takhle se svítilo po celých dvacet let.

4.5. Nové Tylovo divadlo

Ani I. Světová válka úplně neutlumila činnost divadelního spolku, ba naopak. Za tak těžké doby se pořádalo několik představení za rok. A v roce 1918, kdy byla válka ukončena a vyhlášena samostatná Československá republika, byl sehrán neuvěřitelný počet devatenácti

⁹¹ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, str. 71

představení za rok. „Prvním rokem po válce sehráno 14 představení ochotnických a 4 hry uvedené na pozvání vinohradskou činohrou.“⁹²

100 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou oslavili divadelníci v roce 1925. Tento rok bylo sehráno 16 představení a velká sláva byla v srpnu, kdy byly oslavy stého výročí. „Již předběžná oznámení hlásají, že se slavnost slibuje býti hodnotnou. Studenti roznášejí po městě drobné knížečky, které se zasílají i 200 rodákům po republice i za hranicemi, aby jim trochu přátelského tepla přinesly a na dobu mládí v rodišti je upamatovaly.“⁹³

V sobotu 8. srpna sehrál Všestudentský spolek v rámci oslav frašku „Manžel šibal“. Týden na to, 15. srpna, bylo pořádáno slavnostní představení sehrané Spolkem divadelních ochotníků s názvem „Kolébka“ od A. Jiráska. V neděli 16. srpna se konala slavnostní valná hromada, jíž byli přítomni zastupitelé města i okresu. Důležitým hostem byl starosta Ústřední Matice divadelního ochotnictva dr. F. Hermann z Prahy.

Odpoledne se konal velký slavnostní průvod, kde jely alegorické vozy blízkých ochotnických spolků na počest Thálie. Zúčastnily se spolky z Cidliny, Košova, Kotelska, Nové Vsi a Rváčova. Na nádvoří dnešního zámku se pak všichni dlouho bavili. Na této akci se vydělalo 15 tisíc korun. Na tehdejší dobu to byl velký finanční výtěžek. Také při této příležitosti věnoval továrník Václav Horných pozemek na postavení nové divadelní budovy.⁹⁴

V dalších letech divadelní a organizační činnosti nadále vzrůstají. Spolek v tomto roce přestupuje z okresu Jičína do okresu Semily, což mu umožňuje další rozvoj. Dne 21. srpna 1926 se ochotnický spolek rozhodl uspořádat Tylův večer s ukázkami z jeho díla. Tohoto večera se zúčastnily další menší spolky z okolí.

Myšlenka na novou stálou divadelní budovu se velmi vžila a začalo se na ní usilovně pracovat. Z různých výpočtů divadelníci shledali, že samostatné hraní divadla jim nevydělá na případnou stavbu budovy divadla. Proto se na valné hromadě usnesli, že se pokusí získat kinematografickou licenci. Bohužel v té době již několik let provozovalo kino Družstvo invalidů ve dřevěné budově na místě dnešní budovy kina. Přesto se o to ochotníci pokusili, protože město Lomnice nad Popelkou mělo v této době už přes 5 tisíc obyvatel, a tak bylo možné zřídit druhé kino. V té stejné chvíli podala také žádost na licenci o provoz kina Tělovýchovná jednota Sokol. Oba tyto spolky v provozování kina viděly určitý finanční

⁹² MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou, 1985.s.16.

⁹³ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou s.133

⁹⁴ Toto popisují v kapitole VI.budovy.

přínos. Nakonec kinematografickou licenci dostal divadelní spolek a už při stavbě budovy se s kinem počítalo.

Od oslav stoleté činnosti ochotnického divadla v roce 1925 byla stavba divadla neustálým předmětem jednání na schůzích i mimo ně. Konaly se nejrůznější sbírky, v rámci kterých bylo požádáno o příspěvek jak současné obyvatelstvo Lomnice nad Popelkou tak i obyvatelé ostatních sousedních měst. Nezapomínalo se ani na rodáky, kteří také chtěli přispět. Nálada pro stavbu divadla byla neobyčejně příznivá. I karty se v hostincích hrávaly tak, že z výhry se dávala část na stavbu divadla.⁹⁵

Na starém jevišti na radnici se hrálo velmi pilně 64 let, proto se nesmíme divit, že toto prostředí ochotníkům i obecnstvu přirostlo k srdci. „*Starí ochotníci loučili se s tímto prostředím jako se svým mládím.*“⁹⁶ Poslední a také slavností představení se konalo 24. srpna 1930. Divadelníci ukončili toto působení na radnici hrou J. Štolby „*Její systém*“ v režii Jana Niesnera st. Pokud se podíváme na datum, tak zjistíme, že je to nápadná shoda s dnem před 68. lety v roce 1862, kdy se hrála první hra na tomto jevišti. Poslední představení a sláva s ním je krásně zapsána v zápiscích od Josefa Otomara: „*Výsledek byl ohromný, divadlo bylo úplně vyprodáno, hlava vedle hlavy se tísni. Radostný pohled na herce. V 8.15 hod. zazní hudba našeho kroužku, hrají výňatky z Hubičky od Smetany - bohužel pro chaos, který návštěvou tak velikou povstal, mnohé uniká - až při ukolébavce tichne všechno a hudba tklivá naposledy nese se prostorem divadla našeho. Hudba dozněla, zvedá se opona, přichází pan Tichý a jménem divadelního výboru vítá přítomné, zvláště pak městskou radu, která byla zastoupena následovně: starosta p. Vávra, za národní demokracii p. Bartoš, za stranu soc. demokratickou p. Ladislav Tichý, za stranu lidovou p. Fejfar, za stranu komunistickou p. Bernat a za agrární p. Kubát. Předseda spolku p. Tichý děkuje městu za bezplatné propůjčování místností a prosí, aby v novém působišti nás v jiné formě zase podpořili ... atd.*“⁹⁷

Ke sto pátému výročí svého vzniku se spolek dočkal své vytoužené velké divadelní budovy. V sobotu 4. října 1930 se poprvé na novém jevišti hrála stále přitažlivá báchorka Josefa Kajetána Tyla „*Strakonický dudák*“. Představení bylo vyprodáno. Všichni se chtěli

⁹⁵ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, str. 149

⁹⁶ Tamtéž, s. 157.

⁹⁷ Tamtéž, s. 157.

podívat do nové divadelní budovy a byli velmi zvědaví, jak se to všechno podařilo. Nervózně se cítili i herci v novém prostředí, ale po prvních větách na novém jevišti si to zamilovali a hrají tam dodnes. Ode dne slavnostního otevření do konce roku 1930 bylo pro nové divadlo nastudováno 5 her, které byly uvedeny v osmi představeních.

Ale jak to tak bývá, tak k radostným chvílím se přidružily i starosti. Díky stavbě divadla se ochotnický spolek velmi zadlužil. Jedinou cestou jak se tohoto břemene zbavit byla velmi tvrdá a usilovná práce všech členů ochotnického spolku. Bylo nutné maximálně využívat divadelní budovu a ve velké míře hrát převážně ta představení, která lákají obecenstvo. Dluhy pomáhal pomalu splácet i výtěžek z kina.

4.6. 1930 - 1948

V těchto těžkých časech, kdy byl spolek velmi zadlužen stavbou divadla, se hrávaly i 3 až 4 představení za týden. Některé hry, jako například „*Lojzička*“, se hrály jedenáctkrát na domácím jevišti a šestkrát na zájezdech. Bylo to pro ochotníky velmi náročné, ale ve své píli je těšilo vědomí dobře vykonaného díla ve prospěch splácení dluhu. Jejich divadlo se otevřelo jen necelý rok po světové hospodářské krizi a přesto prosperovalo. Dokázalo se dostat z největších dluhů, když začal nastupovat do českých zemí fašismus. V této době se ochotníci ještě více semkli a snažili se alespoň skrze jeviště proti němu bojovat. Už v roce 1937 nastudovali lomničtí ochotníci Čapkovu hru „*Bílá nemoc*“.

Osm roků před druhou světovou válkou, od otevření divadelní budovy, byli lomničtí ochotníci nejaktivnější za celou svou historii. Velmi vysoká byla organizační činnost. Výbor řídil práci spolku v pravidelných měsíčních schůzích, přistupovali noví, zejména mladí ochotníci, kteří byli plni nápadů.

Přestože se ochotníci velmi snažili vyhovět obecenstvu, nezabránilo se kritickým zprávám. V novinách se začaly objevovat anonymní články o tom, že Tylovo divadlo v Lomnici nad Popelkou hraje jen samé „plitké“ operety. Tento repertoár byl hrán v důsledku těžkého zadlužení divadla. Spolu s výtěžkem kina to byla jediná cesta ke snížení tak velkého břemena. Tato doba nahrávala takovému repertoáru. V pražských divadlech byl tento lehký styl her hráván také s velkou oblibou u obecenstva. Operety si přáli shlédnout i venkovští lidé.

Bohužel přišel osudový rok 1938 a tím i náhlý pokles počtu představení. Život v Lomnici byl ovlivněn květnovými událostmi a následně záříjovou mobilizací. Vytvoření protektorátu znamenalo pro divadlo podřídit se velmi těžkým podmínkám. Musely se doslovně překládat knížky her do němčiny, musely být dvojjazyčné nápisy na divadle i uvnitř budovy, na plakátech, na vstupenkách i na programech. A to jsou jen některá nařízení. Přes veškeré okleštění kulturní zábavy se pořádaly divadelní soutěže. Na jedné z nich se náš spolek umístil na předních místech a to s hrou „*Nezbedný bakalář*“ od Zdeňka Štěpánka.

V roce 1942 se naši ochotníci připravovali na další okresní divadelní soutěž, tentokrát pořádanou v Lomnici nad Popelkou. Nastudovali hru od T. Šimona Kozáka „*Až pokvete hořec*.“ Týden před uvedením ji okresní hejtman zakázal. „*Důvodem je název, který by mohl být spojován s porážkou Německa.*“⁹⁸ Tím se ale lomničtí ochotníci nedali odradit a za týden se snažili připravit jinou hru Jana Drdy „*Jakož i my odpouštíme*“, která byla velmi sociálně položena díky tématu z důlního prostředí. Herci museli zkoušet každý den několik hodin, ale snažení přineslo své ovoce. Hra nebyla zakázána a na okresní divadelní soutěži sklidila úspěch.

Ve velmi napjaté atmosféře byly roku 1944 nastudovány jen 4 hry, které však dosáhly mnoho repríz. Důležitou hrou byla „*Slavnost mládí (Majáles)*“, která byla nastudována na sklonku roku. Hra ze studentského prostředí, v níž byl odpor filozofů proti zaostalému a krutému vystupování rektora, jakýmsi symbolem odporu našeho lidu proti okupantům. Hra byla ještě dříve, než mohla být uvedena, velmi zcenzurována, ale už to bylo období, kdy se mladí studenti nebáli nerespektovat škrty. Díky rychlému vývoji války se skoro na rok divadlo odmlčelo.

Přestože to nebyla lehká léta, divadelníci se snažili o co největší profesionalitu. Spolek ochotníků pořádal různá školení o české řeči a její artikulaci, o líčení, scénických výpravách, o kostýmech a historii krojů a o dalších důležitých poznacích pro ochotníky. I Tylovo divadlo nezahálelo. Tato kulturní budova sloužila k celé řadě projektů, zejména koncertů. Hostovaly zde pěvecké sbory z celých Čech. Kladenská opereta zde uvedla několik svých představení. Velmi důležité koncerty byly uspořádány čtyřicetičlenným orchestrem složeným z amatérských hudebníků převážně z Lomnice. Tyto koncerty se staly tichými manifestacemi vyprodaného hlediště.⁹⁹

⁹⁸ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, str. 182

⁹⁹ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou, 1985.s.31.

Valná hromada spolku pod vedením Karla Tišera se sešla 13. června 1945. Byla zahájena předsedovými slovy: „*Přátelé! Přál bych si, aby tato valná hromada byla památná a slavnostní, neboť je k tomu několik důležitých příčin. Předně je to první valná hromada v opět osvobozené vlasti. Za druhé je to valná hromada ve 120 letém trvání spolku a za třetí je to první valná hromada po 15 letech, kdy spolek již není zatížen žádným dluhem. Je to tedy valná hromada radostná, až na to, že tuto radost kalí vzpomínky na ty, kteří se této doby nedočkali. Jsou to tito členové našeho spolku F.Vojtíšek, Viktor Rauš, Ludvík Těhnik, Jaromír Vitvar, Leopold Bukvic, Julie Mitlohnerová.*“¹⁰⁰

Kino bylo důležitou součástí divadla. Velmi přispívalo ke zlepšení jeho hospodářské situace. Od vzniku kina se o jeho provoz staral Miroslav Matoušek, který úspěšně řídil kino až do jeho zrušení roku 1946.

Celková činnost divadelního spolku v průběhu válečného období byla na vysoké úrovni. Převážná část dluhů, které měl divadelní spolek, se v těchto letech zaplatila. Velkou zásluhu na tom mají vhodně vybrané divadelní hry, které vždy naplnily celé hlediště a samozřejmě i provoz kina.

Od roku 1939 do poloviny roku 1944 bylo nastudováno 47 her, které byly uvedeny ve 117 představeních, z nich 9 představení se konalo na zájezdech.¹⁰¹

4.7. Poválečná léta

Po roční přestávce, bezprostředně po skončení války, soubor zahájil svou činnost. Jako první hra se začala studovat „*Bílá nemoc*“ od K. Čapka v režii Josefa Škody a ve výpravě Františka Patočky. Až později byla hra pochopena se všemi hlubokými myšlenkami. Slavnostní představení se uskutečnilo 21. července 1945. Bylo bezmezně vyprodáno a proto následovaly ještě dvě reprízy. S touto hrou se spolek zúčastnil okresní divadelní soutěže, kde získal postup do krajské soutěže v Mladé Boleslavi. Přes krátkost času pro nastudování byla premiéra i další představení důstojnou oslavou osvobození i 120 jubilea lomnického divadelního souboru.¹⁰²

Oslavy 120 let trvání ochotnického lomnického spolku se konaly po dva červencové víkendy, kdy byly na programu divadelní hry ztvárněné lomnickými ochotníky. K oslavám přizvali i ochotníky z okolí. V inscenaci „*Světelnou cestou*“ od T. Rattigana si zahrál hlavní

¹⁰⁰ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, str. 188

¹⁰¹ Tamtéž, str. 33

roli člen národního divadla Ladislav Boháč. Slavnost ukončovala 14. července staročeská pouť konaná na Lomnickém náměstí.

Další rok byl ve znamení renovace. Jeviště dostalo novou sametovou podobu, byla opravena divadelní šatna a na seznamu rekvizit přibyly nové kulisy.

S velkou oblibou u obecnstva se setkávala hra „*Věc Makropulos*“ od K. Čapka, se kterou spolek získal na krajském přeboru ochotnictva hezké druhé místo.

Dlouholetá členka spolku Marie Loudová zahájila režijní práci s dětmi. Malí ochotníci nastudovali a v divadle uvedli spousty pohádkových her. Tuto práci odváděla poctivě Marie Loudová více než 14 let.¹⁰³

V roce 1948 při své návštěvě Lomnice nad Popelkou se zastavil i v budově divadla tehdejší předseda Ústřední rady odborů a pozdější prezident republiky Antonín Zápotocký.

Karel Tišer, který byl po celých 17 let předsedou lomnického ochotnického spolku, odchází a na jeho místo nastupuje Josef Škoda.¹⁰⁴

Velkou letní událostí bylo uvedení pohádkové hry „*Radúz a Mahulena*“ v prostorách starého lomu v Popelkách. Za večerního osvětlení tvořil vhodný přírodní terén vklíněný do lesa a přilehlá skalní stráž krásné kulisy, které se nesmírně hodily k této hře. Tato hra měla velký úspěch, čímž vnikla myšlenka pořádat v letních měsících divadlo v přírodě.

4.8. Bouřlivá doba šedesátých až devadesátých let

Šedesátá léta znamenala pro lomnické divadlo velké úspěchy. Každým rokem stoupala jejich aktivita v nastudování nových a nových představení. Vychovávali si mladé ochotníky, kteří přinášeli do souboru nové nápady. Bohužel naproti tomu, jak to tak bývá, odešla spousta dobrých herců.

Nebyla to lehká doba, lidé se museli starat sami o sebe. V těchto letech si lidé odvykali chodit do divadla a to ubližovalo nejen divadelní budově, ale hlavně ochotnickému spolku. Dokonce v rušném období roku 1968 činnost ochotnického spolku dočasně ustala.¹⁰⁵

Až následujícího roku, kdy se neutěšené situace chopili noví mladí lidé, kteří byli ochotni čelit všem nepříznivým vlivům. Sešlo se několik ochotníků, kteří nebyli spokojeni s nastalou situací a pokusili se ji změnit. Chtěli obnovit činnosti herecké, ale také hlavně

¹⁰² Tamtéž, str. 34

¹⁰³ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, str. 196

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 199.

chtěli obnovit činnost organizační. Výsledkem bylo svolání členské schůze na začátek roku 1970. 27. ledna se sešlo 30 členů ochotnického spolku. V takovémto počtu se sešli naposledy před třiceti lety. Tuto schůzi řídil Jan Konopie starší. Byl zvolen nový výbor. Předsedou se stal opět Josef Škoda, místopředsedy prof. Vladimír Cerman a Jiří Jína, jednatelem byl zvolen Petr Štěpán, zapisovatelkou Eva Kocourková, pokladníkem Ladislav Novák, kronikářem Zdeněk Hadinec, výtvarníkem Jaroslav Kocourek. Ostatní členové výboru, režisérské rady a správy zařízení byli: Věra Holendrová, Václav Junek, Jan Konopáč st., Ladislav Kotyk, Vl. Kubec, Miroslav Kunt, Ladislav Sezima, Jiřina Svobodová, Lída Thömersová a Bohuslav Vejnar.¹⁰⁶

Už v dalších měsících byly vidět ovace, které tato neústupná snaha mladých lidí plodila. Podstatně se zvýšila i divadelní činnost. Přestože pořád byla malá návštěvnost domácího divadla, snažili se ochotníci rozvíjet svoji práci a to převážně na zájezdech, kde hrávali svá nastudovaná představení. Zájezdy se pořádaly do blízkých i vzdálených míst. Nejenže umožňovaly rozvinutí a obohacování divadelní praxe, ale také umožňovaly vznik nových přátelství. Tím znovu obnovil lomnický ochotnický spolek své dobré jméno.

V roce 1971 uspořádal ochotnický soubor v sokolovně I. divadelní ples, který se stal zásluhou mnoha ochotníků událostí roku a pak po několika let se s velkým úspěchem opakoval.

V letech 1972 - 1974 se prováděly opravy v divadelní budově, zaváděla se elektroinstalace, zvukové zařízení, klimatizace a ústřední topení. Kromě toho se přikrylo orchestřiště a tím se prodloužil prostor vlastního jeviště. V prostoru hlediště pod balkonem byla vystavěna kabina pro řízení osvětlovacího a zvukového zařízení.¹⁰⁷

Nastal rok 1975, rok oslav. Na tento rok připadlo totiž 150. výročí založení ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou. K 1. lednu bylo zrušeno Kulturní a společenské středisko (KaSS) a byl ustaven Jednotný klub pracujících ROH, do jehož organizace byl převeden náš Divadelní soubor Tyl.¹⁰⁸ V rámci oslav byla zahájena v prostorách Městského muzea divadelní výstava, kde se lidé mohli seznámit s historií spolku a s významnými členy spolku. Na jejím vzniku se především podílel Jaromír Mastník. Jubilejní plakát k oslavám navrhl, a jeho tisk zajistil, lomnický rodák a náš několikaletý herecky významný bývalý člen, akademický malíř František Patočka z Liberce. Na průčelí

¹⁰⁵ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985* Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou, 1985, s. 45.

¹⁰⁶ Tamtéž, str. 49

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 48

¹⁰⁸ KUBÁT, Ladislav. *170 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou. 1825-1995*. Divadelní spolek J.K.Tyl, 1995, s. 8.

divadla byl umístěn velký poutač, vypracovaný rovněž tímto umělcem.¹⁰⁹ Slavnostní představení „*Zapadlí vlastenci*“ sehráli lomničtí ochotníci 25. října a ještě ten večer se konala jubilejní schůze členů spolku za přítomnosti spousty přátel a podporovatelů divadla.

Událostí roku 1976 se stalo na počátku prosince natáčení televizního pořadu Neděle v klubu, kde účinkovali i členové lomnického souboru. Celým programem provázeli slovem Ladislav Novák a L. Thömersová, dále ve scéně vystupovali Ivana Otmarová, Eva Kocourková, Jiří Otmar, Ladislav Sezima a Jaroslav Kocourek. Televize uvedla pak tento program v únoru následujícího roku.¹¹⁰

V letech 1976 a 1978 pomáhali někteří naši členové souboru ve skladech garderob a kulis Národního divadla v období příprav na jeho rekonstrukci. Později Národní divadlo věnovalo vstupenky na operu „*Braniboři v Čechách*“.¹¹¹

V divadle byly zapotřebí rekonstrukční práce, a tak se v roce 1980 zkoušelo a hrálo na jevišti v sále JKP na náměstí. Jeho stísněným prostorám byl přizpůsoben i výběr her. Proto se díky těmto těžkým podmínkám nastudovaly jenom 4 hry za dva roky. Hrávalo se, ale na zájezdech v okolních divadlech. V listopadu roku 1982 byly adaptační a rekonstrukční práce na Tylově divadle ukončeny. Zde se projevila touha mladých členů souboru po novém a moderním prostředí. Sami se stali brigádníky a vlastními silami pomáhali opravovat divadlo. Opraveno bylo ústřední topení, interiér byl vymalován, hlediště dostalo strmější ráz, ale nejvíce se změnilo jeviště. Dostalo zcela nové uspořádání a zařízení.

Zrekonstruované Tylovo divadlo bylo slavnostně otevřeno 9. listopadu 1982. Zahajovalo se slavnostním zasedáním MV KSČ, MV NF a MěstNV u příležitosti oslav 750. výročí prvního záznamu o Lomnici nad Popelkou v Dalimilově kronice. Účinkovaly soubory JKP: Pěvecký soubor Bořivoj, Podkrkonošský symfonický orchestr, žesťové kvinteto, taneční hudební soubor Diplomatik a taneční kroužek.¹¹²

Následující rok odstoupil po dlouholetém působení ve funkci předseda Josef Škoda. Jako ředitel (předseda) souboru stál v této funkci plných 33 let. Sám požádal o zproštění této funkce ze zdravotních důvodů. Na jeho místo byl jmenován aktivní člen souboru Ladislav Sezima. Za velké zásluhy a rozvoj lomnického divadelnictví byl odstupující předseda Josef Škoda jmenován čestným předsedou souboru.¹¹³

¹⁰⁹ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou, 1985, s. 50.

¹¹⁰ Tamtéž, str. 51

¹¹¹ KUBÁT, Ladislav. *180 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou. 1825-2005*. Divadelní spolek J.K.Tyl 2005 s. 17.

¹¹² Tamtéž, str. 62

¹¹³ SEZINA, Ladislav. *Kultura*. In Lomnické noviny. 1983/5

Rok 1983 byl označen jako „Rok českého divadla“ a v upomínku na tento rok vydal JKP¹¹⁴ Lomnice nad Popelkou pro členy svých souborů a příznivce divadla soubor grafických listů s předmluvou spisovatelky Marie Kubátové, básní Josefa Hubaře a pracemi výtvarníků: akademických malířů Vladimíra Komárka a Františka Patočky, dále Miloše Janků, Vl. Novotného a J. Lízlera.¹¹⁵ Rok českého divadla byl slavnostně ukončen okresním a krajským aktivem. Na okresním aktivu v Semilech pořádaném Odborem Kultury rady ONV, Okresním kulturním střediskem s Jednotnými kluby pracujících ROH semilského okresu dostali někteří členové našeho souboru čestné uznání za zásluhy o rozvoj amatérského divadla. Byli to následující členové: Prof. Vladimír Cerman, Libuše Cermanová, Jaroslav Kocourek, Jan Konopáč, Ladislav Novák, Ladislav Sezima.

Východočeský kraj uspořádal obdobný aktiv, na němž z našeho souboru obdrželi Čestná uznání: Otta Malý za scénu ke hře *Stará historie*, dr. Jaroslav Poláček za režii hry *Stará historie*, uvedené na krajské soutěži, Ladislav Novák, ředitel JKP ROH v Lomnici nad Popelkou, za přínos k rozvoji amatérského divadla ve Východočeském kraji.¹¹⁶

V tomto roce byl také uspořádán okrasní festival zájmové umělecké činnosti s názvem „Týden divadelní tvorby“ na počest 35. výročí Vítězného února. Zúčastnily se ho následující soubory semilského okresu: Loutkářský soubor JPK Semily, Divadelní soubor Krakonoš OB Vysoké n. Jizerou, Dramatický soubor Antonín Marek z Turnova, Dětský divadelní soubor TJ Sokol Bradlecká Lhota, Divadelní soubor Slovan KK JZD 4SP Nová Ves n. Pop., Divadlo Ivana Olbrachta JPK Semily. Přehlídku pak uzavíraly dva soubory JPK ROH Lomnice nad Popelkou a Loutkářský soubor Popelka hrou „*Čert a Káča*“ v režii Miroslava Sůvy a Divadelní soubor J. K. Tyla hrou „*Stará historie*“ v režii dr. Jaroslava Poláčka.¹¹⁷ Při jednom z představení hry „*Vojnarka*“, kterou hráli lomničtí ochotníci na zájezdu v Roztokách u Jilemnice, uspořádal redaktor Československého rozhlasu Jiří Vopršal rozhovor s předsedou souboru Ladislavem Sezimou a s prof. Vladimírem Cermanem o činnosti lomnického souboru.

V roce 1984 byla úspěšně nastudována hra Ivana Bukovčana „*Než kohout zazpívá*“, která měla velmi kladné hodnocení v krajských novinách Pochodeň a pak také byla kladně hodnocena doc.dr. Janem Císeřem v časopise Tvorba. Toto byla velká motivace našich členů. A jelikož v krajské soutěži zvítězili, byli s touto inscenací doporučení na Jiráskův Hronov.

¹¹⁴ Jednotný Klub pracujících ROH

¹¹⁵ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985* Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou, 1985. s. 65.

¹¹⁶ Tamtéž, str. 66

¹¹⁷ Tamtéž, str. 65

Za 40 let nové cesty ochotnického divadla od konce druhé světové války až po rok 1984, kdy se dovršilo 160 let trvání nynějšího Divadelního spolku Tyl v Lomnici nad Popelkou, nastudovali a sehráli naši amatérští herci 145 her a 636 představení. Z nich uvedli 387 představení na vlastním jevišti Divadla J. K. Tyla a 249 na zájezdech.

4.9. Současnost

Politické a společenské proměny se po listopadu 1989 odrážejí i v ochotnickém divadle, které po období hledání postupně získává svojí nezastupitelnou roli ve společenském a kulturním životě a významně přispívá k prestiži města. Posledním významným mezníkem je rok 1995, kdy Spolek divadelních ochotníků J.K.Tyl získává právní subjektivitu, zakládá Kulturní nadaci J.K.Tyla a stává se znovu provozovatelem Tylova divadla, ve kterém po zániku Sdruženého klubu ROH a epizodě se soukromým podnikatelem, vedle své činnosti, znovu zprostředkovává častá vystoupení profesionálních a také i amatérských divadelníků a hudebníků. Zároveň s oslavami 170 ti let ochotnického činnosti ve městě zakládá tradici svého hudebně dramatického festivalu „Lomnické kulturní léto“

Při oslavách 170.výročí počátků ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou se zrodila myšlenka na vytvoření Kulturní nadace, která měla za úkol pořádat hudebně dramatický festival. O festival s názvem „Lomnické hudební léto“ se zasloužil hlavně hudební skladatel Jaroslav Krček a Divadelní spolek J.K.Tyl. Velkou podporu měl u podnikatelů, jednotlivých občanů a hlavně i v městském zastupitelstvu. Proto občané ze širokého okolí v dnech 18. až 26. srpna téměř vyprodali 6 koncertů, 3 divadelní představení a 3 hudebně dramatické pořady. Dramatickým vrcholem festivalu pak byla dvě vyprodaná slavnostní představení Tylovy Tvrdohlavé ženy. Členové Divadelního spolku J.K.Tyl spolu s hudebníky souboru Musica Bohemica v nich nechali vyznít myšlenky touhy po svobodě, lásky k vlasti a mezi mužem a ženou v rozporu s neústupností staré generace. K ohlasu mezi diváky přispěl výrazný herecký projev Libuše Mikešové, Ladislava Sezimi, Petra Štěpána a Jana Konopáč. Celý festival byl zdařilý a všichni, kteří se podíleli na jeho přípravě a provedení měli upřímnou radost.¹¹⁸

¹¹⁸ KUBÁT, Ladislav. *Srpen ve znamení hudby a divadla*. In *Lomnické noviny*, 1995/7.

Úspěšnost festivalu dávala naději pro další pořádání umělecky hodnotných pořadů.

S nastudovanou hrou „*Tvrdohlavá žena*“ v režii V.Cermana, soubor vystoupil celkem 11x, zúčastnil se s touto inscenací přehlídky ochotnických divadel v Železném Brodě, odkud postoupil na krajevou přehlídku do Děčína. S tímto divadelním představením účinkovali 6x na zájezdu, např. V Hrádku nad Nisou, Jilemnicí a v Nové Vsi nad Popelkou.

K vlastní ochotnické práci měli divadelníci ještě starost o provoz Tylova divadla a nahrazovat tak činnost městského kulturního střediska. Divadelní sezonu 1995 zahájili několika představeními, zinscenované profesionálními divadly. Hra „*Pobřeží*“ od Edwarda Albeeho ztvárnili Jana Hlaváčová, Petr Kotka, Lucie Zedníčková, Jan Šťastný. Následoval „*Kouzelný kolotoč operních lásek*“ v podání Opavské divadelní společnosti a Národního divadla v Brně. Organizovali různá hudební představení, koncerty a plesy. Na lomnickém jevišti si zazpívala kapela Greenhorns, Spirituál Kvintet, roková skupina Mefisto se zpěvákem Karlem Zichem, Viktorem Sodomou a Karlem Janovcem. Tento přehled uskutečněných akcí dává tušit, co dobrovolné práce a starosti s tím bylo spojeno.¹¹⁹

V dalším roce byla velmi úspěšná hra Jana Drdy „*Dalskabáty, hříšná ves*“, kterou režíroval Jan Konopáč. Na lomnické scéně byla čtyřikrát reprízovaná a několikrát s ní ochotníci byly na zájezdovém představení.

V srpnu 1996 při příležitosti 90 let železnice v Lomnici se asi 25 divadelníků, oblečených do dobových krojů se vydalo na cestu historickým vlakem. Předvedli cestujícím, že dovedou improvizovat přijeli domů s velkou slávou.¹²⁰

Spolek byl nadále aktivní a zorganizoval na 20 pořadů v Tylově divadle a dalších devět v jiných prostorách. Uspořádal vystoupení populární dechovky „*Moravanka*“ Jana Slabáka, tradiční vánoční koncert s Musicou Bohemicou, dále zprostředkoval vystoupení humoristů Josefa Náhlovského a Josefa Mladého, představení souboru Vojan z Hrádku nad Nisou s komedií V.K.Klicpery „*Hadrián z Římsů*“ a koncert zpěváka Pavla Bobka.

Při současném nárůstu nákladů, zejména za energii, se však začaly projevat potíže s provozem budovy divadla.

Stále ochotní divadelníci suplují kulturní zařízení města. Při každých schůzích výboru řeší program, který bude uváděn v Tylově divadle. Přesto ještě stíhají připravovat novou divadelní hru. Pečlivě zkoušejí hru od Ladislava Stoupežnického „*Naši furianti*“ v režii Vladimíra Cermana. Výtěžek z této hry věnoval Divadelní spolek na konto postižených

¹¹⁹ KUBÁT, Ladislav. *170 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou. 1825-1995*. Divadelní spolek J.K.Tyl, 1995.s.á.

povodněmi na Moravě. Ve hře pětatřicetičlenný herecký ansábl vytváří lidský pravdivý příběh, který v nadsázce nastavuje zrcadlo českému furiantství, pýše a moci peněz.

Mimořádné výkony v obou představeních předvádějí Jan Konopáč, Ladislav Sezima, Ladislav Novák a Vladimír Cerman.¹²¹

V roce 1997 navštívilo Lomnické Tylovo divadlo Městské divadlo z Mladé Boleslavy, které zde hostovalo s komedií „*Fišarova svatba*“¹²².

Po několikaletém jednání městská rada schválila změnu v zajišťování provozu Tylova divadla. Podařilo se přesvědčit městské úředníky o nezbytnosti kulturního pracovníka. Ten by měl mít na starosti veškerou práci, kterou pro město od roku 1994 zajišťuje divadelní spolek. Stal se jím po výběrovém řízení člen a stávající předseda spolku Petr Štěpán. V těchto nových podmínkách začal provozovatel zajišťovat dovážené profesionální divadelní, hudební a další pořady a starat se o celkový provoz budovy. Tuto záslužnou práci vykonával až do roku 2001. Ochotníci se naopak mohli začít více věnovat přípravě a uvádění svých představení, organizování přehlídek a festivalu „*Lomnického hudebního léta*“.

Zároveň došlo ke změně ve složení výboru spolku. V tajných volbách byli na další období nově zvoleni: Libuše Cermanová, Vladka Duštová, Ladka Kubát, Lída Mikešová, Ladka Novák, Ladka Sezima, Renata Tomešová, Petr Štěpán a Slávek Vejnar.

Na základě nového zákona byla tento rok zrušena Nadace J.K.Tyla. Pořádání festivalu se ujal sám divadelní spolek J.K.Tyl.

V tomto roce 1998 byla nejvíce podařená hra „*Středem země do Afriky*“, kterou v režii Ladislava Nováka představili lomničtí ochotníci. Dokázali v ní přenést do publika víru autora v proměnu českých hašteřivců na pomáhající si v těžkých chvílích svého života. V náročných rolích zaujali Petr Štěpán (Všudybyl), Jan Konopáč (statkář Kolčava), Slávek Vejnar (Baltazar), a Renata Tomešová (Barbora).¹²³ Kouzelnou frašku svého patrona J.K.Tyla „*Středem země do Afriky*“ následně sehráli ochotníci celkem 11krát z toho několikrát na zájezdech.

Divadelní spolek získal v tomto roce svou největší výhru a to přímí postup na Národní přehlídku činoherního divadla do Třebíče za představení Gogolova „*Ženitba*“.

¹²⁰ KUBÁT, Ladislav. *180 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou. 1825-2005*. Divadelní spolek J.K.Tyl 2005.s.9

¹²¹ Tamtéž,s.10

¹²² SEZIMA, Ladislav. *Kultura*. In *Lomnické noviny*. Kultura. 1997/4.

¹²³ KUBÁT, Ladislav. *180 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou. 1825-2005*. Divadelní spolek J.K.Tyl ,2005. s. 12

Spolek uspořádal půlnoční vlastní program na Silvestra na náměstí na schodišti muzea s tématem: „*Starý rok předává vládu novému roku*“. Bylo to důstojným zakončením roku a milým rozptýlením tradičního divadelního Silvestra v tylově divadle.¹²⁴

Rok 1999 přinesl rekordních ochotnických představení. Na dvacet ochotnických představení ztvárnili lomničtí ochotníci. Milovníci veseloherního žánru doma i v dalších místech tleskali Tylově frašce „*Středem země do Afriky*“, Shakespearově komedii „*Veselé paničky windsorské*“. Obě tyto inscenace se hrávaly na zájezdech v Nové Vsi, Libštátě, Libuni, Jilemnici, Jablonci. Další úspěšnou hrou byla „*Ženitba*“, kterou uvedli celkem 12x. Kromě vystupování na divadelních prknech se členové spolku dále podíleli na „*Vodnických slavnostech v Nové Pace*“

V tomto roce nastudovali půvabnou hru Aloise Jiráska „*Lucerna*“, aby všem přiměli 175let ochotnického divadla ve městě, 70 let od otevření Tylova divadla a stejné výročí autorova úmrtí. Věčné, nesentimentální a humorné režijní pojetí Ladislava Sezimi, výborné herecké výkony Renaty Tomešové (kněžna), Luďka Vejnar (mlynář), Katka a Josefa Šimkových (Hanička a učitelský mládenec Zajíček) a dalších velmi zaujalo úplně vyprodané divadlo. Slavnostní ukončení druhého tisíciletí našeho letopočtu bylo svěřeno Lomnickým ochotníkům. Byl přednesen slavnostní text složený z výroků slavných osobností našich dějin.

Zájem o inscenaci „*Lucerna*“ byl tak veliký, že byla uvedena celkem 16x a nebyť onemocnění Luďka Vejnar co by mlynáře, bylo by repríz ještě více. Na podzim se hrávala na zájezdech v Nové Pace, Libuni, v Košťálově, Semilech, v Jablonci nad Jizerou, v Hořicích, Jilemnici, a v Hrádku nad Nisou. Kromě svých vlastních představení ochotníci aktivně pomáhali při dalších kulturních akcích. Kterými byla například výstava „*Kuriozity ze zápalek*“ od Tomáše Kordy z Vrchlabí. Dále to bylo představení „*Don Quijote de La Archa*“ v podání žáků Bolka Polívky. Vystoupení Ivy Janžurové s rodinou ve hře „*Vrátíš se ke mně po kolenou*“ a muzikál „*Zvonokosy*“, který zahráli ochotníci z Hořic.

Velmi úspěšnou hru nastudoval Lomnický Divadelní spolek v roce 2001 a to světoznámé Čapkovo drama „*Věc Makropulos*“. V náročném představení svými hereckými výkony zaujali Renata Tomešová, Jiří Otmar, Jan Konopáč a Vladimír Cerman a také Miroslav Kracík i Jiří Zikmund. Novinkou souboru byla její druhá část, která v režii Ládi Sezimi uvedla premiéru pohádky „*Veselá princezna*“ od Markéty Zinnerové, ve které zaujala Zdena Kracíková, Pavel Matějka, Štefan Karlubík a Slávek Vejnar.

¹²⁴ KUBÁT, Ladislav. *Ochotnický Silvestr*. In *Lomnické noviny*. 1999/1.

V Tylově divadle pak ochotníci pomáhali zajišťovat představení Klicperova divadla z Hradce Králové „*Jak se vám líbí*“ od W. Shakespeara, pořad „Abeceda zábavy“ imitátora Vladimíra Hrona, a komedii „*Štika k obědu*“ s Květou Fialovou, Libuší Švormovou, Naďou Konvalinkovou a Václavem Postráneckým. O prázdninách se sešlo 7 ochotníků na společné dovolené v Itálii, nastudovalo tam tři lechtivé aktovky a s velkým úspěchem je sehrálo pro ostatní členy zájezdu.

Rok 2002 je pro spolek přelomem ve vývoji dosud nevídaným. Po dlouhodobé diskuzi o zlepšení kulturních služeb ve městě zastupitelstvo rozhodlo o zřízení příspěvkové organizace „Kulturní a informační středisko města Lomnice nad Popelkou“ (KIS), které by v sobě mělo spojit zájmy kulturní se zájmy informačními, tedy propagačními. Jde o velmi podobnou organizaci, která byla v roce 1989 v Lomnici zrušena. Na základě výběrového řízení Rada města Lomnice nad Popelkou jmenovala k 1.2.2002 do funkce jeho ředitele Mgr. Josefa Svobodu. Činnost spolku v divadle se řídí novou smlouvou, která byla na konci roku 2002 uzavřena mezi Divadelním spolkem J.K.Tyl v zastoupení předsedou Petrem Štěpánem a Kulturním a informačním střediskem města Lomnice nad Popelkou, za něž ji podepsal jeho ředitel Mgr. Josef Svoboda. Divadelní spolek J.K.tyl se ocitl v novém postavení a po této změně se mohl více věnovat své vlastní zájmové činnosti, tj. studiu divadelních her, vlastnímu vystoupení doma i v dalších místech, pořádání ochotnických přehlídek a zdejšímu vystupování dalších ochotnických souborů a zejména přípravě a organizování dalších ročníků tradičního hudebně dramatického festivalu „Lomnické kulturní léto“. Zároveň s tím došlo ke změně v působení ochotnického spolku v budově Tylova divadla, které bylo svěřeno do péče KIS. Na mimořádné valné hromadě, která schválila tento krok se vzdal Petr Štěpán své funkce. Novým předsedou byla poprvé zvolena žena- aktivní členka souboru Vladimíra Duštová.

Každým rokem pak přibyla nová premiéra, kterou divadelní ochotníci s velkým či malým úspěchem připravovaly. V roce 2004 se skupina Lomnických ochotníků dostala do televize. Účinkoval při rekonstrukci loupežného přepadení ubytovny zahraničních dělníků v Jičíně a čerpací stanice v Praze pro pořad České televize „Na stopě“, vysílaný 22. června 2004.

Současně 16 lomnických studentů spolu a pěti zkušenými ochotníky a za režie Renaty Tomešové nastudovalo znovu po třiceti letech muzikál Pavla Dostála „*Výtečníci*“. Nácvič písni a hudební doprovod obstaral učitel Pavel Hrdina. Premiéra se uskutečnila 24. června

2004. Studenti měli obrovský úspěch, hra byla několikrát reprízovaná jak doma, tak na zájezdech.

Jako hlavní akce k oslavám 180ti let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou byly připravovány „Divadelní pout“ a výstava ke 180ti letům ochotnického divadla v Městském divadle. Tyto oslavy připomněly jak ochotnické divadelnictví za tu dlouhou dobu v Lomnici nad Popelkou zapustilo kořeny.

V. Budovy

5.1. Hostinské sály

Už v letech 1815-1817 se hráli lomniční ochotníci první představení¹²⁵. Tenkrát se hrálo v přízemí staré dřevěné radnice na náměstí. Po deseti letech to byli opět studenti, kteří pro účinkování na jevišti nadchli ostatní občany Lomnice. Hrál se v sále Františka Šlechty¹²⁶, jehož hostinec stál na náměstí, na místě nynějšího obchodu s domácími potřebami a železářstvím. Jeviště bylo vymalováno bezplatně od malíře Václava Čapka¹²⁷. Soubor ochotníků vedli zdejší kaplani Prokeš a Kaun¹²⁸. Zde se hrávalo po tři roky. Pak se divadlo propůjčilo do vedlejšího města, do Semil, a už jej více neviděli. Vše se ztratilo. Pak už se do sálu ke Šlechtům divadlo nevrátilo a na několik let v Lomnici ochotnické divadlo ustalo. Lépe řečeno začalo se hrát v soukromí. Lidé se scházeli a jen tak pro vlastní potěšení si hrávali divadelní hry. Občas se někdo osmělil a zahrál nějaký divadelní kus před větším obecnstvem, například ve mlýně, nebo v nějakém místním hostinci, pro přátele. V letech 1836 se několik představení pravidelně sehrálo v sále hostince u Cermanů.

V letech 1858 se někteří občané Lomnicka rozhodli, že vybudují svoji vlastní scénu. Z podnětu ředitele spolku MUDr. Aloise Kobeláče byla mezi občany uspořádána sbírka ve prospěch znovuzřízení stálé ochotnické scény. Sbírka vynesla 63 zlatých a 39 krejcarů. Z tohoto výtěžku se za 40 zlatých zakoupilo staré poničené divadlo z Prahy. Po troše lidské

¹²⁵ Hra „Štěkavec“ od J. N. Štěpána.

¹²⁶ Jeho syn měl největší zásluhu na počátcích vzniku ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou. Byl to pozdější významný lékař v Turnově MuDr. Antonín Šlechta, zakladatel lázní Sedmihorky v Českém ráji.

¹²⁷ Místní malíř, který namaloval dekorace a pak i líčil herce.

¹²⁸ Prokeš byl v Lomnici kaplanem v letech 1820-1830 a Kaun v letech 1821-1837.

snahy a zručnosti se zrodilo nové jeviště v sále Ludvíka Cermana. Zde se hrálo poprvé 1. ledna 1859. Ustavičným bouráním a opětovným stavěním se divadlo pomalu rozpadalo a tak příštího roku bylo divadelníky navrhuto, aby se divadlo vrátilo na radnici. Vedení města v čele s purkmistrem Šlechtou tuto snahu podporovalo. Sezvali výbory a místní občany, aby návrh projednali. „*Několik pánů sousedů přednesli zde ouředně návrh, by se v radním domě, nazad v prvním poschodí ten docela zpustlý a zbytečný byt opravit nechal a sice, by se všechny příčky odebraly, zde patřičně opucovaly...atd. Že by se tím nejen výhoda, která při každé divadelní hře z nájemného sálu a z vystavení divadla vyplývá, uspořila, nýbrž ale že to k okrášení radního domu slouží.*“¹²⁹ Projednávaly se náklady, způsoby úhrady atd. Nakonec bylo rozhodnuto ve prospěch ochotníků, že se začne s přestavbou. „*My přistupujeme k návrhu pana přednosty a svolujeme, by se ta již podotknutá stavba na úhrady obce vykonal.*“¹³⁰ Z těchto zápisů je patrné, že ochotnické divadlo mělo mezi obecními dost přízně, když se mu občané chtěli postarat o stálou místnost. Pomáhali mu jak finančně, tak i materiálně, dokonce i svou vlastní silou. Rozpočet na opravu činil 42 zlatých a 79 krejcarů. Přestavba, která byla prováděna vlastními silami členů divadelního spolku, nebyla prací jednoduchou.¹³¹

5.2. Nové jeviště na radnici

Přesto práce na přestavbě rychle pokračovaly, a tak se již 21. listopadu 1859 poprvé hrálo na prvním stálém jevišti ve staré radnici. První představení bylo slavnostní. Byla uvedena hra „Svéhlavost“, při níž přednesla přední herečka Barbora Černá proslov, který končil slovy: „...a tak byl chrám Thálie zasvěcen.“

Jeho činnost netrvala příliš dlouho, necelé tři roky. Byly to ale plodné tři roky. Dne 29. srpna 1862 vypukl na náměstí velký požár, který zachvátil 41 domů a bohužel i radnici.¹³² Z divadla bylo zachráněno několik kulis a opona. Přesto se hned 12. září naši ochotníci vydali do Jičína¹³³, kde ve prospěch lomnických občanů postižených požárem, zahráli divadelní kus „Starý manžel“ a tak vytěžili 78 zlatých a 51 kejarů.

¹²⁹ Úryvek z protokolu ze schůze, na které se jednalo o vybudování divadla na radnici. Archiv Divadelního spolku J. K. Tyl, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, s. 17-19.

¹³⁰ Úryvek z protokolu schůze, na které se jednalo o vybudování divadla na radnici. Archiv Divadelního spolku J. K. Tyl, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, s. 17-19.

¹³¹ Dělávali to ve svém volnu. Nejdříve museli zajistit strop, který se bortil a až pak mohli pokračovat v přestavbě.

¹³² Tehdy byla většina domů na náměstí ještě dřevěná.

¹³³ Nedaleké okresní město.

Po požáru ochotnický divadelní spolek na nějaký čas zanikl, ubylo sil a hlavně chybělo stálé jeviště. Nezanikla však touha po hře. „*jeť přeci známo, že kdo jednou k divadlu přičichne, těžko se s ním loučí.*“¹³⁴ Ukázalo se však, že počáteční ohromení bylo brzy překonáno nezměrnou touhou po divadle. Pomohla tomu i doba. Šedesátá léta 19. století byla dobou velkého národního nadšení, byly zakládány významné národní a kulturní organizace, mezi nimi první česká národní scéna, Královské prozatímní divadlo v Praze. A právě toto bouřlivé období pomohlo našim ochotníkům, aby se neodvrátili od započatého díla. A tak pro nedostatek vhodného místa hráli již v následujícím roce po požáru v domech svých členů. Ke zřízení skromného jeviště postačilo pár prken a několik prostěradel, židle si vypůjčili od sousedů. Tak nejprve hráli na Karlově u Háků (nyní dům č. p. 203 v ulici Antala Staška), později také ve mlýně Na podměstí (pozdější Pivrnцова pila) a i jinde. Zprvu hráli pro svou zábavu a vlastní potěšení, brzy však nadchli další příznivce, zejména mladé lidi, takže se rozhodli hrát veřejně i za těchto velmi skromných podmínek. Z počtu her je vidět, že ochotníci nepozbývali chuti k práci, a že jejich nadšení nevyprchalo.

Dne 2. května 1864 byl položen základní kámen ke stavbě nové radnice. V té době stál v čele obce Vincent Mastný.¹³⁵ To on se zasloužil, aby v nové radnici byla vybudována i velká síň pro lomnické ochotnické divadlo. A tak současně se stavbou radnice byly konány přípravy ke zřízení stálého divadla „*v novém městském radním domě*“¹³⁶ za účinného vedení Dr. Kabeláče, ředitele ochotnického spolku. „*V novém, pěkném upraveném a dosti pohodlném divadle ve 2. patře radnice, v divadle, jemuž té doby nebylo rovného daleko vůkol, hrálo se poprvé 15. dubna.*“¹³⁷ Divadelní sál byl zřízen v prostoru nynější velké zasedací síně městské radnice. Jeviště bylo na straně k náměstí, naproti němu vzadu za sedadly balkón, divadelní šatna pro herce byla na chodbě, obecnostvo své vrchní kabáty pokládalo na klín. Kapacita divadla byla přibližně 250 diváků.

5.3. Divadelní sál v nové radnici

V novém divadelním sále, který sloužil ochotníkům plných 64 let až do vybudování nynějšího Tylova divadla, nastal nový rušný život v podmínkách, o nichž se ochotníkům

¹³⁴ Archív Divadelního spolku J. K. Tyl, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, s. 27.

¹³⁵ Starosta Vincent Mastný měl veliké zásluhy o hospodářský život našeho města, zakladatel záložny a také velký obdivovatel ochotnického divadla. Zemřel dne 14. března 1873.

¹³⁶ Archív Divadelního spolku J. K. Tyl, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, s. 31.

dosud jen snilo. Před dvaceti lety toto divadlo nemělo konkurenci v celém kraji, ale za takovou dobu požadavky rostly, a tak co bylo kdysi pěkné, bylo nyní jen dostačující. Proto musela začít renovace divadla. V roce 1885 bylo postaveno celé nové jeviště, byly pořízeny některé nové dekorace a zachovalejší opraveny. Dosavadní primitivní osvětlení bylo zrekonstruováno, byl zvýšen strop jeviště a lépe upraveno propadliště.¹³⁸ Malířské práce provedl Roman Skála z Prahy.¹³⁹ Úpravy pokračovaly ještě v roce 1886. Celková renovace divadla si vyžádala na tehdejší dobu značný náklad 1047 zlatých a 93 krejcarů. K úhradě nákladů zapůjčil ředitel spolku Josef Fr. Vlček 400 zlatých za jedinou záruku, v níž se „členstvo zavázalo vytrvati v činnosti tak dlouho, pokud by všechen dluh nebyl splacen.“¹⁴⁰ Tehdy to byla velká důvěra!

Po úpravě divadla činnost ochotnického spolku vzrůstá. Obecenstvo hojně navštěvuje všechna představení, svou přízeň prokazuje i městské zastupitelstvo tím, že slevilo spolku část z nájemného. Roku 1889 bylo poprvé v divadle použito elektrické osvětlení.¹⁴¹ Divadlo se stalo pěkným, útulným s mnohými dekoracemi, ale přesto už za ta léta mělo některé své vady. Hloubka jeviště byla nedostatečná, v zákulisí málo místa, v šatně se herci doslova tísnili, nevyhovoval ani prostor hlediště. To celé vedlo k přání vybudovat nové, větší divadlo. Proto byl v roce 1895 založen fond na stavbu vlastní budovy, která by patřila lomnickým ochotnickým divadelníkům. A tak muselo uplynout těch třicet let, než se krásný sen o vlastní budově začal uskutečňovat.¹⁴²

Divadlo potřebovalo novou oponu a tak znovu požádali akademického malíře Romana Skálu o zhotovení opony pro lomnické jeviště na radnici. Opona byla dodána za měsíc po

¹³⁷ Archív Divadelního spolku J. K. Tyl, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, s. 33. První hra Svatojanský dvůr od S. Nosenthala byla velmi slavnostní. Předcházela jí overture, národní hymna a proslov.

¹³⁸ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou. 1985. s. 6.

¹³⁹ Akademický malíř, narozen 10. 1. 1848 v Kutné Hoře, zemřel 10. 9. 1901 v Praze. Absolvoval studium na pražské akademii, pak se stal divadelním malířem, maloval pro Švestkovo divadlo, několik dekorací namaloval pro Národní divadlo, zejména složité architektury. Dekoroval více jak 400 ochotnických divadel v Čechách i na Moravě, TOMAN, Prokop. *Nový slovník Československých výtvarných umělců II. L-Ž*, Praha, 1950.

¹⁴⁰ Archív Divadelního spolku J. K. Tyl, Paměti divadla v Lomnici Nad Popelkou, s. 75.

¹⁴¹ V r. 1886 byla u firmy Josef Horák (bývalý závod ELITEX) zahájena první vlastní výroba elektrického proudu určeného pro osvětlení. Dynamo, které je považováno za první továrenské dynamo v celých Čechách, vypracoval Josef Horák ml. s továrním technikem ing. Ant. Zikmundem z Prahy. Rok 1886 je tudíž historickým mezníkem nejen pro město, ale jeho význam značně překračuje hranice kraje. Toto historické dynamo bylo později předáno do sbírek Národního technického muzea v Praze.

V roce 1888 nabídl Josef Horák dodávku elektrického proudu Spolku divadelních ochotníků. Na instalaci bylo vynaloženo přes 700 zl. Spolek platil z každého představení 5 zlatých.

Prvním představením při elektrickém osvětlení byl „Strakonický dudák“ ve dnech 25. a 26. prosince 1889.

¹⁴² MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou. 1985. s. 9.

objednávce za 35 zlatých a 16 krejcarů. Sloužila divadlu 38 let. Naposledy byla použita při představení 24. srpna 1930, které bylo rozloučením s divadlem na radnici.¹⁴³

5.4. Tylovo divadlo

V srpnu 1925 se konaly oslavy 100let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou. Při této příležitosti, k velkému překvapení, věnoval továrník Václav Horných pro stavbu divadla pozemek o rozloze 2064 m².¹⁴⁴ Na tomto prostoru, kde se dnes nachází dětské hřiště podél Smetanovi ulice, se přesto nové divadlo nepostavilo.¹⁴⁵

Myšlenky o realizaci divadla se rychle staly skutečností. Už přestávala vyhovovat bezpečnost prostoru ve druhém patře radnice, a tak se ustanovil v roce 1927 výbor pro stavbu divadelní budovy ve složení: Josef Tichý, předseda spolku a stavebního výboru, členové Jan Konopáč, Adolf Lachman, Fr. Matoušek, Mir. Matoušek, Boh. Navrátil, Jan Niesner st., Josef Nosek, Josef Ottmar, Břetislav Plíva, Karel Tišer. Pravidelně docházel do všech schůzí stavebního výboru Emil Voleský, prokurista firmy Šlechta, jako jediný ze zástupců závodů a podniků. Nakonec se nezačalo stavět na pozemku darovaném V. Hornychem, jelikož se ve městě udály věci, které tyto úmysly vyvrátily.

V téže době, kdy se začala připravovat stavba divadla, chystala se také Městská spořitelna postavit vlastní budovu. A to na zavezené části rybníka, kde se říkalo „Na hrázi“. Zde se silnice od náměstí stáčí ke Staré Lomnici. Správa spořitelny nabídla divadelnímu spolku část pozemku vedle nové budovy spořitelny s připomínkou, že obě zamýšlené budovy by mohly být řešeny v jednotném slohu a přispěly by tak k pěknému vzhledu města.

Rozhodování, kde divadlo stavět, bylo těžké. Výhodou pozemku věnovaného panem V. Hornychem byl dostatek místa kolem zamýšlené budovy, Oproti tomu místo u spořitelny bylo blíže ke středu města. Nevýhodou byl úzký stavební prostor omezený na jedné straně silnicí a na druhé straně rybníkem, jeho zavezení bránilo Družstvo hostinských, které vlastnilo pivovar. Rybník v zimním období zásoboval pivovarské sklepy ledem. Při rozhodování o místě pro stavbu padla na váhu i ta perspektiva, že bude-li se stavět u rybníka, prodají druhý pozemek asi za 30000 Kčs. a budou moci o to snadněji stavět. Tento propoččet narazil však

¹⁴³ Obraz na plátně je poplatný tehdejšímu projevům vlastenectví, Libuše věští slávu Prahy.

¹⁴⁴ Václav Horných, průmyslník, založil jednu z prvních továren na Lomnicku, narozen 30. 12. 1848 v Lomnici nad Popelkou, zemřel 6. 3. 1926 tamtéž.

¹⁴⁵ Na pozemek byla postavena velká tabule s nápisem „Místo pro postavení divadla.“.

později na překážku. Jelikož V. Horných roku 1926 zemřel, přešel jeho majetek na jeho dceru, paní Annu Mastnou. Ta byla dotčena tím, že divadlo nebude na místě věnovaném jejím otcem a poukázala na pasáž v darovací listině, kde bylo uvedeno, že stavba divadla na pozemku je podmínkou darování, takže pokud se tam divadlo stavět nebude, zůstává pozemek v majetku dárce, resp. jeho dědičky.

Od oslavy staletého trvání divadelního spolku v roce 1925 byla stavba divadla na prvním místě všech schůzí. Konaly se sbírky po městě a po lomnických rodácích. Když padlo konečné rozhodnutí o umístění divadla vedle spořitelny, byl zadán projekt architektu Oldřichu Liškovi z Hradce Králové, který vypracoval projekt také na spořitelnu. Stavba byla zadána lomnickému staviteli Ing. Václavu Slábovi. Pro vlastní stavbu byla přizvána součinnost další lomnické firmy stavitele Františka Kováře.¹⁴⁶

Se stavbou bylo započato 23. září 1929. Ze stavebního deníku: „*V pondělí 23. září vyměřil „polír“ se 2 dělníky staveniště, následující den 6 dělníků odkopávalo na staveništi humus. Třetí den bylo započato s výkopem základů. V době největšího stavebního ruchu pracovalo na stavbě 47 lidí: 1 polír, 6 tesařů, 12 zedníků, 8 učňů a 20 dělníků.*“ Stavba byla na zimní období přerušena. „*Dne 25. července 1930 byla provedena zatěžkávací zkouška balkónu: 2450 cihel, 17 q cementu a 14 osob způsobilo průhyb 3,5 mm proti přípustnosti 5,25 mm.*“ Stavba Tylova divadla včetně vnitřního vybavení, divadelního a biografického zařízení byla dokončena 27. září 1930, za 8 pracovních měsíců. Celková hodnota stavby se zařízením byla 1.002.257 Kčs. 1. června 1930 se pořádaly oslavy položení pamětního kamene do stavby divadla. Pamětní spis byl vložen i s přílohami do kovové kazety a ta do kamene, který byl uložen do zdiva na pravé straně vchodu do vestibulu divadla. V závěru pamětního spisu bylo uvedeno: „*K budoucím následovníkům našim obracíme se pak se snažnou prosbou, aby až divadlo toto bude se již zdáti nedostatečné, neboť takový je již světa běh a všech věcí osud, aby uvážili obtíže, které nám bylo překonávat a uvěřili nám, že učiniti více bylo nad naše síly.*“¹⁴⁷ Stavbou divadla se ochotnický spolek velmi zadlužil. Zbývala jen jedna cesta, a to co nejvíce hrát. Dluh se podařilo splatit, a ochotníci si splnili sen vlastního divadla. Už je zase bohužel doba, kdy pomalu nevyhovuje dnešním podmínkám. Ale přesto můžeme být hrdi na naše předky, kteří svou láskou k divadlu dokázali tak velkou věc jako je postavit si vlastní divadlo.

¹⁴⁶ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou. 1985.s20.

¹⁴⁷ Archiv Divadelního spolku J. K. Tyl, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, s. 162.

VI. Osobnosti ochotnického divadla v Lomnici

6.1. Manželé Pštrosovi

V červenci 1887 hostovali na lomnickém jevišti manželé Pštrosovi, členové činohry Národního divadla. Paní Pštrosová, rodným jménem Mařenka Nosková se narodila v roce 1855 v Lomnici nad Popelkou. Její otec byl v Lomnici uznávaným sládkem. V letech 1870 až 1877 byla součástí spolku ochotnických divadelníků v Lomnici. Hrávala v četných rolích půvabných naivek. „*Vtipná, veselá a šprýmová „Máry Nosková“ byla všude dobrou společnicí.*“¹⁴⁸ Později se stala členkou Švandova divadla v Praze pod jménem Marie Táborská. Rok poté 1878 se provdala za svého tehdejšího kolegu Adolfa Pštrose. Oba manželé již v roce 1883 hráli na scéně Národního divadla. Adolf Pštros vystoupil poprvé v novém českém divadle dne 10. srpna roku 1883 jako Romeo a jeho choť, dne 4. září jako Ludmila v Pippichově aktovce „*Z české domácnosti.*“¹⁴⁹ Tuto scénu ale se zklamáním nadějemi opustili už v roce 1888. Chtěli odejít z velkého města a tak si koupili zemědělskou usedlost v Lomnici nad Popelkou. V tomto se jim nedařilo, chyběly jim zkušenosti, a tak se za dva roky vrátili zpět do Národního divadla. Temperamentní Marie Pštrosová měla po návratu velké úspěchy, ale později byla už obsazovaná jen do rolí ustarané stařenky a to trvalo až do začátku I.světové války. V roce 1919 působila opět v souboru Národního divadla a definitivně se s ním rozloučila v roce 1925. Za dva roky poté zemřela. Marie Pštrosová sloužila oddaně Národnímu divadlu plných čtyřicet let a i když se v něm dožila mnohého zklamání, nikdy nezoufala, ale milovala je až do poslední chvíle života zmařených nadějí a nesplněné touhy.¹⁵⁰

Manželé Pštrosovi si s lomnickými ochotníky zahráli podruhé v květnu 1889 po svém přesídlení do Lomnice.

6.2. Zdeněk Štěpánek

V roce 1914 se v Lomnici nad Popelkou objevil ještě jako velmi nezkušený herec Zdeněk Štěpánek. Byla to jeho první štace k divadlu a rovnou z Rakovníka do Lomnice.

¹⁴⁸ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou. s. 76.

¹⁴⁹ NOVÁK, Ladislav. *Stará garda národního divadla*. Praha, 1944, s. 113.

Tehdejší ředitel spolku Josef Tichý ho lhostejně přijal a on se ocitl na divadelním sále, který byl v hospodě u Podlipných. První jeho malá role u divadelní společnosti v Lomnici nad Popelkou byla ve hře Romeo a Julie, kde ztvárnil postavu sluhy Petra. Jak vypráví ve svých pamětech, zkoušek bylo málo a už za tři se mělo hrát. Přesto se zkoušelo s houževnatostí a pílí. Bylo to jeho první představení. Před začátkem vystoupení už byl dlouho v šatně a přehrával si svoji roli. „*Vždyt to bylo moje první vystoupení, křest ohněm, měl jsem zvláštní, nedefinovatelné pocity člověka, který o sobě ví, že neumí plavat, a kterého za chvíli hodí přes palubu do moře.*“¹⁵¹ Nakonec se toto jeho první představení velmi zdařilo a on se stal vynikajícím hercem. Je to velmi hezká vzpomínka na herce, kteří u divadelní společnosti začínali.¹⁵²

6.3. Divadelní kronikáři

Jde o nedílnou součást historie lomnického spolku. Ráda bych vás seznámila s některými lidmi, kteří mají největší zásluhu na tom, že toho o historii spolku tolik víme.

Nejstarším kronikářem byl **Josef František Vlček**. Městský tajemník ve druhé polovině předminulého století. Jeho divadelní Paměti nesou stopy stáří, zažloutlé a otřepané listy jsou plné klidného rukopisu a úhledného písma, v němž se místy objevují pozůstatky kurentu. Projevuje se vliv tehdy vládnoucí němčiny (např. ženská jména jsou uvedena bez skloňování - Barbara Černý). S jeho jménem, jako herce a člena výboru, se setkáváme již před rokem 1866 a potom od roku 1878 do roku 1895 ve funkci ředitele (předsedy) Spolku divadelních ochotníků. Po dobu téměř 62 let nás vedou jeho Paměti, tyto nejstarší zachovalé záznamy, životem a prací, ale i starostmi lomnických divadelních ochotníků. Jeho Paměti končí rokem 1886.

Pokračovatelem v práci pana Vlčka byl **Josef Petrák**. Stejně jako jeho předchůdce, zpracoval i on svou kroniku od počátků lomnického ochotnického divadla. Převzal mnohdy doslova Vlčkovy zápisy a myšlenky, ale doplnil je množstvím vzácných údajů z vlastního

¹⁵⁰ Tamtéž s. 116.

¹⁵¹ ŠTĚPÁNEK, Zdeněk. *Za divadlem kolem světa*. Praha, 1970, s.26. ISBN 23-095-70

¹⁵² Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, s. 57.

pátrání a vzpomínkami pamětníků, osobním zhodnocením situací a bohatstvím podrobností ze života divadla a jeho členů. Jeho kronika je plná dokumentárních, a dnes již velmi vzácných, fotografií členů výborů, význačných ochotníků a jevištních scén divadla v radnici.

Třetím kronikářem byl **František Mizera**. Rodák ze sousední Plouznice byl učitelem a později okresním školním inspektorem. Navázal na zápisy Petrákovy kroniky, ukončené rokem 1908 a pokračoval v nich až do roku 1928. Na rozdíl od svých dvou předchůdců, jsou jeho zápisy stručné, postrádají fotografickou nebo jinak důležitou dokumentaci a ponejvíce se omezují na podrobný výčet představení. Ale i tak jsou cenným obrazem činnosti po první světové válce.

Po panu Mizerovi zápisy v kronice na dlouhých 42 let končí. Obnovuje je až **Jan Konopáč**, který nás velmi důkladným způsobem, zajímavým vyprávěním a bohatstvím údajů provází obdobím let 1928 - 1930. Jde o historickou etapu, která umožnila vznik budovy dnešního Tylova divadla.

Pokračovatelem těchto pánů byla překvapivě žena (i když za vydatné pomoci svého manžela Vladimíra Cermana) - **Libuše Cermanová**, která se věnovala moderní historii spolku mezi lety 1932 - 1999. Její práce byla vskutku úctyhodná, neboť se pokusila doplnit údaje, které chyběly od roku 1932.

Zatím posledním kronikářem je od roku 2000 **Josef Šimek**, učitel na lomnické základní škole.

6.4. Členové spolku

Roku 1825 bylo uspořádáno několik představení, která znamenají počátek organizované ochotnické divadelní činnosti na Lomnicku. Byli to opět studenti, kteří pro účinkování na jevišti nadchli ostatní občany. Hrál se v sále Františka Šlechty, jehož hostinec stál na náměstí. Šlechtův syn měl největší zásluhu na počátcích této ochotnické divadelní činnosti. Byl to pozdější významný lékař v Turnově, **Mudr. Antonín Šlechta**, zakladatel lázní Sedmihorky v Českém ráji.

Pokračovatelem Antonína Šlechty v jeho ochotnické činnosti byl rovněž zanícený divadelní ochotník **Jan Vávra Lomnický**, rodák z Lomnice, později spisovatel, básník a překladatel, přítel obrozeneckých spisovatelů a básníků (m.j. V. K. Klicpery, Fr. Turinského, J. K. Chmelenského). Studoval filozofii a práva, jeho učitel byl pokrokový profesor Bernard

Bolzano. Stal se zetěm význačného nakladatele českých knih Jana Hostivíta Pospíšila v Hradci Králové.

Prvním známým ředitelem (předsedou) byl **MuDr. Alois Kobeláč**, který udělal pro spolek mnoho významných věcí. Ředitelem spolku byl od roku 1859 do roku 1866. Znovu obnovil jevištní scénu a zakoupil ze sbírky staré domácí divadlo, které posloužilo v sále Ludvíka Cermana ještě několik let.

Druhým ředitelem byl **Jan Raim** (1866-1878). Za jeho vedení se divadlo přemístilo do nové radnice a stalo se důležitým kulturním prvkem Lomnice nad Popelkou.

Josef František Vlček nejdříve zastával funkci kronikáře divadelního spolku a pak se stal na dlouhá léta jejím ředitelem. Od roku 1878 do 1895 byl čestným ředitelem spolku.

Dále se ve vedení spolku vystřídali: **Antonín Jiroušek** 1895-1906

Antonín Kolorenč 1906-1919

Josef Tichý 1919-1933

Karel Tišer 1933-1950

Josef Škoda 1950-1983

Ladislav Sezima 1983-1993

Vladimír Cerman 1993-1994

Petr Štěpán 1994-2002

Vladimíra Duštová 2002-dosud

Jména režisérů se na programech začala uvádět až v roce 1926. Jedním z nejúspěšnějších režisérů, kteří působili v ochotnickém divadelním spolku, byl Jan Konopáč. Se svými autorskými hrami se úspěšně prosazuje i u pražských divadel. Jeho hru „*Neklamný cit*“ uvádí Vinohradské a Komorní divadlo v Praze.¹⁵³

VII. Repertoár

7.1. Tradiční repertoár

Ochotnický spolek v Lomnici nad Popelkou má velkou tradici. Svým výběrem repertoáru chtěli ochotníci především potěšit jak sebe, tak hlavně své obecnstvo. Vybírali

¹⁵³ KUBÁT, Ladislav. *170 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1995*, s.6.

takové inscenace, aby se zavděčili všem. A aby nehrozily obtíže s úřady.¹⁵⁴ Doby byly různé a velmi ovlivňovaly výběr divadelních her. V začátcích divadelního spolku to byly hry převážně jednoduché, jak výpravou, tak dějem. Bylo to způsobeno především prostředím, kde se divadelní inscenace hrávaly. V hostinských sálech mnohdy stávaly stejné kulisy na několik her. Jen se třeba přemalovaly, nebo pomohly obarvené látky, které měly znázorňovat nebe. Od doby, kdy se začalo hrát na stálém jevišti v nové radnici, se kulisy obměňovaly podle představení.

Jako asi většina divadelních ochotníků, se i lomničtí snažili, najít takové hry, které by se líbily divákům a tím byla co největší návštěvnost a tedy i výdělek. Hry ze života, veselohry, které připomínaly obyčejný život na maloměstě, to byly ty správné hry pro lomnické ochotníky a jejich publikum. V době začátků, kolem roku 1830, bylo zvykem nastudovávat osvědčené hry od známých autorů tehdejší doby. Oblíbenými autory byli J. N. Štěpánek, V. K. Klicpera nebo J. K. Tyl. Tito dramatici byli velmi důležitými osobnostmi při formování ochotnického divadla.

V prvních pokusech o ochotnické divadlo v Lomnici nad Popelkou, kdy se inscenace ještě hrávaly v hostinských sálech, byl nejčastěji vybírán V. K. Klicpera. Pro lomnické ochotníky se staly jeho hry velmi oblíbenými. Několikrát nastudovaná hra „*Divotvorný klobouk*“ měla vždy úspěch. Další velmi oblíbenou hrou byla hra „*Čech a Němec*“ od J. N. Štěpána. Tato hra se hrávala skoro každých deset let.

Lomničtí ochotníci se inspirovali ve výběru her pražskými divadly. Velmi důležitým dramatikem ve formování divadelnictví byl Josef Kajetán Tyl. Jeho hry se staly velmi oblíbenými a často hrávanými. Lomničtí ochotníci se i v současnosti rádi vracejí k tomuto autorovi.

Poprvé nastudovali Tylovu hru „*Starý mládenec*“ v roce 1859. Další velmi častou hrou byla Tylova „*Paličova dcera*“, „*Pražský flamendr*“ nebo „*Matka a dcera*“.

Od roku 1866, kdy divadelníci získali stálou scénu, se začaly hrát převážně veselohry ze života. Bylo to způsobené tím, že se snažili o co největší návštěvnost. Frašky a veselohry byly pro venkovské obecnostvo nejpřijatelnější. Prvním představením na prvním stálém jevišti ve staré radnici byla hra „*Svéhlavost*“.¹⁵⁵ Druhým zajímavým představením byly dvě krátké jednoaktovky, které se hrály 24. června 1860. Zajímavostí je, že první hru s názvem „*Pan Čapek aneb Což pak mně nikdo nezná?*“ přeložil z originálu

¹⁵⁴ Každou hru museli mít schválenou patřičnými úřady.

¹⁵⁵ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. 1985, s. 5.

semilský rodák dr. František Ladislav Rieger. Z tohoto představení se nám dochoval plakát a je nejstarším dochovaným plakátem lomnického divadelního archívu.¹⁵⁶

Za 65 let hraní v sále lomnické radnice odehráli lomničtí ochotníci 445 inscenací, z toho převážná část byly veselohry. Hrály se hry známých i méně známých autorů. V posledních desetiletích 19. století se už tolik nečerpalo z repertoáru pražských divadel. Divadelní ochotníci na venkově se snažili najít své hry. Snažili se inspirovat už i u zahraničních dramatiků, jako například S. Nosenthala, F. Schillera. Ale přesto se stále vraceli ke klasikům domácího divadla. Vybírali takové hry aby bavily. Samozřejmě nebyl vždy zaručený úspěch, ale i tak nastudované hry měly několik repríz.

Zajímavým počinem bylo představení o 15 scénách, které bylo velmi náročné. Hra napsaná podle knižní předlohy J. Vernerova „*Cesta kolem světa za 80 dní*“. Dekorace k této hře namaloval známý malíř Roman Skála.¹⁵⁷

7.2. Repertoár nového divadla

K oslavám otevření nového Tylova divadla v Lomnici nad Popelkou nastudovali klasickou hru J. K. Tyla „*Strakonický dudák*“. Bylo skoro pravidlem, že k významným výročím se vybíraly převážně klasické hry od známých autorů, jako je J. K. Tyl a jeho *Strakonický dudák* nebo *Loupežník*. Vnímali to jako symbol češství a divadelnictví. Toto oboje spojovalo Tylovy hry.

24. srpna 1930 se naposledy hrálo v městském divadle na radnici. Veselohra „*Její systém*“ od J.Štolby posloužila jako rozloučení se starým divadlem.

Na plakátě bylo napsáno „*Od roku 1866 působí náš spolek v městském divadle v radnici. Několik našich obětavých členů účastní se po léta této kulturní práce a právě tak v řadách našeho obcenstva máme své příznivce, kteří vždy pilně navštěvovali naše divadelníky a zůstali nám věrni dodnes. V mnohých z nich v těchto dnech, kdy uzavírá náš spolek dlouhé období své činnosti v dosavadním svém působišti dvojnásob vžívají krásné vzpomínky na věc co v našem divadle prožili a ti ještě přijdou, aby se při posledním našem představení v radnici rozloučili s místy s nimiž po tak dlouhou dobu připoutávala divadelní ochotníky našeho mělo jejich lásku k divadlu.*“¹⁵⁸

¹⁵⁶ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou s.26

¹⁵⁷ Tamtéž, s.67

¹⁵⁸ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou s.172

V období před druhou světovou válkou nastudovali naši ochotníci spousty klasických her. Například roku 1931 „*Vojnarku*“ k uctění památky právě na zesnulého Aloise Jiráska, „*RUR*“, „*Paličovu dceru*“, „*Husity*“, „*Probuzence*“ a další. Ale stále převažoval lehčí žánr, jímž bylo nutné vyhovět obecnstvu a hospodářským zájmům spolku. V dalších letech byly velmi oblíbené operety, které si obecnstvo žádalo i v několika reprízách.

Bohužel ve třicátých letech není u našich ochotníků vidět snaha poukazovat na problémy, které stále rostly. Jen Čapkova hra „*Bílá nemoc*“ upozornila na blížící se problém fašismu, ale byl to tenkrát jediný počín, kdy na to ochotníci poukázali.

Lomnickým ochotníkům začal být vytýkán jejich repertoár. Díky splácení dluhu, který jim vznikl stavbou Tylova divadla, se snažili co nejvíce přilákat diváky a už méně jim šlo o umělecký počín. Proto do svého programu stále více zařazovali veselohry a „plytké“ operety, které si diváci žádali.

V roce vypuknutí války nastudoval Riegrův okrsek Ústřední Matice divadelního ochotnictva československého hru „*Naši furianti*“. Tento okrsek sdružoval ochotníky se Semilka, Želenobrodská a Lomnicka. Hra byla obsazena členy těchto spolků a bohužel to byla jedna z posledních her před válkou, která odrážela naše češství..

V celém tomto období 8 roků soubor nastudoval 94 her, které byly uvedeny ve 202 představeních, z nichž 180 na vlastním jevišti a ostatní na zájezdech.

Ve válečných letech dokázal divadelní spolek ochotníků, že má dobrý vkus na výběr her. Každé představení bylo skoro vždy vyprodáno. Bylo nastudováno 47 her, které se hrály v 117 představeních. Repertoár byl velmi pestrý, každým rokem bylo uvedeno několik vážných i klasických her.¹⁵⁹

Čapkova hra „*Bílá nemoc*“ byla znovu nastudována hned po skončení války a měla obrovský úspěch. Proto zde zmíním obsazení některých čelných rolí. Předně to byl nový herecký typ souboru PhMr. Jaroslav Jelen, který přesvědčivě vytvořil postavu maršála jako představitele bezohledné zvůle, moci a ctižádostivosti. Pak to byli Jan Konopáč v roli lékaře idealisty dr. Galéna a Josef Škoda v roli dvorního rady dr. Sigelia, bezohledného prospěcháře, který se na své cestě nenechá zastavit soucitem s lidskou bolestí a hrůzou; oba opakovali své role z roku 1937, ovšem v mnohem vyzrálém podání. Dále to byl Fr. Patočka v roli barona Krüga, představitele všemocného zbrojařského kapitálu a pak Josef Nosek s Annou Doležalovou v citově vytvořeném manželském páru otce a matky. Vysoký stupeň herectví těchto představitelů čelných rolí vedl k dokonalému podání rolí i ostatními účinkujícími.¹⁶⁰

¹⁵⁹ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. 1985, s.33.

¹⁶⁰ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. 1985, s.35.

Další hrou v tomto roce byla stále půvabná Jiráskova „*Lucerna*“. Druhé slavnostní představení v tomto roce, mělo velký úspěch.

7.3. Přírodní divadlo

Městečko Lomnice nad Popelkou má krásné okolí. Přírodní lom v části Lomnice v Popelkách při cestě na Rváčov přímo vybízel k využití pro letní představení v přírodě. Skály v lomě posloužily jako kulisy třeba ke hře „*Radúz a Mahulena*“..

Prvním představením 19. srpna roku 1950, které se zde uskutečnilo, byla právě inscenace hry *Radúz a Mahulena* od J. Zeyera. Okresní představení v režii JuDr. J. Pívi ze Železného Brodu bylo ukázkou spolupráce divadelních ochotníků ze Železného brodu, Semil a Lomnice nad Popelkou. Krále Stojmíra hrál B Hablerstadt ze Semil, Run zahrála B. Blažejová také ze Semil. Postavu Priji sehrála M Mejsnerová z Držkova. Mahulenu a Radúze si oddělili Lomničtí ochotníci a to L. Cermanová a J. Jelen. Dále tam účinkovali někteří ochotníci ze všech tří měst.¹⁶¹

Na představení muselo být zhotoveno dřevěné podium, byly přivezeny dřevěné židle pro diváky, udělány přesné kulisy, aby doplňovaly velký přírodní prostor. Představení se odehrávala za pěkného večerního osvětlení doplněného hezkou scénérií s přílehlou skalní strání.¹⁶²

Jedna perlička, která se stala při druhém uvedení hry *Radúz a Mahulena* v Lomnici nad Popelkou: Dřevěné podium se při krásné lyrické scéně i s herci náhle propadlo. Přes dojemnou scénu, která právě probíhala, propadlo obecenstvo ve velký smích. Vše se po chvíli uklidnilo, hercům se nic nestalo a tak se po chvíli pokračovalo dále.

Večerní představení jako „*Noc na Karlštejně*“, „*Námluvy Pelopovy*“ a další známé hry byly sehrány nejen v lomu v Popelkách, ale přírodní divadlo bylo velkým hitem i v blízkých městech. Všude tam kde byly vhodné přírodní podmínky se hrávalo venku, jako například v Nové Pace, v Semitech, Na Kyjích, v Košťálově a v dalších městech i menších vesnicích.

Po dobu dalších několik let se hrávalo v přírodním divadle každé léto za pěkného počasí. Další povedené hry, které se tam hrály, byly např. „*Námluvy Pelopovy*“, „*Carské*

¹⁶¹ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad popelkou, plakát *Radúz a Mahulena*, 19.srpna 1950

¹⁶² Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, str. 200

milosti“ v režii J. Škody, „*Babička*“ v režii M. Škodové, dvě pohádky v režii M. Loudové, „*Honzíček z malované chaloupky*“ a „*Dvanáct měsíčků*“.¹⁶³

Poslední hrou v přírodním divadle byla už po několikáté zinscenovaná hra „*Noc na Karlštejně*“ od J. Vrchlického. Tato poslední hra měla hned několik překvapení. Prvním bylo to, že sama královna Alžběta přijela na živém bílém koni. Tohle pěkné zpestření divadlo v přírodě umožňovalo. Na druhé straně muže nepředvídatelná bouřka představení pěkně zkazit. Při druhém představení této hry, bylo počasí tak nepříznivé, že bylo zataženo a hrozil déšť. Přesto si ochotníci umanuli, že budou hrát venku. I přes nepřízeň počasí, byla návštěvnost dobrá. Během představení začalo pršet, přesto se hrálo dál. Obecenstvo roztáhlo deštníky a pláštěnky a nadále sledovalo představení. Postava Karel IV. pokračoval ve své rozmluvě se svým purkrabím, jako by se nic nedělo. Déšť se proměnil v liják a v tu chvíli se na scéně objevil režisér J. Škoda a herci, jemuž stékaly prameny vody po tváři, řekl. „Vlád' nech toho“, a ukončil hru s tím, že náhradní termín bude příští den v Tylově divadle.¹⁶⁴

Takto skončilo slavné hraní v přírodě. Po této špatné zkušenosti s nepřízní počasí se už divadelníci nikdy nepokoušeli sehrát divadelní hry v přírodě.

Stojí jistě za zmínku, že se v přírodě, v Popelkách, hrálo již v roce 1937. Tehdy šlo o hru „*Oblaka*“ od Jaroslava Kvapila.¹⁶⁵

7.4. Rozporuplnost v hodnocení

V roce 1956 byla sehraána hra „*Zapadlí vlastenci*“, jejichž 14 repríz svědčí o úspěchu této hry. Představení uvedené pro krajskou porotu bylo po velmi kladném hodnocení doporučeno k posouzení porotou vybírající inscenace pro národní přehlídku. A zde byly vysloveny nepříznivé názory k některým hereckým výkonům i k režii a ve svém celku byly naprosto rozporné s hodnocením krajské poroty. Hra nebyla tudíž pro národní přehlídku doporučena.¹⁶⁶ V roce 1957 si zasluhuje pozornost nastudovaná hra A. Jiráska „*F. L. Věk*“ v dramatinaci B. Vrbského. Titulní roli vytvořil prof. Vladimír Cerman. Členové krajské poroty přítomní na představení v Lomnici hru kladně ohodnotili, udělili jí I. místo v krajské soutěži a doporučili ji pro národní přehlídku v Jablonci n. Nisou. Zde nastala obdoba

¹⁶³ Archiv Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou, str. 200.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 207.

¹⁶⁵ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. 1985, s.37.

¹⁶⁶ Tamtéž, s.40

předchozího roku. Autorům byla vytýkána přímo neúcta k Jiráskovi a záporné jevy v dramatinaci „*měly by být poučením pro upravovatele a zejména pro Čs. divadelní a literární jednatelství*“ Naproti tomu o vlastním provedení hry se psalo „*A tak citlivá režie J. Konopáče, bohatá na nápady, výborná mozartovská hudební meziaktní intermezza, zářivá, účelná výprava a herecké výkony podložené nadšením a poctivou prací studijní, vyzněly hluše*“ (rozuměj vinou vlastní dramatinace). Po tomto odsouzení prohlásil člen krajské poroty, která doporučila hru do národní přehlídky, že by ji pro její působivost při představení v Lomnici do národní přehlídky opět doporučil.¹⁶⁷

Po těchto nezdarech v šedesátých letech činnost spolku pomalu ustávala. I přes velkou aktivitu ve vlastním divadelní činnosti, zejména u mladých členů, v činnosti spolku se stále prohluboval organizační útlum. Scházelo obecnstvo, které postupně návštěvám divadla odvykalo. V rušném období roku 1968 dokonce divadelní činnost souboru dočasně ustala .

Po odeznění krize se hlavně mladí členové lomického spolku zase pustili do práce. Podstatně se zvýšila i divadelní činnost. Náhradou za slabou návštěvnost ve vlastním divadle se opět zajíždělo s představeními do blízkých i vzdálených míst. Zájezdy nejen umožnily rozvinutí a obohacení divadelní praxe, ale daly vznik novým přátelstvím s divadelními ochotníky širokého okolí. Získaly znovu dobrý zvuk lomnickému ochotnickému divadlu. Na repertoáru lomnických divadelních ochotníků se znovu objevovali hry známých klasiků, jako například L. Stoupežnický nebo A. Jirásek. Ale velmi populární byly také hry J. Voskovce a J. Wericha, nebo zahraničních autorů, jako například I. Bukovčan J. B. Moliere.

7.5. Současné hry

V roce 1984 bylo velmi úspěšné představení hry I. Bukovčana „*Než kohout zazpívá*“ v režii Ladislava Sezimy. Tato hra byla uvedena na přehlídce a porotou byla doporučena pro Jiráskův Hronov.

Po 22 letech se divadelní spolek J. K. Tyl rozhodl znovu nastudovat tuto hru. Premiéra se uskutečnila 4. srpna 2006 v 19.30 hodin v Tylově divadle v Lomnici nad Popelkou, v režii Ladislava Sezimy. Sám režisér o znovu nastudování řekl : „*Řekli jsme si, že život není jen samá legrace a že jsou i chvíle, kdy člověk pozná na vlastní kůži, co je to tíseň, beznaděj a strach z násilí, nebo teroru.*“ Děj této hry se odehrává jedné listopadové noci roku

¹⁶⁷ Tamtéž, s.45.

1944, koncem II. světové války v jednom městě a v jednom sklepě, kdy deset nevinně zavřených lidí bojuje o svůj život a o svoji čest, která nám i dnes někdy schází. „*Při nácvi ku této hry jsme poznali dramatickou atmosféru tohoto příběhu a chápalo, že příběh se může stát na kterémkoliv místě na světě.*“¹⁶⁸

V posledním desetiletí se Divadelní spolek J. K. Tyl snaží sehrát alespoň jednu premiéru ročně. Zatím se mu to daří. Vybírá si jak hry známé, tak i méně známé. Namátkou zmíním posledních pár premiérových her. „*Domáci představení*“ od Vlastimila Venclíka, „*Císařovy úplně nové šaty*“ od Jiřího Tibitzla a poslední velmi úspěšnou hrou byla komedie „*Poprask na laguně*“.

VIII. Spolupráce s ostatními ochotnickými divadly

8.1. Cyranův kord

Jednotný klub pracujících ROH v Lomnici nad Popelkou převzal z Vysokého nad Jizerou na další léta pořádání soutěže monologů Cyranův kord. Byl to 8. ročník této soutěže a náš člen prof. Vladimír Cerman získal v něm třetí místo s monologem výměnkáře Roubala ze „*Zapadlých vlastenců*“. Z našeho souboru se soutěže ještě zúčastnili dr. Jaroslav Poláček, Martin Zajíček a Jaroslav Kocourek.

Členové souboru se této soutěže ale účastnili i dříve. Některé roky, ve kterých člen ochotnického spolku z Lomnice nad Popelkou zvítězil, jsem zde napsala na ukázkou. Soutěž Cyranův kord vznikla v bouřlivém roce 1968.

Už ve II. ročníku soutěže (**1969**) ve Vysokém nad Jizerou získal náš člen Jaroslav Kocourek I. cenu za monolog Chlestakova z Gogolovy hry „*Revizor*“.

1978 Soutěže monologů se z našeho souboru zúčastnili: prof. Vladimír Cerman s monologem Divíška z Jiráskova „*Otce*“ a dále s monologem Dandy Jíry z Molierova „*Chudáka manžela*“. Kromě jmenovaného se též zúčastnila Eva Kocourková.

1979 V soutěži monologů Cyranův kord se stal vítězem prof. Vladimír Cerman s monologem Courvoisiera ze „*Hry o lásce a smrti*“ od R. Rollanda a s monologem Lízala ze

¹⁶⁸ Archív spolku divadelních ochotníků Lomnice, plakát I. Bukovčan: Než kohout zazpívá, 4.srpna 2006

hry bratří Mrštíků „*Maryša*“. Oba monology byly opakovány i ve večerním programu. Kromě jmenovaného se z našeho souboru zúčastnil Jaroslav Kocourek.

1980 V soutěži monologů *Cyranův kord* v Lomnici bylo uděleno II. místo prof. Vl. Cermanovi za monology Falstafa ze Shakespearových „*Veselých paničkách Windsdorských*“ a Policejního direktora z Gogolova „*Revizora*“. Druhým účastníkem z našeho souboru byl Jaroslav Kocourek.

1982 XIII. ročníku soutěže monologů *Cyranův kord* v Lomnici se z našeho souboru zúčastnili: Bohuslav Vejnar (odměněn zvláštní cenou poroty), Jiří Wilda a Martin Zajíček.

1983 Ve XIV. ročníku soutěže monologů *Cyranův kord* byla udělena II. cena a k ní zvláštní cena poroty k roku českého divadla prof. Vladimíru Cermanovi za monolog Roubala ze „*Zapadlých vlastenců*“ a Klapáčka ze hry O. Daňka „*Svatba sňatkového podvodníka*“. Z našeho souboru se soutěže zúčastnil také Jaroslav Kocourek.

1984 Na XV. ročníku soutěže monologů *Cyranův kord* v Lomnici získali čestné uznání prof. Vl. Cerman (dr. Galén) a Jan Konopáč (Skřivánek). Zejména monolog poslední jmenovaného měl u obecnstva velký úspěch.¹⁶⁹

Od roku 1977 ho pořádá divadelní spolek na Lomnickém jevišti, udržel se tam celých deset let. Pak nato soutěž ztratila zájem jak u diváků tak i u účinkujících.¹⁷⁰

8.2. Oblastní přehlídka Jizerské oblasti

V roce 1998 Divadelní spolek uspořádal I. ročník Oblastní přehlídky Jizerské oblasti. Výbor Jizerské oblasti Svazu českých divadelních ochotníků rozhodl umístit Krajské divadelní přehlídky do Lomnice nad Popelkou. Její první ročník se v Tylově divadle uskutečnil ve dnech 20.- 23. března 1998. Vystoupilo zde na 7 ochotnických divadelních souborů. Byly to soubory ze Semil, Liberce, Jilemnice, Vysokého nad Jizerou, Turnova, Hrádku nad Nisou a samozřejmě i domácí ochotníci. Tato soutěžní přehlídka zajišťuje vítězi postup do republikového finále soutěže, které se koná v Třebíči. Odtamtud už vede přímá cesta do meky amatérského divadelnictví, do Jiráskova Hronova.

¹⁶⁹ MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. 1985, s.40

¹⁷⁰ Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou.

Cenu za nejlepší představení a postup na Národní přehlídku do Třebíče v prvním ročníku získali členové Divadla Ivana Olbrachta za hru Voskovce a Wericha „*Hlava proti Mihuli*“¹⁷¹.

Na další přehlídce ochotnického divadla Jizerské oblasti, kterou pořádal Lomnický Divadelní spolek ve dnech 18. až 21. března 1999, se přihlásilo 7 souborů z Jablonce nad Nisou, Liberce, a Semil. Lomničtí divadelní ochotníci s hrou „*Ženitba*“ od Gogola získali velmi cenné hodnocení od poroty. Porota ocenila vyváženost dramaturgie, režie, scénografie a zejména propracovanost hereckých výkonů u jednotlivých komických postav. Vladimír Cerman obdržel cenu za herecký výkon v roli sluhy Štěpána a celý soubor pak cenu za tvůrčí inscenační přístup. Porota nominovala toto představení k přímému postupu na Národní přehlídku činoherního divadla do Třebíče.¹⁷²

V únoru 2000 se uskutečnila další, v pořadí již 3. přehlídka ochotnického divadla Jizerské oblasti. Tentokrát si zúčastněné soubory vybraly repertoár od klasiků. Domácí spolek předvedl komedii W. Shakespeara „*Veselé paničky windsorské*“, v níž znovu zazářil Jan Konopáč (Falstaff), Slávek Vejnar (Vodička) a Vladka Duštová (panna Čiperná). Ochotníci z Jilemnice zvolili hru od Moliera „*Lakomec*“ a tanvaldští ochotníci se představili s psychologickou detektivkou od Patrika Hamiltona „*Plynové lampy*“. Poslední jmenovaní si za provedený výkon vybojovali ceny za inscenaci, za režii a 3 ceny za herecké výkony (Dana Hozdová, Luděk Špráchal a František Hojdekr). Nakonec porota doporučila k širšímu výběru na Národní přehlídku v Třebíči inscenaci Hrubínovy „*Romance pro křídlovku*“ v podání Divadla Ivana Olbrachta ze Semil. Nominaci k přímému postupu na tutéž přehlídku v závěrečném hodnocení obdržel Divadelní spolek E. F. Burian z Tanvaldu s hrou „*Plynové lampy*“.¹⁷³

V březnu 2001 se představilo na 4. postupové přehlídce činoherního divadla Jizerské oblasti šest ochotnických divadelních souborů z Libereckého kraje. Přehlídku zahájili lomničtí ochotníci svojí výtečnou hrou „*Lucerna*“. Porota ocenila zejména Vladimíra Cermana v roli vodníka Ivana, Renatu Tomešovou za roli kněžny a herce v postavách vesnických muzikantů.. Následovalo vystoupení Divadla v Roztocké z Jilemnice s náročným veršovaným dramatem Vítězslava Nezvala „*Manon Lescaut*“. Dále pokračoval Divadelní spolek Vojan z Hrádku nad

¹⁷¹ DOLEŽAL Josef. *Lomnice nad popelkou*. In *Amatérská scéna*. 1998, č.2, s. 9

¹⁷² KUBÁT, Ladislav. *Almanach 180let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-2005*. Divadelní spolek J.K. Tyl 2005, s.13

¹⁷³ KODEŠ Jaroslav. *Jizerská oblast potřetí v Lomnici nad Popelkou*. In *Amatérská scéna* 2000, č.2, s. 12

Nisou s monodramaty „*Jak zabít soka*“. Ochotnický spolek ze Semil se předvedl svým absurdním humorem v mikrokomedii „*3x Cami*“.¹⁷⁴

Různorodost v přístupu ochotnických souborů k dramatické tvorbě a hledání cest, jak pobavit a zaujmout diváky, byla charakteristickým rysem 5. postupové přehlídky Jizerské oblasti ve dnech 1. - 3. 3. 2002 v Tylově divadle v Lomnici nad Popelkou. Pořádající Divadelní spolek J. K. Tyl z Lomnice nad Popelkou vystoupil s Čapkovým dramatem „*Věc Makropulos*“. Odborná porota ocenila zkušené výkony herců, úctyhodnou režii, úměrnou scénografii a sugestivní výkon Renaty Tomešové v roli Emilie Marty, za níž získala cenu za herecký výkon. Další cenu za výtvarné řešení inscenace obdržel Vladimír Mařan. Pohár Oblastního výboru SČDO a nominaci na přímý postup na národní přehlídku do Třebíče tentokrát získal DS Krakonoš s představením „*Sluha dvou pánů*“.¹⁷⁵

Na 6. přehlídce ochotnického divadla Jizerské oblasti, která se konala 7. - 9. března 2003, vyhráli potřetí ochotníci z Vysokého nad Jizerou s vlastní autorskou hrou režiséra Petra Pýchy „*Republiku za koně a fotbal*“ a postoupili na Národní přehlídku do Třebíče.¹⁷⁶

Sedmá krajská postupová přehlídka ochotnického divadla ve dnech 5. - 7. března 2004 hostila v Tylově divadle 7 divadelních souborů, z toho 2 z východních Čech. Největší pozdvižením tohoto ročníku předvedl pardubický soubor. Na závěr bylo uvedeno kontroverzní představení „*Někdo zvoní*“ pardubického souboru (A)maťák, které mělo dohru nejen na pohovoru s porotou a na závěrečném hodnocení, ale i v odborném tisku.¹⁷⁷ Tématem diskuzí byl způsob prezentace erotiky na jevišti. Přímý postup na Národní přehlídku do Třebíče získalo Divadelní studio J. K. Tyl KD z Jičína se svým provedením Mrožkovy absurdní komedie „*Kouzelná noc*“.

Jubilejní rok 2005 začal pro Divadelní spolek z Lomnice nad Popelkou už v pořadí 8. krajskou přehlídkou ochotnického divadla ve dnech 4. - 6. března 2005. Přehlídku zahájil domácí pořádající Divadelní spolek J. K. Tyl komedií Raye Cooneye „*Rodina je základ státu*“. Soubor se solidně vyrovnal se situační komedií z předvánočních dní v londýnské nemocnici a za herecké výkony si odnesli ocenění Renata Tomešová a Vladimír Cerman, čestné uznání obdržel Slávek Vejnar. Příjemným zážitkem pro znovu zaplněné hlediště bylo vystoupení mladých lomnických ochotníků v muzikálu „*Výtečníci*“. Jejich inscenace byla doporučena na přehlídku „*Dospělí dětem*“ do Havlíčkova Brodu, celý kolektiv divadelní třídy 3.A získal diplom a cenu od sklářského výtvarníka Jiřího Ryby, stejně jako Pavel Hrdina za

¹⁷⁴ KODEŠ Jaroslav. *4. přehlídka ochotnického divadla Jizerské oblasti*. In *Amatérská scéna* 2001, č 2, s.15

¹⁷⁵ KUBÁT, Ladislav. *Kulrura*. Lomnické noviny, březen 2002

¹⁷⁶ SKŘÍPEK František. *6. přehlídka ochotnického divadla Jizerské oblasti*. In *Amatérská scéna* 2003/2. s. 19

hudební a Renata Tomešová za pedagogicko-režijní nastudování inscenace. Čestné uznání za herecké výkony si odnesli také Olga Rezková a Ladislav Sezima.¹⁷⁸

9. ročník Krajské přehlídky ochotnického divadla Jizerské oblasti se odehrával na počátku března 2006. V pátek 3. 3. 2006 se uskutečnila první dvě představení, další čtyři jsme shlédli v průběhu soboty, přičemž vždy po každém vystoupení hrající soubor absolvoval besedu s porotou a vše se uzavřelo v neděli 5. března 2006, kdy proběhl krátký shrnující seminář a po něm zakončení s vyhlášením výsledků. Divadelní soubor J. K. Tyl Lomnice nad Popelkou ztvárnil komediální českou klasiku, Štechovo „*Třetí zvonění*“. V jednoduše, ale funkčně i esteticky dobře působící scénografii, zazářilo několik pěkných hereckých výkonů, jimž nechyběla lehkost i sebeironie. Vysoké ambice měl divadelní soubor PODIO při Golf Semily, když zvolil hru Pavla Kohouta „*August, August, August*“. Zaujali jak svým ztvárněním jeviště jako cirkusové arény, tak i metaforou sváru fantazie s mocí. Proto porota tuto inscenaci nominovala do národní přehlídky v Třebíči.¹⁷⁹

V roce 2007 se ve dnech 2. - 4. března konala Krajská přehlídka ochotnických souborů Jizerské oblasti. Přestože to byla jubilejní 10. přehlídka, zúčastnilo se jí nejméně souborů za celé její trvání. Bylo to jen 5 divadelních spolků a z toho předvedly své umění 2 nesoutěžní. Pořádající divadelní spolek J. K. Tyl z Lomnice nad Popelkou se představil vážnější hrou Ivana Bukovčana „*Než kohout zazpívá*“. Hlavní cenu získal DS J. K. Tyl Lomnice nad Popelkou s hrou Ivana Bukovčana „*Než kohout zazpívá*“ a ti byli také doporučení na postup na Národní přehlídku do Třebíče.¹⁸⁰

11. krajská přehlídka ochotnického divadla Pojizerské oblasti se konala ve dnech 6. - 9. března 2008 v Tylově divadle v Lomnici nad Popelkou. Na přehlídce se představilo 7 souborů a její inscenace dosvědčovaly značnou šíři v dramaturgii. Divácky nejúspěšnější hra byla od divadelního spolku Nakafráno Turnov. Ten se s jistou nadsázkou se svojí hrou přihlásil k blížícímu MDŽ. Předvedli autorskou hru „*Naštěkaná*“. Čtveřice sympatických žen si zvolila za téma hledání jistot dívek, tedy spíše žen, okolo třiceti let. Komediální situace i vtipné bonmoty chytly publikum a v jeho ženské části navíc zaznívalo jásavé pochopení. Tuto autorskou inscenaci porota navrhla na nominaci do celostátní soutěže. Lomnická přehlídka neměla vyložený propadák, v řadě případů naznačila úsilí o širší myšlenkovou výpověď, a to dokonce i prostředím zábavnějšího repertoáru. Porota šetřila cenami a ani čestnými uznáními nehýřila, avšak mohla konstatovat, že amatérské divadlo v Pojizeří i přilehlých enklávách se

¹⁷⁷ SKŘÍPEK František. *Přehlídka Jizerské oblasti v Lomnici nad popelkou*. In *Amatérská scéna*. 2004/2. s. 19

¹⁷⁸ FELZMANN Rudolf. *Lomnice nad Popelkou 2005*. In *Amatérská scéna*. 2005/1. s. 8

¹⁷⁹ FELZMANN Rudolf. *V Lomnici nad popelkou zabodoval August*. In *Amatérská scéna*. 2006/2 s. 23

dostává nad obligátní inscenování tzv. kasaštyků. Ovšem na výrazně dosažených umělecký počin zatím ještě čekáme. Postup na Národní přehlídku do Třebíče si zasloužil Divadelní spolek Nakafráno z Turnova se svojí autorskou hrou „*Naštěkaná*“.¹⁸¹

12. krajská přehlídka ochotnického divadla Jizerské oblasti se konala v Tylově divadle v Lomnici nad Popelkou ve dnech 6. - 8. března 2009. Zúčastnilo se jí na 6 soutěžních souborů a jedna inscenace mimo přehlídku. Přehlídku zahájil v pátek 6. března pořádající Divadelní spolek J. K. Tyl z Lomnice nad Popelkou komedií Bronislava Nušiče „*Paní ministrová*“ . Satirický obrázek ze Srbska počátku 20. století udivuje neměnností ve společenských poměrech. Na návrh poroty bylo uděleno 7 cen a 6 čestných uznání. Na Národní přehlídku do Třebíče bylo nominováno Turnovské divadelní studio A. Marek, se svojí inscenací „*Tři sestry*“ . Za prvotní inspiraci A. P. Čechova „*Tři sestry*“ . Základní obrys děje zachovali, ovšem na jevišti vystupují tři bratři a čtvrtý herec jen přihrává z pozice několika mužských postav původní předlohy.¹⁸²

8.3. Lomnické hudební léto

Při oslavách 170. výročí počátků ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou se zrodila myšlenka na vytvoření „Kulturní nadace“, která spolu s DS J.K.Tyl, měla za úkol pořádat hudebně dramatický festival. O festival s názvem „Lomnické hudební léto“ se zasloužili hlavně hudební skladatel Jaroslav Krček a Divadelní spolek J. K. Tyl. Velkou podporu měl u příznivců hudby a kultury jako takové. Tuto myšlenku podpořili i podnikatelé, jednotliví občané a hlavně i městské zastupitelstvo. Proto byl připraven první ročník festivalu „Lomnické hudební léto“.

Občané ze širokého okolí ve dnech 18. až 26. srpna 1995 téměř vykoupli 6 koncertů, 3 divadelní představení a 3 hudebně dramatické pořady. V nich se postupně představily soubory Musica Bohemica, řízený Jaroslavem Krčkem, a sólisté Gabriela Krčková a Ivan Ženatý, Novákovo trio, spisovatelka Jindřiška Smetanová s vyprávěním o T.G. Masarykovi, žáci českobudějovické konzervatoře s muzikálem Jiřího Brdečky „*Limonádový Joe*“, houslistka Pavla Franců a kytarista Antonín Šturma, Barok kolegium, houslista Martin Kaplan a violista Josef Fiala a krojovaný soubor Karmína.

¹⁸⁰ ZAKOPAL Dušan. *Letošní Lomnický standart*. In *Amatérská scéna*. 2007/2.s. 26

¹⁸¹ FELZMANN Rudolf. *Krajská přehlídka v Lomnici nad Popelkou*. In *Amatérská scéna*. 2008/2 s. 33

¹⁸² FELZMANN Rudolf. *Lomnice nad Popelkou 2005*. In *Amatérská scéna*. 2005/1. s. 8

Dramatickým vrcholem festivalu byla dvě vyprodaná slavnostní představení Tylovy „*Tvrdohlavé ženy*“. Členové Divadelního spolku J. K. Tyl spolu s hudebníky souboru Musica Bohemica v nich nechali vyznít myšlenky touhy po svobodě, lásku k vlasti, lásku mezi mužem a ženou, v rozporu s neústupností staré generace. K příznivému ohlasu mezi diváky přispěl výrazný herecký projev Libuše Mikešové, Ladislava Sezimy, Petra Štěpána a Jana Konopáče.

Celý festival byl zdařilý a všichni, kteří se podíleli na jeho přípravě a provedení, měli upřímnou radost. Dalo jim to sílu a naději na uspořádání dalších ročníků festivalu „Lomnické hudební léto“.¹⁸³

Na 2. ročník festivalu „Lomnické hudební léto“ se podařilo Kulturní nadaci J. K. Tyla a Divadelnímu spolku J.K.Tyla znovu získat řadu předních hudebníků a herců. Program zahájili lomničtí ochotníci nastudovanou komedií Jana Drdy „*Dalskabáty, hříšná ves*“. Výborný režisér Jan Konopáč ji pro toto představení citlivě upravil a hudba skladatele Jaroslava Krčka povýšila hru až na téměř profesionální úroveň.

V dalších dnech vystoupil Klub potrhaných šumařů z Českých Budějovic s programem „*Studenti dětem*“, Jitka Moravcová a Alfréd Strejček s hrou Jana ze Žatce „*Oráč a smrt*“, orchestr Musica Bohemica s Ivanem Ženatým. Dále měla premiéru „*Lomnická mše*“ skladatele Jaroslava Krčka. Následovala „*Hudba gotiky*“ v provedení Rožmberské kapely, Radovan Bukovský s pořadem „*Antičtí řečníci*“ a rodina Jiřího Fišera s lidovými písněmi jihozápadních Čech. Program pokračoval hudbou starých mistrů souboru Musica ad gaudium, velmi úspěšné byly pořady se Zdeňkem Mahlerem o životě prezidenta T. G. Masaryka. Ke konci festivalu byl naplánován večer pantomimy s Borisem Hybnerem. 2. ročník festivalu zakončil „*Závěrečný koncert*“ komorních sólistů z Bratislavy.¹⁸⁴

Na třetí ročník „Lomnického hudebního léta“ si lomničtí ochotníci připravili inscenaci hry od Ladislava Stoupežnického „*Naši furianti*“ v režii Vladimíra Cermana. V následujících dnech město opět ožívá koncerty a dalšími pořady. Program festivalu byl velmi výživný, jak pro milovníky lidové, tak i pro milovníky vážné hudby. Festival začal výtečným koncertem Jihočeské komorní filharmonie z Českých Budějovic s dirigentem Jaroslavem Krčkem a houslistou Ivanem Železným, pokračoval pořadem „*Pavel Jurkovi dětem*“, vystoupením plzeňského lidového souboru „Mladina“. V Galerii „Půda“ Jaroslava Bártý se zase ozýval

¹⁸³ Archív spolku divadelních ochotníků v Lomnici, program Lomnické kulturní léto, 18.-26.srpna 1995

¹⁸⁴ Archív spolku divadelních ochotníků v Lomnici, program Lomnické kulturní léto, 9.-18.srpna 1996

jazz. Program „*Setkání s jazzem*“ dua Jiřího Durmana a Miroslava Posejpala. Tečkou festivalu pak byl pořad duchovní hudby minulosti a přítomnosti z třicetileté činnosti souboru Musica Bohemica. V deseti srpnových dnech 7. až 16. srpna se tak ve čtrnácti pořadech vystříдалo více než 150 umělců zvučných jmen.¹⁸⁵

Čtvrtý ročník festivalu „Lomnické hudební léto“ provázela změna ohledně pořadatelů. Podle nového zákona se zrušila Nadace J. K. Tyla a celou organizační a finanční stránku převzal Divadelní spolek J. K. Tyl.

Přesto se podařilo ve dnech 7. - 16. srpna 1998 představit další přední umělce a soubory, dokonce i 6 osobností ze zahraničí. Nejprve téměř zaplněné Tylovo divadlo pobavila kouzelná fraška J. K. Tyla „*Středem země do Afriky*“, kterou v režii Ladislava Nováka a s hudbou Jaroslava Krčka upravili a předvedli domácí ochotníci. Velkým uměleckým zážitkem byl „*Večer instrumentálních koncertů*“ s brilantním flétnistou Vladislavem Brunnerem z Frankfurtu nad Mohanem a světoznámou houslistkou Shizukou Ishikawou z Tokia s doprovodem Filharmonického orchestru z Českých Budějovic, dirigovaným Jaroslavem Krčkem. V dalším pořadu „*Větve hudbou protkané*“ se znovu představil Vladislav Brunner spolu s manželkou Elizabeth (violoncello) a jejich synem, výborným houslistou. Hudbou od renesance až po jazz překvapila zpěvačka Jana Koubková spolu s Českým klarinetovým kvartetem, jazzovými variacemi potěšil „*Jazz kvartet*“ Jana Kořínka, v koncertu duchovní hudby pak vystoupila „*Musica Salutaris*“. Závěrečnými pořady festivalu byly beznadějně vyprodané recitály „*Chvála varhan*“ manželů Kšicových, recitál kytaristy Štěpána Raka a pořad „*Písně ztraceného ráje*“, kterým Štěpán Rak a Alfred Strejček vzdali hold oblíbenému spisovateli Jaroslavu Foglarovi.¹⁸⁶

Při vánočním koncertě souboru Musica Bohemica byl také křest nově vydaného CD s nahrávkami z festivalu „Lomnické hudební léto“.¹⁸⁷

Pátý ročník festivalu „Lomnické hudební léto“ překonal zatím všechny předcházející ročníky. Byl nejdelší, trval jedenáct srpnových dní. Dále byl nejkvalitnější svým programem a byl nejnavštěvovanější. Zhlédlo jej na dva tisíce návštěvníků včetně hostů ze zahraničí. Nejprve se uvedlo 14 komorních sólistů z Bratislavy s přednesem Vivaldiho „*Čtvera ročních období*“. Naši ochotníci se představili v Shakespearově komedii „*Veselé paničky*“

¹⁸⁵ Archív spolku divadelních ochotníků v Lomnici, program Lomnické kulturní léto, 8.-17. srpna 1997

¹⁸⁶ *Almanach 180let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-2005*. Divadelní spolek J.K.Tyl 2005.s.12

windsorské.“ Hlubokým uměleckým zážitkem bylo hudebně taneční pásmo Jiřího Pavlici a Hradišťanu „*O slunovratu*“. Sbor Domino z jihočeského Tábora spolu s flétnistkou Kateřinou Kopeckou, varhaníkem Pavlem Jansou a zpěvačkou, lomnickou rodačkou, Marií Fajtovou překvapil na Poutním koncertě v kostele na hoře Táboře. Příznivci Jaroslava Krčka si přišli na své při jubilejním koncertu souboru Musica Bohemica k šedesátinám svého dirigenta.

Na úvod dalšího srpnového maratónu hudby a slova v roce 2000 uvedli lomničtí ochotníci původní hru Aloise Jiráska „*Lucerna*“. Tradiční kulturní přehlídka pak pokračovala převážně hudebními pořady. Melodie brněnské filharmonie, písně Adama Václava Michny přednesla Musica Bohemica Jaroslava Krčka se zpěváky Annou Hlavenkovou, Marií Fajtovou a Jiřím Březákem a pěveckými soubory Jizeran ze Semil a J. B. Foerster z Jičína. V kulturní dílně Jaroslava Krčka na Rváčově pak vystoupilo Pražské kytarové kvarteto a melodramatický koncert „*Meditace o naději*“ od Chalíla Džibrána, přednesli Jitka Moravcová, Alfréd Strejček a Štěpán Rak. Na závěr srpnového festivalu ještě vystoupil na Táboře domácí soubor Collegium musicum Český ráj.¹⁸⁸

Na zahájení sedmého ročníku festivalu „Lomnické hudební léto“ si Lomničtí ochotníci připravili hru od K. Čapka „*Věc Makropulos*“. Dále v rámci festivalu zahrála cimbálová muzika Technik z Ostravy s Janem Rokytou a zpěvákem Josefem Lažou. Nejkrásnější písně v Moravy zněly v Tylově divadle až skoro do půlnoci. Hluboce emotivní pak bylo vystoupení Jitky Molavcové a Alfréda Strajčka s pořadem „*Modlitby a meditace o lásce a naději*.“ O největší hudební zážitek se postaralo 60 členů souboru Musica Bohemica a Komorního sboru Praha s dirigentem Jaroslavem Krčkem a sólisty, kteří uvedli skladbu W. A. Mozarta „*Requiem*“. Závěrečný den začal vernisáží výstavy oblíbeného autora pohádek o Krtečkovi Zdeňka Milera v Městském muzeu a skončil odpoledním poutním koncertem v kostele na Táboře, kde soubor Collegium musicum Český ráj zaujal melodickými skladbami lomnického skladatele Františka Dobrovského.¹⁸⁹

Ve dnech 2. – 11. srpna 2002 pobavil a potěšil osmý ročník hudebně dramatického festivalu „Lomnické kulturní léto“ tuctem pořadů a jednou výstavou stovky diváků. Častým potleskem na otevřené scéně diváci ocenili hru Zdeňka Kozáka „*Zapeklitá komedie*“ v podání

¹⁸⁷ Archív spolku divadelních ochotníků v Lomnici, program Lomnické kulturní léto, 7.-16. srpna 1998

¹⁸⁸ Archív spolku divadelních ochotníků v Lomnici, program Lomnické kulturní léto, 4.-14. srpna 2000

¹⁸⁹ Archív spolku divadelních ochotníků v Lomnici, program Lomnické kulturní léto, 3.-12. srpna 2001

Lomnického divadelního spolku J. K. Tyl. Nejmladší diváky znovu zaujala „*Pohádka o Jankovi a Cecilce ze zámku*“ mladých lomnických ochotníků s režijním debutem Josefa Šimka mladšího. I jazzové koncerty se staly velmi oblíbené. Na tomto ročníku zahrála skupina „Trio Jana Kučery“ a „Duo Syrinx“. K hudebnímu vrcholu festivalu patřil koncert Komorní filharmonie z Pardubic s houslistou Ivanem Ženatým a sborem En Arché z Prahy.¹⁹⁰

Při 9. ročníku festivalu „Lomnické kulturní léto“ se ukázalo, že tato kulturní akce má své stále návštěvníky. Na úvod festivalu shlédlo vyprodané Tylovo divadlo inscenaci lomnických ochotníků „*Domáci představení*“. Festival pak pokračoval dlouho předem vyprodaným představením Moniky Žákové, Alfréda Strejčka a Jana Matěje Raka „*Píseň písni Šalamounových*“. Radost a humor v lidových písních představila Musica Bohemica. Festival byl zakončen Poutním koncertem v podání Collegium musicum Český ráj a sbor Vox Iuvenalis z Brna.¹⁹¹

Každoroční ohlas letního festivalu potvrdil, že výběr co nejkvalitnějších pořadů přináší do Lomnice nad Popelkou takové umění, které by se jinak získávalo s velkými obtížemi. Rok 2005 byl pro festival jubilejní. Jen díky nadšeným pořadatelům, podpoře města, četným příznivcům a sponzorům, mohl festival oslavovat 10. ročník své existence. Velkou zásluhu na tom má i dramaturg festivalu, čestný občan města a skladatel, Jaroslav Krček, který k Roku české hudby obdržel Cenu České hudební rady za svoje celoživotní dílo. K 65. narozeninám Jaroslava Krčka byla uvedena na 10. ročníku festivalu elektroakustická opera „*Nevěsta Raab*“.

Na 10. ročníku festivalu „Lomnické hudební léto“ bylo zařazeno i několik zcela výjimečných vystoupení. Jedním z vrcholů se stalo nejslavnější barokní oratorium G. F. Handela „*Mesiáš*“, přednesené orchestrem Musica Bohemica, všemi sólisty a zpěváky a padesátičlenným pěveckým sborem Vox Iuvenalis z Brna. Tři další pořady byly uspořádány k Roku české hudby. Lidové písně a tance Moravy představili Gajdoši z Brna spolu s výběrem písní největšího sběratele Františka Sušila. Festival byl jako tradičně ukončen Poutním koncertem na hoře Tábor.¹⁹²

¹⁹⁰ Archív spolku divadelních ochotníků v Lomnici, program Lomnické kulturní léto, 2.-11. srpna 2002

¹⁹¹ KUBÁT, Ladislav. *Kultura*. In Lomnické noviny, 2003/9

¹⁹² Archív spolku divadelních ochotníků v Lomnici, program Lomnické kulturní léto, 5.-14. srpna 2005

Sám Jaroslav Krček prohlásil o tomto festivalu: „*Zasadili jsme tenkrát společně malý stromek. Dnes už je to strom, který má mnoho větví a na každé z nich mnoho plodů. A plodů ne ledajakých. Jsou barevné, šťavnaté a chutné. Každý je jiný a každý má své jméno. Jeden se jmenuje radost, druhý moudrost, další humor nebo píseň-některé jsou pro povzbuzení, jiné pro útěchu, další pro zasmání, ale také třeba pro poznání, že když člověk s člověkem žije v souladu, v harmonii, ve vztahu vzájemného porozumění a lásky, má šanci poznat a pochopit, co je to být šťasten. Je to pohár života.*“¹⁹³

Festival „Lomnické hudební léto“ se stal tradicí kulturního života v Lomnici nad Popelkou. Tento rok tomu bude 15 let od vzniku festivalu. Stále je podporován příznivci krásného umění. Nevšední zážitky z hudebně dramatického oboru mohou lidé zažívat i na tak malém městě, jako je Lomnice nad Popelkou.

IX. Závěr

„*Amatérské divadlo je vlastně to, když se někde sejdou lidé, kteří se divadlem neživí, ale mají chuť si zahrát. Samozřejmě, že ten jejich zájem může být hlubší. Do amatérského divadla započítáváme nedostatky a chyby, které se mnohdy v případě amatérského herectví stávají dokonce i předností. Amatérský herec si totiž své (ne)schopnosti zabudovává do svého projevu. A pak tu je ještě taková zvláštní posedlost, která funguje, kdy amatérský divadelník, tedy člověk neplacený za tuto práci, potřebuje něco vypovědět. V tom je amatérské divadlo nejzajímavější – čeho člověk nemůže dosáhnout v normálním životě, to si přináší na jeviště a předvede, co má uloženo na své duši.*“¹⁹⁴

Předlouhá, dnes stopětaosmdesátiletá tradice ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou je součástí fenoménu, který Češi, více než jiné národy, využívali ve svém zápase o uchování identity a získávání podmínek ke svému národnímu, demokratickému i estetickému rozvoji. Bylo tomu tak na počátku, v době národního obrození a toto poslání si ochotnické divadlo zachovalo i v dalších etapách v podstatě dodnes.

Hluboko do minulosti sahají počátky ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou. Po biblických pašijových hrách, provozovaných klem roku 1756 a první světské hře J. N.

¹⁹³ KRČEK, Jaroslav. *Almanach 180let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-2005*. Divadelní spolek J. K. Tyl 2005, s. 3

¹⁹⁴ CÍSAŘ, Jan. *Divadelní jarmarka*, Hradec králové 2006, s. 11.

Štěpánka „*Doktor Štěkavec*“, uvedené v roce 1815, považují kronikáři za skutečný začátek pravidelně organizované ochotnické divadelní činnosti u nás rok 1825. Tenkrát, pouhý rok po zahájení pravidelných českých představení ve Stavovském divadle v Praze, začíná medik Antonín Šlechta (později zakladatel Lázní Sedmihorky) spolu s dalšími studenty v hostinci svého otce na náměstí uvádět hry Václava Klimenta Klicpery, Jana Nepomuka Štěpánka, Václava Cháma a dalších autorů a vedle poskytování zábavy, pomáhat posilovat český jazyk, národní vědomí a kultivovat vkus diváků. V dalších letech divadlo nadšeně pěstují také kulturně vyspělejší měšťané, kteří svojí činností manifestují vlastenecké a protifeudální citění.

Poté několikrát stěhují svoji scénu, až po velkém požáru města roku 1862 zakotvují v sále nové radnice. Jejich repertoár vychází z dramaturgie pražských profesionálních divadel a putujících kočovných společností, uváděním historických a rytířských her, jevištních báchorek i současných veseloher od J. K. Tyla, J. Nerudy, L. Stoupežnického, A. Jiráka i světových autorů J. B. Moliéra, H. Sienkiewicze, J. N. Nestoye, N. V. Gogola a celé řady dalších autorů. Nadšení vlastenci uvádějí až 18 premiér ročně, jejich herečka Mařenka Pštrosová-Nosková se stává úspěšnou členkou Národního divadla v Praze. V roce 1889 poprvé používají elektrické osvětlení továrníka a vynálezce Josefa Horáka a vyšší aktivitu vykazují znovu po vzniku ČSR, zejména po roce 1930, kdy, po velkém úsilí a s obrovským nadšením za podpory dalších spolků, institucí a občanů, otevírají moderní Tylovo divadlo, které se stává kulturním centrem pro široké okolí. Desítky účinkujících potom vystupují v celé řadě českých i světových klasických her doma, na zájezdech i v divadle v přírodě.

V budově také provozují kino a usilovně pomáhají snižovat zadlužení. Autorsky se zároveň prosazuje jednatel a režisér spolku Jan Konopáč, jehož hry uvádějí záhy pražská profesionální divadla .

Přes mnohá omezení pokračuje divadlo i kino během německé okupace a snaží se podporovat české národní citění.

Novým impulsem k práci se stává poválečné nadšení a velkolepé oslavy 120. výročí spolku, spojené s pořádáním „Staročeských poutí“ pro tisíce návštěvníků města.

Řada inscenací získává v 50. letech příznivý ohlas spíše u diváků, než u tendenčních porot soutěží. V těchto letech byly zřízeny Újezdni osvětové besedy, do nichž byl zařazen i Spolek divadelních ochotníků v Lomnici nad Popelkou, jehož dosavadní název byl v tomto období doplněn jménem Tylovým, a od té doby se nazývá Divadelní soubor Tyl. Po několika letech ÚOB byly vystřídány Osvětovou besedou, organizačně zapojenou do školské a kulturní

komise rady MěstNV, kde jejím předsedou byl Jiří Jína, dlouholetý ochotník. Tak si ochotnický soubor získal větší pozornost.

S neutěšeným stavem ochotnického spolku nejsou však spokojeni někteří členové, kteří se koncem 70. let scházejí a dávají si za cíl čelit tehdejší nepříznivým vlivům. Rozhodují se proto obnovit jak herní, tak i organizační stránku. Po mnoha letech se schází členská schůze, je uspořádán seminář o herecké práci, zvyšuje se divadelní činnost, počet zájezdových vystoupení i ocenění jednotlivců i celého souboru na soutěžích.

Po roce 1968 jsou aktivní noví mladí členové, kteří se prosazují muzikálem P. Dostála „*Výtečníci*“ a spolu se zkušenými herci získávají ocenění s „*Věci Makropulos*“ na krajské přehlídce v Týništi nad Orlicí a s českou premiérou „*Hra na Otóna*“ postupují do krajské soutěže v Holicích a do výběru pro Jiráskův Hronov. Toto je novým, velkým impulsem do další práce.

V roce 1975 je ustanoven Jednotný klub pracujících, do kterého je začleněn také divadelní soubor Tyl.

V osmdesátých letech je provedena nákladná rekonstrukce Tylova divadla. V nově upraveném divadle se pak kromě místních ochotníků setkáváme také se soubory, které se účastní přehlídek, ale také s profesionálními herci, hudebníky a zpěváky. Jejich umělecké podněty jsou přínosem pro další inscenace ve scénografii, dramaturgii i hereckém projevu.

Po sametové revoluci, převratných událostech roku 1989 a 1990, ochabuje divadelní činnost. Mnozí členové působí politicky při obnově demokracie a podnikání. Nová premiéra je až v roce 1993 a to „*Pohádka kapitána Habakuka*“ v režii L. Sezimy. Mezitím zaniká Sdružení klub ROH a Tylovo divadlo je pronajato soukromému podnikateli. Po četných diskusích a jednáních se starost o provoz Tylova divadla po mnoha letech znovu přenáší na ochotnický spolek J. K. Tyl, který předtím získává právní subjektivitu.

K oslavám 170ti let ochotnické divadelní činnosti v Lomnici nad Popelkou zakládá Spolek „*Nadaci J. K. Tyla*“, se kterou společně připravuje I. ročník hudebně dramatického festivalu „Lomnické kulturní léto.“

V období posledních deseti let Divadelní spolek J. K. Tyl v Lomnici nad Popelkou připravil pro občany mnoho uměleckých zážitků a uvedl nevídané množství kulturních pořadů. Zároveň prošel řadou změn, zejména ve své existenci v Tylově divadle, o jehož stavbu se velmi zasloužili jeho předchůdci. Měnilo se i poslání divadla, od převážně organizátora kulturního života ve městě po návrat k vlastní ochotnické práci, v níž navázalo na všechny dobré výsledky ze své minulosti. Nadále poskytuje občanům kvalitní zábavu, poučení i nevšední umělecké zážitky.

Résumé

This bachelor thesis named “Ochotnické divadlo v Lomnici nad Popelkou” surveys a history of the longest-operating Lomnice’s theatre society. Amateur theatricals have been operating in Lomnice nad Popelkou for already 185 years. The first performance called “Mastičkář” was presented already in 1826. Lomnice’s amateur actors try to follow this art and give it their best ever since. The town has a long theatre tradition. Theatre is favourite among the citizens. In the early thirties of the 20th century, theatre society built a new theatre building thanks to their good-will and help. Tylovo divadlo, as they called it, serves as a temple of art up to the present day.

In the first part of the thesis, a evolution of amateur theatricals is summarized in general. The phenomenon such as amateur theatricals was referenced in many publications. In many of them, however, the authors cover the history of amateur theatricals just marginally. It is impossible to describe amateur theatricals as a separate formation, but it is essential to find its roots in the overall theatre evolution.

I tried to process the history of Lomnice’s amateur theatricals from its very beginning up to presence. The first references about amateur theatricals date to the year 1825, when so called neighbourhood theatre was carried out. After usual small performances, more people joined theatre society. At the end, the thought of their own small stage arose. In 1859, performances took place in areas of the old townhall. After a large fire in 1862, a new townhall was built and a theatre hall was already taken in account. Theatre was performed in townhall for 50 years. Actors had to deal with many obstacles during this period. From low visit rate to theatre hall reconstruction. In a new century, actors came up with a thought of building a new theatre building, which they were missing in Lomnice and neighbourhood. The first festive performance, which took place in new Tylovo divadlo, was 4th October 1930 – Strakonický dudák from J.K.Tyl.

Tylovo divadlo serves its purposes upon the present times.

The theatre society did not forget its supporters from the neighbourhood. It arranged and still arranges couple shows and competitions of amateur theatricals. The most widely known is Krajská přehlídka Jizerské oblasti and music-dramatic festival Lomnické kulturní léto under the aegis of the Czech musician Jaroslav Krček

X. Obrázková příloha

Ochotnické divadlo v Lomnici.
 V neděli dne 14. října dávají budou ochotnicki divadla Lomnického ve prospěch nově zřízeného divadla.

ĎÁBLOVA BABINA
 obraz ze života venkovského ve 4 jednáních od G. Smadové,
 přeložil J. Vavra Lomnický.

OSOBY:

Záruba, zámožný statkář.
 Alžběta, jeho žena
 Josef, jeho zeť
 Tomík, Josefův synáček
 Matěj, čeledín
 Markýta, schudlá chalupnice
 Marie, její dcera
 Krása, zámožný statkář.
 Kateřina, jeho dcera.
 Horina,
 Vasek, její nápadník.
 Dubský,
 Němčák z červených dvorů.
 Blažej, jeho šafář.
 Barbora, stará sousedka.
 Dorotka, její neť.
 Běta, selká dcera.
 Sedláci a selky.

Děj v Šumavě, za našich časů. Poslední jednání o osm měsíců později, nežli předěšlá.

Ceny:
 Zavřené sedadlo . . . 40 kr. Sedadlo na II. místě . . . 20 kr.
 Číslované sedadlo v parteru . . . 30 kr. K stání na II. místě . . . 12 kr.
 K stání v parteru . . . 20 kr. Galerie . . . 10 kr.

Začátek v 7 hodin.

plakát z roku 1866

Spol. divadelní v Lomnici n. P.

V neděli dne 29. dubna 1877
 hráti se bude

DRACÍ DRÁP.

Obraz ze života venkovského ve 3. jedn. od J. P.

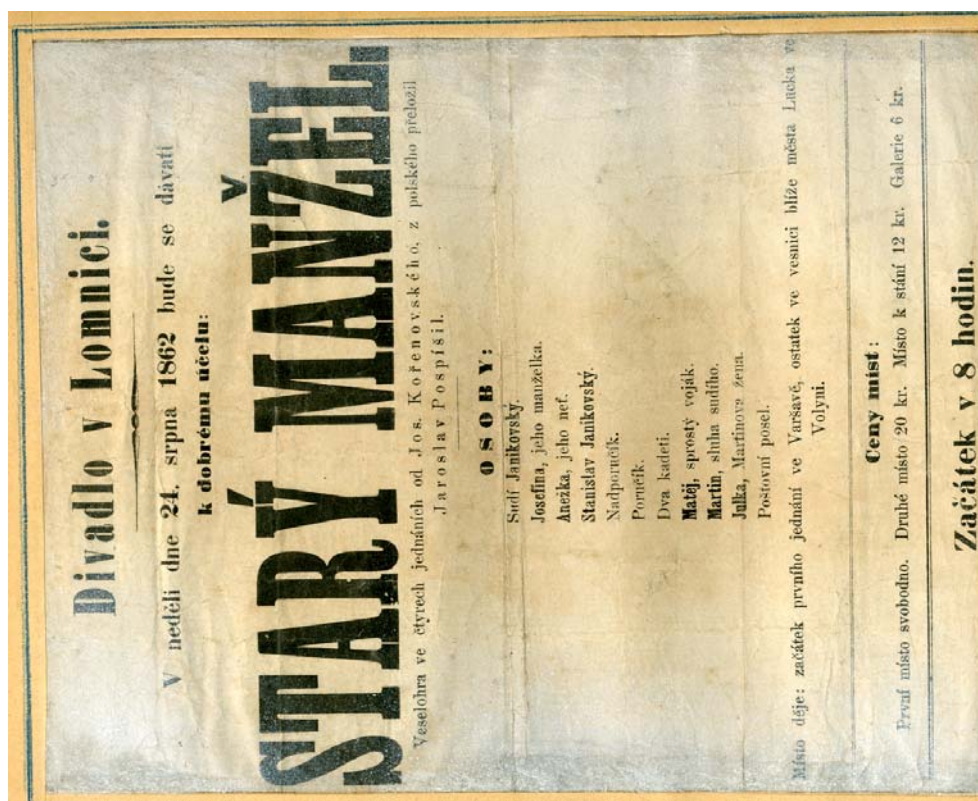
OSOBY:

Tomáš Záhora, sedlák a představený
 ve Vranově.
 Karla, téhož dcera.
 Krémář, „u jesterky.“
 Honzík, jeho syn.
 Zuzanka, jeho tetka.
 Valenta, sedláci.
 Hasík, sedláci.
 Václav Vošovec, selští hoši.
 Antoš, selští hoši.
 Jiřík, selští hoši.
 Lída, selská děvčata.
 Běta, selská děvčata.
 Pantaleon Vocilka
 Ivan Olíč, obchodník z Ruska.
 Mrskáček, úřední sluha.
 Orlik, nazván Červený Fricek, mysliv-
 vecký mládenec.
 Stará Veruna, nemá.

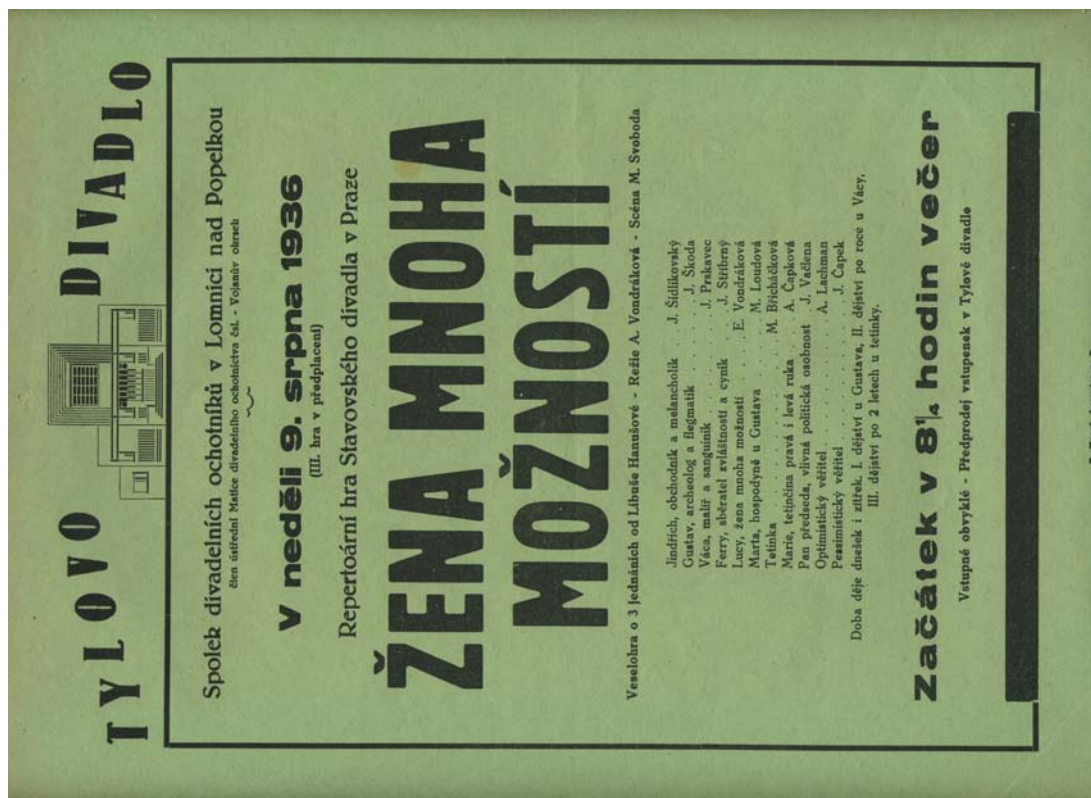
Začátek v 8 hodin. — Ceny míst jak obyčejně.
Jedna třetina hrubého příjmu na zakoupení učebních pomůcek pro školu občanskou.

Tiskem J. Náveunka v Jičíně.

plakát z roku 1877

nejstarší dochovaný plakát z roku 1862

plakát z roku 1936

Tylovo divadlo

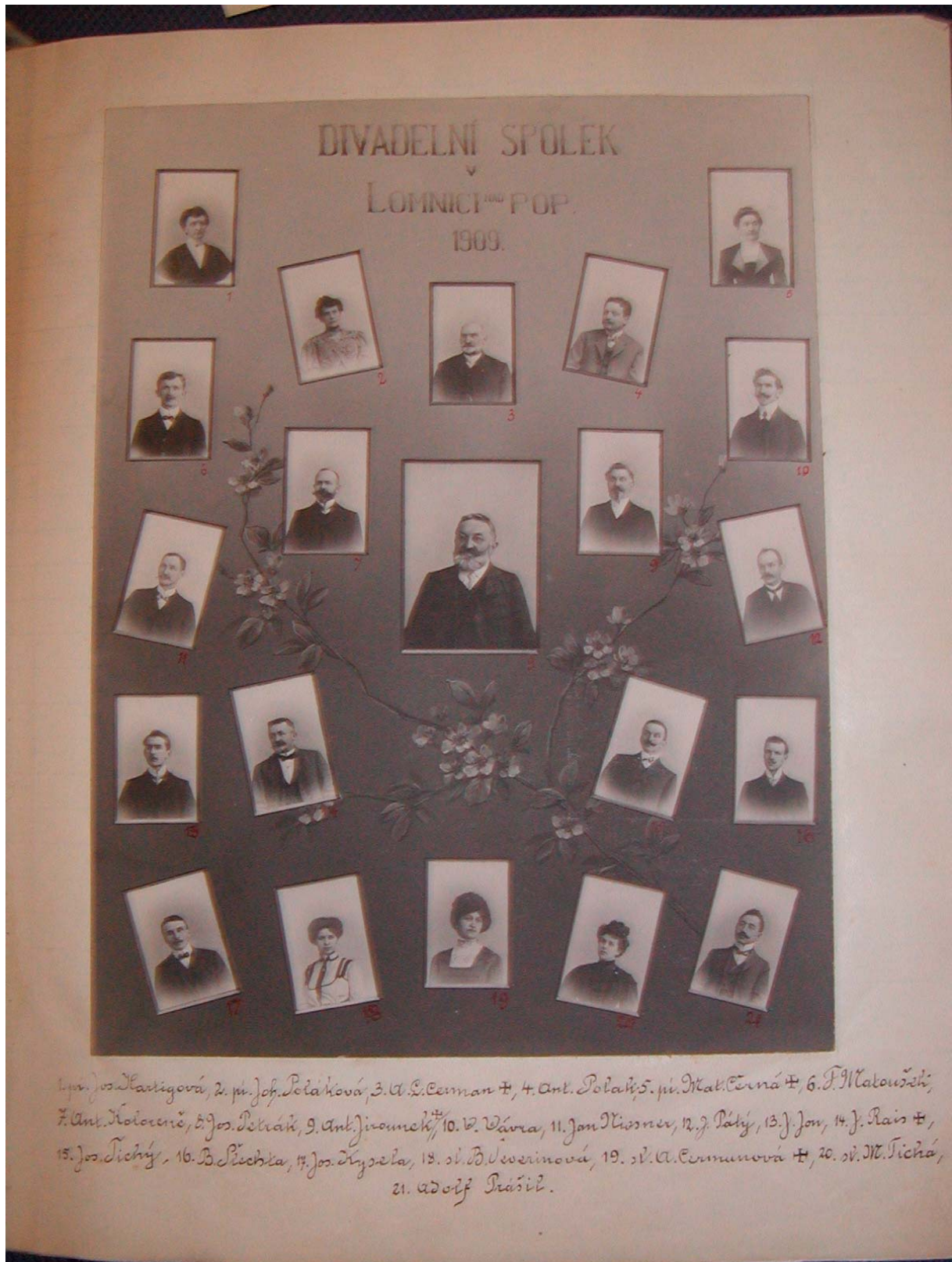
opona s výjevem Libušiny věštby

kulisy z divadelního jeviště na radnici

kulisy z divadelního jeviště na radnici

členové Divadelního spolku v roce 1909

OSLAVA

položení pamětního kamene

do stavby divadla v Lomnici n. Pop.
dne 1. června 1930.

Bořad:

V 9.30 hodin dopoledne:

1. Slavnostní valná hromada Spolku div. ochočníků v divadle v radnici za účasti veřejnosti.

v 10 hodin odchod na staveniště.

2. K. Bendl: „Probuzení“. Zpěv. spolek „Bořivoj“.
3. Proslov předsedy Spolku divadelních ochočníků p. Jos. Tichého.
4. Přečtení pamětního spisu.
5. Vložení pamětního spisu a příloh do pamětního kamene.
6. Poklepy.
7. B. Smetana: „Věno“. Mužský sbor. Zpěvácký spolek „Bořivoj“.

poslední plakát před požárem radnice

DIVADLO V LOMNICI.

V neděli 24 června 1860 bude se dávat
k dobrému účelu:

Dva Přátelé a jediný kabát

Frška v jednom jednání, dle Kástelého od Jos. Procházky.

O S O B Y:
Karel Klenuvský, bedleňák
Erdinand Lipovský, přítel jeho.
Peir Světlý, zámožný kupec.
Lobýtek, mistr krejčovský.
Prisný, právní sluh.
Pani Sítelková, hospodk.
Michal, postaršavé v jejím hostinci.
Dva úrabové.
Děj se koná v hostinci.

Pan Capek,

a n e b:
Což pak mne nikdo nezná?

Veselba v 4 jednání od hraběte A. Fredra, přebálí Dr. F. L. Heger.

O S O B Y:
Peter Čapek, měřán a kupec v Praze.
Klara, jeho manželka.
Dubský, její bratr.
Slavický, majir.
Lapka, lehvár.
Kaspár, soudci pana Čapka.
Marta, jeho žena.
Bartos, | v službě u Čapka.
Filip.
Podleční úředník.
Straš.
Děj v Praze v Čajkové domě.

Cena míst:

První místo svobodno.	
Druhé "	20 kr. r. d.
Místo k stání	12 kr. —
Galerie	6 kr. —

Začátek v 8 hodin.

Tab. V. v. Krasob. v. Jihlav.

Přírodní divadlo v Lomnici n. P. - bývalý okresní lom v Popelkách
 Řítegrov okresek ÚMDOČ vzpomínkou na slovenské národní povstání

RADÚZ A MAHULENA

JULIUS ZEYER

V sobotu 19. srpna 1950
 V neděli 20. srpna 1950
 vždy večer v 19:30 hodin

OSOBY A OBSAZENÍ

Prolog	M. Malásková (Lomnice)
Stojník, král labranický	B. Halbenstadt (Semily)
Reme, jeho žena	B. Blažejová (Semily)
Příje, jejich dcera	M. Mejnarová (Dříčkov)
Zve	" "
Mahulena	" "
Radúz, krádevec v Magure	L. Cermanová (Lomnice)
	M. Malásková (Lomnice)
	DyMr. J. Jelen (Lomnice)
	J. Konopáček (Lomnice)
Královna Njola, jeho matka	F. Konopáček (Lomnice)
Radovid, starý slůba Radúzův	V. Jonak (Lomnice)
Příbina, diverzník Stojníkov	J. Trnka (Lomnice)
Vraško, dřevorubec	J. Konopáček (Lomnice)
Lid v Magure a Talfre, Jinců a panny, Druhána královská (herci Svornosti Lomnice)	J. Konopáček (Lomnice)

Při nepříznivém počasí koná se představení v Tylově divadle v Lomnici n. Pop.

Slovenská pohádka o 4 jednáních. Rámc. JUD. Janula Pav. (Gleditsy Boudl.). Výprava Josef Škoda (Lomnice aad Popelkách)

Hiddené stanovité vozidel - informace a záznam vstupenek: Lékárna v Lomnici n. P., telefon 131

Divadlo v přírodě v Lomnici n. Pop. - v Popelkách

Jaroslav Vrohlický:

V sobotu 16. a v neděli 17. srpna 1952

Noc na Karlštejně

Osoby a obsazení:

KAREL IV., císař, římský a král český	VI. Cerman
ALŽBĚTA, jeho manželka	L. Cermanová
ŠTĚPÁN, vévoda bavorský	Z. Hadinec
PETR, král cyprský a jeruzalémský	J. Otmar
ARNOŠT Z PARDUBIC, arcibiskup pražský	J. Pavlata
JEŠEK Z WARTENBERKA, purkrabí na Karlštejně	VI. Blášk
ALENA, jeho neteř	V. Hadinová
PEŠEK HLAVNĚ, šlechtík císařův	J. Konopáček
Hlásků na Karlštejně	J. Trnka

Veselohra o třech dějstvích

Rezie: J. Skoda - Výprava: Podzimček, Skoda

Začátek vždy přesně o 8. hodině večerní

Vstupné 25,— Kčs

Hra se hraje již po několik let s velkým úspěchem vždy v letním období každou sobotu a neděli na hradě Karlštejně

Div. kroužek „Tyl“ Újezdni osvět. besedy v Lomnici n. P.

Dvořané císařů, pánů a zbrojnoši
 Děj se koná na Karlštejně v červnu roku 1363

plakáty z divadelních představení v přírodě

XI. Literatura

- BARTOŠ, Jaroslav. *Dějiny českého divadla II. Národní obrození*. Praha, 1969.
- BENEŠ Jiří, *Včerejšek, dnešek a zítřek ochotnického divadla*, Praha 1965.
- BRABEC, Jan. *Dějiny českého divadla. Činohra 1848-1918*. Praha 1969.
- CÍSAŘ, Jan a kol. *Cesty českého amatérského divadla, vývojové tendence*. Praha, 1998. ISBN 80-7068-129-2.
- CÍSAŘ, Jan. *Přehled dějin českého divadla I. Od počátku do roku 1861*. Praha, 2004. ISBN 80-7331-007-4.
- CÍSAŘ, Jan. *Divadelní jarmarka. Volné sdružení východočeských divadelníků a Středisko amatérské kultury IMPULS Hradec králové*, 2006. ISBN 80-239-7905-1.
- ČERNÝ, František. *Kapitoly z dějin českého divadla*. Praha, 2000. ISBN 80-200-0780-2.
- ČERNÝ, František, *Kalendárium dějin českého divadla*, Praha, 1989. ISBN 80-85096-02-1.
- ČERNÝ, František, *Měnivá tvář divadla*, Praha 1978.
- ČERNÝ, František, *Za divadlem starým i novým*, Praha 2005.
- DOČEKAL, Jan. *Československé amatérské divadlo*. Praha, 1979.
- FUČÍK, Josef. *Lomnicko n. Pop: vlastivědný sborníček pro školu a dům*. Lomnice nad Popelkou, 1920.
- HOFFMAN, Bohuslav, *České drama a divadlo ve druhé polovině 20. Století*, Praha, 1992. 80-85635-12-7.
- CHALOUPKA, Adolf, RICHTER, Leo, *Ochotnické divadelnictví*, Praha 1922.
- KUBÁT, Ladislav. *170 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou. 1825-1995*. Divadelní spolek J.K.Tyl. 1995
- KUBÁT, Ladislav. *180 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou. 1825-2005*. Divadelní spolek J.K.Tyl, 2005.
- NERUDA, Jan. *České divadlo V*. Praha, 1966.
- NOVÁK, Ladislav. *Stará garda národního divadla*. Praha, 1944.
- MASTNÍK, Jaromír. *Almanach 160 let ochotnického divadla v Lomnici nad Popelkou 1825-1985*. Sdružený klub ROH v Lomnici nad Popelkou. 1985.
- ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava, VALENTA, Jiří. *Místopis českého amatérského divadla*, Praha, 2002. ISBN 80-7068-144-6.
- ŠTĚPÁNEK, Zdeněk. *Za divadlem kolem světa*. Praha, 1970. ISBN 23-095-70.

VALENTA Jiří a kol., *Bibliografie českého amatérského divadla*, Praha, 1999. ISBN 80-7068-142-X.

VONDRÁČEK ,Jan. *Dějiny českého divadla, Doba Předbřeznová 1824-1846*. Praha, 1957. ISBN 80-239-7905-1.

Lomnické noviny

Amatérská scéna

Archivní pramen:

Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, *Paměti divadla v Lomnici nad Popelkou*.

Archív Divadelního spolku v Lomnici nad Popelkou, kronika *Lomnické hudebního léta*.

On-line zdroje:

databáze českého amatérského divadla, <http://www.amaterskedivadlo.cz/>

divadelní soubor J.K.Tyl Lomnice nad Popelkou, <http://www.dstlomnice.wz.cz/>